

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

KAZALCI RAZVOJA SLOVENSКИH REGIJ

Ljubljana, april 2006

LIDIJA OKOREN

IZJAVA

Študentka **Lidija Okoren** izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom **dr. Iva Lavrača** in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 24.4.2006

Podpis _____

KAZALO

1	UVOD.....	1
2	REGIONALNA POLITIKA.....	2
3	REGIONALNA POLITIKA IN EVROPSKA UNIJA	2
3.1	Cilji strukturne politike v EU	3
3.2	Prioritete regionalne politike EU v prihodnosti.....	4
4	REGIONALNA POLITIKA V SLOVENIJI.....	5
4.1	Regionalna politika pred letom 1999	5
4.2	Regionalna politika Slovenije po letu 1999.....	6
5	TERITORIALNA RAZDELITEV SLOVENIJE	9
5.1	Evropska statistična klasifikacija teritorialnih enot - NUTS	9
5.2	Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot - SKTE	10
5.2.1	Pogajanja Slovenije na ravni NUTS 2	11
6	METODOLOŠKA POJASNILA IZBRANIH KAZALCEV..	12
6.1	Demografski razvoj.....	12
6.2	Gospodarski razvoj.....	13
6.3	Trg dela, človeški kapital in razvoj	16
6.4	Okolje in splošne življenjske razmere.....	19
7	ANALIZA RAZVOJA SLOVENSКИH REGIJ Z IZBRANIMI KAZALCI	20
7.1	Kazalci demografskega razvoja.....	20
7.1.1	Gostota naseljenosti v regijah	20
7.1.2	Stopnja naravnega in selitvenega prirasta v regijah.....	21
7.1.3	Indeks staranja v regijah	22
7.2	Kazalci gospodarskega razvoja	23
7.2.1	Regionalni bruto domači proizvod na prebivalca	23
7.2.2	Regionalna povprečna mesečna bruto plača na zaposlenega.....	25
7.2.3	Osnova za dohodnino na prebivalca po regijah	26
7.3	Kazalci trga dela in človeškega kapitala.....	28
7.3.1	Regionalna struktura delovno aktivnega prebivalstva	28
7.3.2	Število delovnih mest v regijah.....	29
7.3.3	Regionalna stopnja aktivnosti in delovne aktivnosti prebivalstva.....	31
7.3.4	Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah.....	32
7.3.5	Struktura registrirane brezposelnosti po regijah	33
7.3.6	Regionalna stopnja izobrazbe in povprečno število let šolanja	35

7.4	Kazalci okolja in splošnih življenjskih razmer	37
7.4.1	Delež površine območij Natura 2000 po regijah	38
7.4.2	Delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo	39
7.4.3	Struktura velikosti stanovanj po regijah	39
8	RAZVRSTITEV RAZVOJNIH REGIJ PO STOPNJAH RAZVITOSTI	40
8.1	Kazalci za izračun Indeksa razvojne ogroženosti.....	41
8.2	Indeks razvojne ogroženosti.....	41
8.2.1	Razvrstitev razvojnih regij	42
9	KAZALCI RAZVOJA REGIJ DANES IN KAZALCI RAZVOJA REGIJ V PRETEKLOSTI	43
10	SKLEP	45
	LITERATURA.....	47
	VIRI.....	48

1 UVOD

Regionalna politika v Sloveniji ni novost, saj je prisotna že nekaj desetletij. Skozi obdobja se je spreminjala in dajala poseben pomen različnim področjem, ki so bila potrebna pomoči. Kljub temu, da je njena učinkovitost v preteklosti precej nihala in se spreminjala, se njeno izvajanje vse bolj izpopolnjuje in nadgrajuje. Vseskozi je bila njena temeljna naloga doseči tudi malce bolj oddaljena območja in tudi tam spodbuditi razvoj. Dandanes si regionalna politika prizadeva doseči vsa območja in ne le tista manj razvita, saj je le na ta način možno spodbujati trajnostni razvoj v najširšem pomenu, pri tem pa se ne zmanjšujejo možnosti razvoja prihodnjih generacij.

Regionalna politika pridobiva vse pomembnejši status razvojnega instrumenta. V razvitih državah in v Evropski uniji zaseda posebej pomembno mesto, saj je njen temeljni cilj zmanjšati ali pa vsaj zaustaviti prevelike razvojne razlike med državami članicami. Potrebno se je zavedati, da čim hitrejši bo razvoj regij, tem hitrejši bo razvoj celotne države, kar pomeni da bi lahko že na ta način utemeljili pomembnost in namen regionalne politike.

Regije postajajo vse bolj samostojne tako na nacionalnem kot tudi na mednarodnem trgu. Njihov nastop je odvisen tako od svojih lastnih razvojnih potencialov in od sposobnosti, kako bodo te potenciale izkoristile. Vsa območja in vse regije niso sposobne oziroma nimajo dovolj naravnih potencialov, da bi lahko samostojno izvajale svoje dejavnosti, zato morajo biti te regije deležne posebnih ukrepov regionalne politike. Med državami in predvsem znotraj držav, zato obstajajo različno razvita območja, kar velja tudi za regije v Sloveniji.

Namen tega diplomskega dela je prikazati razvoj regionalne politike v Sloveniji. To bom skušala prikazati s kazalci, ki kažejo kakšno je stanje v posamezni regiji na določenem področju. Izbira kazalcev je subjektivne narave, zato se bom omejila le na nekaj najpomembnejših, ki bodo nazorno pokazali kolikšne so medregionalne razlike v Sloveniji.

V začetnem poglavju bom na kratko predstavila regionalno politiko, splošno definicijo regionalne politike, potrebe po regionalni politiki in namen oblikovanja regij. Zatem bom predstavila regionalno politiko Evropske unije, njene začetke in razvoj ter predstavila glavne načrte, ki jih bo poskušala uresničiti v prihodnosti. Posebno pozornost bom v nadaljevanju namenila regionalni politiki v Sloveniji. Podala bom kratek pregled zgodovine oblikovanja regionalne politike in predstavila kakšno je današnje stanje na tem področju. Nato bom prikazala teritorialno razdelitev Slovenije in opisala probleme s katerimi se Slovenija srečuje na področju oblikovanja regij po nomenklaturi NUTS na različnih ravneh. Glavni del diplomskega dela predstavljajo kazalci, ki so najprej metodološko razloženi, sledi pa jim dejanska primerjava vrednosti le-teh po posameznih regijah Slovenije. Nato bom predstavila razvrstitev slovenskih regij po stopnji razvitosti in za konec analizirala še kako so se kazalci razvitosti spreminjali vse do danes in predvsem zakaj so se spreminjali.

2 REGIONALNA POLITIKA

Definicijo regionalne politike lahko najpreprosteje opredelimo kot zbir instrumentov, ki se jih uporablja za doseg določenih ciljev. Regionalna politika obstaja zaradi trajnega obstoja raznovrstnih razlik med regijami, ki imajo močan učinek na ekonomsko blaginjo regij v neki državi (Armstrong, Taylor, 2000, str. 203).

Regija je neka vmesna stopnja uprave med državo in lokalno ravni in se med seboj lahko močno razlikujejo. Dejstvo je, da se razvoj znotraj države ne širi enakomerno in posledično ekonomske aktivnosti in ostali dosežki niso enakomerno razporejeni v prostoru. V tem prostoru se kopičijo problemi, ki temeljijo na eni strani na interesih države, na drugi strani pa gre za interese lokalnega pomena (Regionalizem v Sloveniji, 1998, str. 150-151). Razvojna regija je funkcionalna ozemeljska enota za izvajanje regionalne politike. Je enovita prostorska enota, katero združujejo poselitveni, gospodarski, infrastrukturni in naravni sistemi in je prostor, kjer je mogoče zagotoviti enake možnosti za skladen regionalni razvoj. Razvojne regije se določijo na ravni NUTS 3 (ZSRR-1, 2005).

Razlike med regijami izhajajo iz različne razpoložljivosti naravnih, gospodarskih, socialnih in drugih virov, ki tako vplivajo na razvojne možnosti določenega območja oziroma regije. Močna koncentracija najpomembnejših proizvodnih dejavnikov kot sta kapital in delovna sila, zgolj na določenem območju države, lahko pomeni množično selitev prebivalstva na to območje, ki lahko s seboj prinese velike težave na socialnih, okoljskih, komunalnih in drugih področjih. Na drugi strani pa se hkrati praznijo obrobna območja, njihova kulturno-zgodovinska pokrajina pa tako počasi propada. Znotraj države tako obstajajo bolj ali manj razvita področja, zato dandanes vse bolj pridobiva na pomenu decentralizacija odločanja na ravni regije. Interes vsake sodobne države je zmanjševanje regionalnih razlik na svojem ozemlju, kar pomeni krepitev ekonomske in socialne kohezije. Države izvajajo lastno regionalno politiko s katero skušajo spodbuditi skladnejši regionalni razvoj svojega prostora.

3 REGIONALNA POLITIKA IN EVROPSKA UNIJA

Regionalna politika Evropske unije je politika, ki spodbuja solidarnost. Namenjena je okrepitvi ekonomske, socialne in ozemeljske kohezije. Zavzema se za zmanjševanje razvojnih razlik med regijami in za zmanjševanje neenakosti med državljani na osnovi blaginje. Pomaga zaostalim regijam pri približevanju povprečni razvitosti EU skozi prestrukturiranje industrijsko manj razvitih regij, skozi preoblikovanje podeželskih območij, za katere je značilno propadajoče kmetijstvo in z obnovo četrti v mestih, ki nazadujejo.

V povezavi z izrazom kohezijska politika se pogosto uporablja tudi izraz strukturna politika in regionalna politika. Kadar se uporabljajo v kontekstu skupnih evropskih politik, vsi trije izrazi

govorijo o isti politiki, ki zasledujejo iste cilje, a zanjo različni avtorji uporabljajo različna imena. Uporaba posameznega izraza se je skozi različna obdobja spreminjala, v zadnjem času pa se je večinoma poenotila v izrazu kohezijska politika EU. Ne glede na enakovrednost uporabe vseh teh treh izrazov na ravni skupnih evropskih politik, obstajajo vsebinske razlike iz ekonomskega vidika. Regionalna politika obstaja že vse od ustanovitve Evropske skupnosti in se je skozi vsa ta leta razvijala in se oblikovala v skupno politiko, kot jo poznamo danes. Prvi zametki regionalne politike so se pojavili ob podpisu Rimske pogodbe, ko je bila vzpostavljena Evropska gospodarska skupnost (EGS). Že takrat so zapisali, da je eden izmed njihovih glavnih ciljev tudi zmanjšanje razlik v stopnji razvitosti različnih regij in odpravljanje teh razlik, vključno s kmetijskimi območji. V sedemdesetih letih se je utrdilo spoznanje, da je za uspešno zmanjševanje regionalnih razlik potreben nekakšen skupen in usklajen nastop. Največji problemi nastajajo ravno na obmejnih območjih, ki jih nacionalne politike regionalnega razvoja v veliki meri obidejo. Zato se je v EU sredi osemdesetih let razvil temelj skupne regionalne oziroma kohezijske politike, katere cilj je zmanjševanje razvojnih razlik na območju EU. Za uspešno delovanje skupnega notranjega trga in denarne unije je potrebna učinkovita regionalna politika, zato je bilo v vsakem proračunskem obdobju namenjeno vedno več sredstev za njeno delovanje. Leta 1992, s pogodbo v Maastrichu, je bila strukturna politika tudi vključena v Pogodbo o Evropski uniji (Pečar, 2002, str. 20).

Danes je strukturna politika predstavlja eno izmed najpomembnejših politik EU, ki temelji na solidarnosti držav članic. Na pomenu je še pridobila s podpisom Amsterdamske pogodbe (1999), saj je postala glavni element gospodarske in socialne kohezije. Kakšen pomen ima strukturna politika v EU, ki se posveča usklajenemu regionalnemu razvoju, kaže tudi podatek, da je za programe strukturnih in kohezijskih skladov namenjenih kar 35 odstotkov oziroma dobro tretjino proračuna EU. Osnovni cilj strukturne in kohezijske politike EU je zmanjšati razlike v stopnji razvitosti in v življenjskem standardu med državami in regijami (Priprava strokovnih podlag za SRRS, 2000, str. 23-24).

3.1 Cilji strukturne politike v EU

V finančni perspektivi 2000-2006 so predstavljeni prednostni cilji, h katerim je usmerjena velika večina strukturnih skladov. Prvi in drugi cilj sta usmerjena na regionalno raven, tretji pa je horizontalen in velja za celotno območje Skupnosti (Aljančič, Bogdanovič, 2000, str. 15):

Cilj 1: Pomoč razvojno zaostalim regijam

V cilj 1 se uvrščajo regije na teritorialni ravni NUTS-2, katere najbolj zaostajajo v razvoju. To so regije, ki imajo bruto domači proizvod na prebivalca po kupni moči v obdobju zadnjih treh let nižji od 75-odstotnega povprečja EU. Sredstva iz cilja 1 predstavljajo okrog 70 odstotkov sredstev, namenjenih strukturnim skladom.

Cilj 2: Pomoč regijam s strukturnimi problemi

Osnovna teritorialna enota za dodeljevanje sredstev iz cilja 2 so regije na ravni NUTS-3. Gre za regije s strukturnimi, ekonomskimi in socialnimi problemi, kamor sodijo področja s problemi prestrukturiranja, visoko brezposelnostjo in negativno stopnjo rasti prebivalstva. Za reševanje teh problemov je namenjenih 11,5 odstotka sredstev.

CILJ 3: Modernizacija nacionalnih politik

Ta cilj je namenjen modernizaciji nacionalnih politik in sistemov izobraževanja ter ustvarjanju novih delovnih mest. Cilj 3 je namenjen celotnemu območju Skupnosti, brez posebne regionalne omejitve. Ta cilj ne velja za regije, ki so že uvrščene v cilj 1. Za ta cilj je namenjenih 12,3 odstotka sredstev v strukturnih skladih.

3.2 Prioritete regionalne politike EU v prihodnosti

Evropska unija se bo morala na področju regionalne in kohezijske politike v programskem obdobju 2007-2013 spoprijeti s štirimi pomembnimi izzivi:

1. Povečanje kohezije v razširjeni uniji

Širitev Unije predstavlja izziv za konkurenčnost in notranjo kohezijo Unije. Širitev povečuje razlike v gospodarski razvitosti, potiska problem neenakosti na vzhod in zaostre razmere na področju zaposlovanja.

2. Izvajanje prednostnih nalog Unije

Predsedniki vlad in držav članic Unije so na vrhu v Lizboni marca 2000 pripravili strategijo, s pomočjo katere naj bi Evropa do leta 2010 postala najbolj uspešno in konkurenčno, na znanju temelječe gospodarstvo na svetu. V Nici, decembra 2000, na zasedanju Evropskega sveta so Lizbonske cilje o zmanjševanju revščine pretvorili v koordinirano strategijo EU za socialno vključevanje. Na zasedanju Evropskega sveta v Goetenbourgu junija 2001, so Lizbonsko strategijo razširili in ji dodali poudarek na varovanju okolja in trajnostnem razvoju.

3. Izboljšanje kakovosti za bolj uravnotežen in trajnostni razvoj

Pospešiti rast gospodarstva celotne EU z okrepitvijo regionalne konkurenčnosti in sicer s pomočjo dobro načrtovanih investicij po vsej Uniji in zagotoviti gospodarske priložnosti, ki ljudem pomagajo pri izkoriščanju svojih sposobnosti.

4. Ustvarjanje novega partnerstva za kohezijo

Potrebno je oblikovati strateški pristop za politiko, ki težko sledi svojim prioritetam, zagotoviti koordinacijo s sistemom gospodarskega in socialnega upravljanja ter omogočiti redno ocenjevanje napredka. Pomembno je, da se okrepijo kadrovske strukture institucij na vseh ravneh, od vlade do Unije, saj bi s tem gradili na ključnih prednostih kohezijske politike.

4 REGIONALNA POLITIKA V SLOVENIJI

Regionalna politika v Sloveniji ima bogato in dolgo zgodovino. Regionalna vprašanja so vedno imela velik pomen v odločanju o slovenski razvojni politiki. Že v Jugoslaviji je Slovenija prispevala sredstva za regionalni razvoj, saj je bila najbolj razvita Republika v državi. Slovenija je spodbujala policentričen regionalni razvoj, kjer se razvija več centrov in ne le eden okrog glavnega mesta. Razvijajo pa se tudi podeželska okolja in ne le mestna (Senjur, 2002, str. 531).

4.1 Regionalna politika pred letom 1999

Sistem pospeševanja skladnejšega regionalnega razvoja v Sloveniji sega že v zgodnja sedemdeseta leta. V začetku leta 1971 je v veljavo stopil **Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v SR Sloveniji**. To je pomenilo začetek systemskega usmerjanja skladnejšega regionalnega razvoja, ki je upošteval koncept policentričnega razvoja. Policentričen razvoj pomeni razvoj regionalnih središč in okolice, preko katerih bi se ukrepi regionalne politike učinkovito razširili po celotnem ozemlju države (Kukar, 1989, str. 30).

Zakon je natančno določil kriterije, ki so določali pogoj za uvrstitev občin med manj razvita območja. Ukrepov pospeševanja manj razvitih območij so bila deležna predvsem manj razvita agrarna območja, kar je pomenilo 11 takratnih občin, to je 18,9% površine oziroma 18,2% prebivalstva. Nato so se vsakih pet let spreminjali kriteriji, območja in ukrepi za pospeševanje regionalnega razvoja.

Rezultat pospeševanja razvoja manj razvitih območij ni bil razporejen enakomerno. Na slabše razvitih območjih se je izboljšala opremljenost z gospodarsko in družbeno infrastrukturo, struktura gospodarstva je postajala vse bolj pestra. Vendar so bila vlaganja večinoma delovno intenzivna, kar je pomenilo močan padec števila prebivalstva in nadaljnje praznjenje nekaterih slabše razvitih geografskih, hribovitih in obmejnih območij, predvsem zaradi pomanjkanja zaposlitev (Priprava strokovnih podlag za SRRS, 2000, str. 23-24).

Konec leta 1990 je bil sprejet **Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji**. Le-ta je bil usmerjen predvsem na reševanje demografskih problemov. Demografsko ogrožena območja so bila določena na podlagi dveh demografskih kriterijev in sicer indeks staranja in indeks rasti prebivalstva. Demografsko ogrožena območja so ob sprejetju zakona obsegala 61% površine oziroma 24,6% prebivalstva Slovenije, kar pomeni da se je obseg območij, ki so prejemale sredstva, bistveno povečal.

Regionalna politika in njena učinkovitost je iz leta v leto slabela. Razlog za njeno neustreznost po osamosvojitvi je v oblikovanju politične in administrativne strukture nove države, kar je regionalno politiko potisnilo v ozadje. Prevladovala so makroekonomske dileme tranzicije in močna centralizacija odločanja na ravni države. Neustrezno je bilo tudi osredotočanje le na demografske kazalce za spodbujanje razvoja ogroženih območij in preskromen instrumentarij za spodbujanje. Sredstva neposredne regionalne politike nimajo regionalnega, ampak zgolj lokalni oziroma občinski učinek. Značilnost obdobja po osamosvojitvi je tudi odsotnost koordinacije sektorskih politik, kar ima velik pomen z vidika razvoja posamezne regije (Priprava strokovnih podlag za SRRS, 2000, str. 23-24).

Razlike v regionalnem razvoju Slovenije po letu 1991 so postopoma naraščale. Poslabšale so se tako razmere na področju demografskih gibanj, kot tudi v gospodarstvu. Demografska gibanja so se poslabšala na celotnem območju Slovenije zaradi nizke stopnje rodnosti in notranjih migracij. Opazne so bile velike razlike v stopnji rasti prebivalstva in gostoti poselitve med občinami, nekatera območja pa so se začela prazniti. Na povečanje razlik v Sloveniji je vplival tudi prehod v tržno gospodarstvo, ki je povzročil probleme tudi na območjih, ki so prej veljala za bolj razvita. Težave so se pojavile tudi na izgubi delovnih mest in vedno večji stopnji brezposelnosti, kar je pomenilo znak za težave v gospodarstvu. Zmanjšanje vloge regionalne politike se kaže tudi v zmanjšanem deležu sredstev, namenjenih za regionalne razvojne spodbude (Pečar, 1998, str. 5-6).

4.2 Regionalna politika Slovenije po letu 1999

Vse naštetе pomanjkljivosti iz preteklosti so vodile v pripravo novega zakona, ki bo postavil nove temelje regionalne politike, usklajene s politiko EU.

Prenova regionalne politike se je začela v letu 1998 in je v letu 1999 dobila nov **Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja – ZSRR**, v naslednjih letih pa so mu sledili še mnogi podzakonski akti. Bistvo regionalne politike se je premaknilo od spodbujanja razvoja demografsko ogroženih območij k novi regionalni politiki. Nova regionalna politika je opredeljena kot aktivnost države in drugih nosilcev javnih in zasebnih interesov na nacionalni, regionalni in lokalni ravni za doseganje razvojnih ciljev, ob upoštevanju ciljev skladnega regionalnega razvoja (ZSRR, 1999). ZSRR je določil cilje, načela, organizacijo spodbujanja skladnega regionalnega razvoja, dodeljevanje spodbud ter merila za opredelitev območij s posebnimi razvojnimi problemi. Nova regionalna politika naj bi bila celovita, v načelih in instrumentih usklajena s standardi EU, tržno naravnana ter zasnovana na načelih, samovzdržujočega razvoja. Njena osnovna strategija je pomoč za samopomoč, tako da bi aktivirala lastne moči v regijah in bila čim bolj vezana na ideje, spodbude in ukrepe prebivalcev regije (Strmšnik, 1998, str. 10).

Regionalna politika naj bi se izvajala ne celotnem ozemlju neke države, tako v razvitih kot tudi v manj razvitih območjih, v urbanih in podeželskih okoljih. Lokalne in državne interese naj bi povezovala v celovite regionalne razvojne programe. Posebna pozornost regionalne politike naj bi bila namenjena **območjem s posebnimi razvojnimi problemi**. To so praviloma sklenjena območja več občin, ki imajo slabše možnosti za razvoj in so deležna posebne pozornosti pri oblikovanju regionalne razvojne politike in pri usmerjanju razvojnih spodbud.

Cilj vodenja strukturne regionalne politike na območjih s posebnimi razvojnimi problemi je v veliki meri namenjen zmanjševanju razlik v razvitosti območja, v odnosu do povprečja države, dvigu splošne razvitosti ter odpravljanju strukturnih problemov in problemov visoke brezposelnosti. Potrebna je zelo natančna opredelitev območij s posebnimi razvojnimi problemi, kajti tem območjem je posvečena posebna skrb, tudi kasneje v okviru strukturne politike EU. V podzakonskem aktu Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila, so natančno določene vrednosti meril in občine, ki te kriterije izpolnjujejo:

1. Ekonomsko šibka območja so območja tistih občin, v katerih je v letu 1997 znašala bruto osnova za dohodnino na prebivalca največ 80 odstotkov državnega povprečja. Za ekonomsko šibka območja se štejejo tudi občine, kjer je bil indeks rasti prebivalstva v obdobju 1991 do 1999 pod 96. To predstavlja 91 občin z 22,4% prebivalstva in obsega 32,6% celotne površine Slovenije.

2. Območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo so občine, v katerih je stopnja registrirane brezposelnosti v prvem polletju 1999 presegla državno povprečje za več kot 20 odstotkov. Ta pogoj izpolnjuje 63 občin, ki obsegajo 24,1% površine in 27,9% prebivalstva Slovenije. Za območja s strukturnimi problemi se štejejo tudi občine, v katerih je delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu glede na celotno število prebivalstva v oktobru 1999 presegal za več kot 20% državno povprečje. Ta pogoj izpolnjuje 97 občin, ki obsegajo 43% površine in 28,2% prebivalstva Slovenije.

3. Razvojno omejevana obmejna območja in območja z omejenimi dejavniki so občine, kjer delež površine z omejevanimi dejavniki presega 50% površine in kjer je bil indeks rasti prebivalstva v obdobju od 1991 do 1999 pod 96. V to skupino štejemo tudi občine ob mejah z Italijo, Avstrijo in Madžarsko, če leži več kot polovica površine v desetkilometrskem obmejnem pasu in če se je število prebivalstva v obdobju 1991 do 1999 zmanjšalo na raven, kjer je bil indeks rasti prebivalstva pod 96. Taka območja obsegajo 23 občin z 8,7% površine in 4,6% prebivalstva Slovenije.

Pri tem je potrebno poudariti, da je lahko ena občina izpolnjevala več meril hkrati, kar pomeni da teh podatkov ne moremo seštevati. Skupno območja s posebnimi razvojnimi problemi obsegajo 129 občin, 57,2% površine in 48,7% prebivalstva celotne Slovenije.

ZSRR iz leta 1999 se je po sprejetju veliko spreminjal in dobil veliko podzakonskih predpisov z namenom zmanjševanja razlik v regiji ter povečanja aktivnosti v posameznih regijah, ki bi spodbudile dodaten razvoj. Zakon se je sproti dograjeval in na ta način pokazal, da so na tem področju potrebne spremembe. Prišlo je tako daleč, da nadgradnja starega zakon ni bila več mogoča in se je pokazala potreba po novem. Novembra 2005 je začel veljati nov zakon, **Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-1)**. Zakon naj bi pripomogel k zmanjševanju razvojnih razlik med regijami in preprečil nastajanje novih območij z večjimi razvojnimi problemi. Spodbujal naj bi policentričen razvoj in povečal konkurenčnost gospodarstva v vseh razvojnih regijah ter znižal stopnje brezposelnosti. Eden izmed ciljev novega zakona je tudi povečanje blagostanja prebivalstva v razvojnih regijah, ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja ter krepitev socialnega kapitala in inovacijske sposobnosti v razvojnih regijah. Pomembno je, da ohranimo in razvijemo kulturno identiteto in da nenehno spodbujamo vseživljenjsko učenje, kar bo pripomoglo k zviševanju izobrazbene ravni prebivalstva. Zakon si prizadeva zmanjšati razlike v kakovosti življenja ter ekonomski in socialni blaginji ob upoštevanju varstva okolja, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter zmanjšati razlike v zdravju. Uveljaviti je potrebno celostni pristop pri razvoju podeželja, razviti območja obeh avtohtonih narodnih manjšin in naselij romske skupnosti v Sloveniji ter spodbuditi gospodarsko sodelovanje s Slovenci iz sveta (ZSRR-1, 2005).

Načela spodbujanja skladnega regionalnega razvoja, ki jih opredeljuje nov zakon:

- Politika spodbujanja skladnega regionalnega razvoja je obveznost vseh nosilcev odločanj ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja
- Celovitost izvajanja regionalne politike na celotnem ozemlju Republike Slovenije
- Povezovanje v okviru programov čezmejnega razvojnega povezovanja ter povezovanje regij znotraj širšega evropskega prostora
- Partnerstvo med državo in občinami ter javnim in zasebnim sektorjem pri določanju in uresničevanju razvojnih ciljev
- Usklajevanje med Vlado Republike Slovenije in razvojnimi zvezami občin pri načrtovanju spodbujanja skladnega regionalnega razvoja
- Subsidiarnost, po kateri pri pripravi, izvajanju, nadzoru in vrednotenju programov spodbujanja skladnega regionalnega razvoja, višja teritorialna raven opravlja le tiste razvojne naloge, ki jih ne morejo učinkovito opraviti nižje ravni
- Načelo solidarnosti
- Programsko usmerjanje razvojnih spodbud države in občin za namene, utemeljene v usklajenih regionalnih razvojnih programih in projektih
- Spremljanje in vrednotenje učinkov razvojnih spodbud po primerljivih evropskih metodologijah
- Nadzor zakonitosti postopkov dodeljevanja in trošenja razvojnih spodbud
- Sofinanciranje skladnega regionalnega razvoja iz državnega in občinskih proračunov, ter iz zasebnih in drugih virov

- Uresničevanje regionalnih razvojnih interesov v okviru instrumentov kohezijske politike EU in lastnih instrumentov regionalne politike v Republiki Sloveniji

Strategija regionalnega razvoja Slovenije

Strategija regionalnega razvoja Slovenije (SRRS) je dolgoročni strateški dokument države, ki v skladu s Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije in Strategijo prostorskega razvoja Slovenije opredeljuje cilje regionalnega razvoja ter določa instrumente in politiko za doseganje teh ciljev. Strategijo regionalnega razvoja Slovenije je Vlada RS sprejela leta 2001 in je sestavljena iz strateškega in analitičnega dela. SRRS pomeni uresničitev naloge iz Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, hkrati pa pomeni tudi podrobnejšo usmeritev za nadaljnje izvajanje regionalne politike ter njeno prilagajanje spremenjenim okoliščinam. SRRS je pripravljena za obdobje do leta 2006 in je podlaga za pripravo regionalnih in skupnih razvojnih programov. Dolgoročni cilj je doseganje visokega življenjskega standarda in kvalitete življenja ter izboljšanje zdravja prebivalcev v vseh slovenskih regijah s pospeševanjem razvoja okolju prijaznega gospodarstva.

Cilji SRRS do leta 2006:

- Zaustavitev povečanja razlik v gospodarski razvitosti in pri življenjskih možnostih med regijami, s poudarkom na celostnem razvoju mest
- Trajnostni razvoj vseh slovenskih regij in preprečitev nastanka novih območij z večjimi razvojnimi problemi
- Ohranjanje minimalne poseljenosti na celotnem ozemlju Republike Slovenije
- Izboljševanje relativnega položaja slovenskih regij, merjeno v BDP po kupni moči na prebivalca, v primerjavi z obmejnimi regijami v Avstriji in Italiji
- Zmanjšati razlike v zdravju med regijami kot posledico slabših razvojnih možnosti

Strategija regionalnega razvoja Slovenije za obdobje do leta 2013 je že v pripravi in predvidoma bo osnutek pripravljen v prvem četrtletju leta 2006.

5 TERITORIALNA RAZDELITEV SLOVENIJE

5.1 Evropska statistična klasifikacija teritorialnih enot - NUTS

Skupna evropska statistična klasifikacija teritorialnih enot - **NUTS** (The Classification of Territorial Units for Statistics) je bila 26. maja 2003 potrjena v parlamentu EU. Klasifikacijo je vzpostavil Statistični urad Evropskih skupnosti, da bi zagotovil celovito in dosledno členitev teritorialnih enot, ki so potrebne za zbiranje, razvoj in usklajevanje regionalnih statistik v Evropski uniji.

Tabela 1: Povprečna velikost enot NUTS glede na število prebivalstva je opredeljena:

Raven	Najmanj	Največ
NUTS 1	3 milijone	7 milijonov
NUTS 2	800.000	3 milijone
NUTS 3	150.000	800.000

Vir: Nomenclature of territorial units for statistics (NUTS), 2003.

Opredelitev teritorialnih enot je pomembna zaradi črpanja iz strukturnih skladov, predvsem raven NUTS 2 in NUTS 3, ker so kriteriji za določitev območij upravičenih do sredstev, določeni na teh dveh nivojih.

5.2 Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot - SKTE

Republika Slovenija je leta 2000, na predlog Statističnega urada Republike Slovenije sprejela **Uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot – SKTE** in s tem zagotovila usklajenost s klasifikacijo NUTS. Uredba določa klasifikacijo kot obvezen nacionalni standard, ki se uporablja pri evidentiranju, zbiranju, obdelovanju, analiziranju, posredovanju in izkazovanju podatkov o teritorialni razdelitvi Republike Slovenije. Le-ta ima pomembno vlogo na področju regionalne politike, saj omogoča merjenje učinkov in primerjavo z evropskimi regijami (Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, 2000).

Celotni teritorij Slovenije je po SKTE klasifikaciji razdeljen na 11 ravni. Prvih pet je razčlenjenih tako, da ustreza tudi nomenklaturi NUTS kot kaže Tabela 2 na strani 10.

Tabela 2: Povezava SKTE z NUTS klasifikacijo

SKTE	NUTS	Nivo	Opis
0	0	Država	Država v celoti
1	1	Država	Država v celoti
2	2	Dve enoti	Ljubljanska urbana regija in preostala Slovenija
3	3	Statistične regije ¹	12 statističnih regij
4	4	Upravne enote	58 upravnih enot
5	5	Občine	193 občin (od 15.6.2002 dalje)
6		Vaške, krajevne, mestne skupnosti (1270 enot do 1.1.2004)	
7		Naselja (5997 do septembra 2005)	
8		Statistični (8289 do septembra 2005) oziroma prostorski okoliš (17121 do septembra 2005)	
9		Klasične nepremičnine	
10		Točkovni geokodirani objekti	

Vir: Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, 2000.

¹ Statistična enota je enota na tretji ravni klasifikacije statističnih teritorialnih enot. Statistični urad RS je za izkazovanje statističnih podatkov na regionalni ravni prevzel členitev Slovenije na t.i. funkcionalna območja oziroma planske regije in jih poimenoval statistične regije.

Novost v Sloveniji vsekakor predstavlja uvedba ravni SKTE 2, ki je do pred kratkim v Sloveniji nismo poznali, zato tudi Statistični urad RS podatkov na tej ravni ne izkazuje. Delna sprememba se je pojavila tudi na ravni SKTE 3, kljub nespremenjenemu številu statističnih regij (12). Znatno je spremenjen obseg dveh statističnih regij in sicer Osrednjeslovenske in Dolenjske regije. Iz Osrednjeslovenske regije je bil izločen njen južni del (ozemlje upravnih enot Kočevje in Ribnica) in bil pripojen Dolenjski regiji. Zato je Dolenjska regija dobila ustrezno novo ime Jugovzhodna Slovenija.

5.2.1 Pogajanja Slovenije na ravni NUTS 2

V procesu pogajanj za vstop Slovenije v Evropsko unijo je bila teritorialna členitev Slovenije dogovorjena za ravni SKTE 1 oziroma NUTS 1, kar pomeni Slovenijo kot celoto, na ravni SKTE 3 oziroma NUTS 3 je razdeljena na 12 statističnih regij. Tudi na ravni NUTS 2 se je pogodila le za eno enoto in sicer Slovenija kot celota, kar ostane v veljavi do leta 2006, dokler ni predvidena prva sprememba Uredbe o NUTS oziroma odvisno od pogajanj.

Najpomembnejši kriterij teritorialne členitve na ravni NUTS 2, ki ga je določila Evropska komisija je povprečna velikost teritorialnih enot, merjena s številom prebivalstva (Tabela 1 na strani 10). Ti kriteriji ne pomenijo minimalnega števila prebivalstva v vsaki enoti, ampak povprečno velikost teritorialnih enot. Za Slovenijo to pomeni največ 13 enot na ravni NUTS 3 in največ 2 enoti na ravni NUTS 2.

Za Slovenijo je zelo pomembno, da čim prej uveljavi delitev na NUTS 2 ravni, kajti z vključitvijo statističnih podatkov BDP za leto 2003 Slovenija presega 75% povprečja EU, kar nas postavlja v manj ugoden položaj glede koriščenja sredstev kohezijskih skladov. Prva priložnost Slovenije za spremembo teritorialne členitve je v letu 2006, ker so spremembe možne le vsake tri leta, zato jo je potrebno spremeniti v primernem trenutku.

Sprejetje Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-1) v letu 2005 je podlaga za ustanovitev administrativnih enot. Evropska komisija že vseskozi opozarja Slovenijo na dve pomembni dejstvi v povezavi z uredbo NUTS in sicer na pomanjkanje administrativne ureditve in na dosledno spoštovanje kriterijev.

Vlada RS je novembra 2005 sprejela predlog teritorialne členitve ozemlja RS. Predlog določa 2 teritorialni enoti NUTS 2 oziroma 2 kohezijski regiji:

- **Vzhodna Slovenija:** vključuje naslednje razvojne regije: Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Jugovzhodna Slovenija, Zasavska, Spodnjeposavska in Notranjsko-kraška
- **Zahodna Slovenija:** sem so vključene Gorenjska, Goriška, Obalno-kraška in Osrednjeslovenska razvojna regija

ZSRR-1 je za vključitev Slovenije v kohezijsko politiko uvedel kohezijske regije. S tem je Vlada dobila pristojnost za določitev števila kohezijskih regij in njihovega teritorialnega

obsega. Slovenija bo Evropski komisiji s podanim predlogom o enoti NUTS 2 v naslednji finančni perspektivi lažje predstavila potrebe po finančni pomoči iz naslova kohezijske politike, ravno zaradi precejšnjih regionalnih razlik znotraj Slovenije. Uvedeni kohezijski regiji predstavljata pomembno spremembo na področju regionalnega razvoja in decentralizacije v Sloveniji. Poleg sredstev iz državnega proračuna za ukrepe regionalne politike, bo del sredstev prispevala tudi Evropska unija in s tem uresničevala zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Zelo pomemben podatek je, da se bo zakon izvajal tudi znotraj razvitejših razvojnih regij in znotraj bolj razvite kohezijske regije Zahodna Slovenija in ne le na manj razvitih območjih.

6 METODOLOŠKA POJASNILA IZBRANIH KAZALCEV

Splošna razvitost države in na ta način tudi posameznih regij, je lahko večplasten pojav. Razvitost določene regije ni odvisna le od gospodarskega razvoja, temveč tudi od socialne, demografske, tehnološko-raziskovalne, kulturne in izobraževalne stopnje razvitosti. Ravno zato prihaja do težav, ko ni mogoče enostransko določiti faktorjev, ki vplivajo na razvoj, saj so le-ti v nekem drugem časovnem razdobju lahko že posledica razvoja in obratno.

Kazalci razvitosti so številčni, zato je lahko tudi njihova izbira precej relativna in subjektivne narave. Izbrala sem nekaj najprimernejših kazalcev, ki kažejo na razvoj regij ter jih v nadaljevanju tudi natančneje opisala. Kazalci so razdeljeni na področje demografskega in gospodarskega razvoja, na področje trga dela in človeškega kapitala ter na kazalce okolja in splošnih življenjskih razmer.

Teritorialna členitev Slovenije, ki jo bom upoštevala, temelji v osnovi na ravni SKTE 3 ali NUTS 3. Slovenija je razdeljena na 12 statističnih regij oziroma po novem zakonu (ZSRR-1, 2005) na razvojne regije: Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska, Zasavska, Spodnjeposavska, Jugovzhodna Slovenija, Osrednjeslovenska, Gorenjska, Notranjsko-kraška in Goriška regija. Meje statističnih regij potekajo po občinskih mejah, zato bom po potrebi uporabila podatke na ravni občin, kajti Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot omogoča zanesljivo združevanje statističnih podatkov z nižjih na višje teritorialne ravni.

6.1 Demografski razvoj

Od leta 1995 SURS objavlja podatke o številu prebivalstva po definiciji, ki pravi, da prebivalstvo Republike Slovenije predstavljajo državljani RS s prijavljenim stalnim prebivališčem v Sloveniji, brez tistih, ki so odsotni v tujini za več kot tri mesece in so svoj odhod prijavili v upravni enoti stalnega prebivališča, tujci z izdanim dovoljenjem za stalno ali začasno prebivanje oziroma z veljavnim delovnim vizumom in s prijavljenim prebivališčem

ter osebe, ki so jim bile priznane pravice do azila in status begunca. Gostota prebivalstva nam pove razmerje med številom prebivalstva na nekem območju in njegovo površino (kvadratni kilometer). Na gostoto prebivalstva v veliki meri vpliva privlačnost nekega območja, kjer so se ljudje pripravljene naseliti. Sprememba števila prebivalstva je odvisna tako od naravnega gibanja kot tudi od selitvenega gibanja prebivalstva. Naravni prirastek je razlika med številom živorojenih otrok in številom umrlih na določenem območju v koledarskem letu. Selitveno gibanje prebivalstva lahko poteka na državni ravni - notranje selitve, kjer gre le za spremembo naselja stalnega prebivališča ali pa na meddržavni ravni – zunanje selitve, kjer gre za selitve preko državne meje. Selitveni prirast nam kaže razliko med številom priseljenih in številom odseljenih prebivalcev na določenem območju v koledarskem letu. Na obseg selitvenega prirasta vplivajo predvsem ekonomski ter politični razlogi. Z ekonomskega vidika so zanimivi trg dela in njegova neskladja med ponudbo in povpraševanjem, razlike v dohodkih med posameznimi regijami, možnosti poklicnega razvoja ter življenjske razmere. Za zaključek demografske analize bom predstavila še starostno strukturo prebivalstva in sicer preko indeksa staranja, ki je razmerje med starim (stari 65 let in več) in mladim prebivalstvom (stari od 0 do 14 let).

Gostoto prebivalstva ter indekse staranja med statističnimi regijami Slovenije bom primerjala s pomočjo histograma v obdobju 2000-2004. Gibanje prebivalstva med regijami pa bom analizirala s pomočjo stopnje naravnega in selitvenega prirasta za leto 2004 ter tudi ti dve kategoriji predstavila v histogramu. Za vse omenjene kazalce bom uporabila zadnje razpoložljive podatke Statističnega letopisa, ki jih objavlja SURS.

6.2 Gospodarski razvoj

Bruto domači proizvod (BDP) je vrednost končnih dobrin in storitev, ki so proizvedene v posamezni teritorialni enoti v določenem časovnem razdobju (običajno v enem letu). BDP je najpomembnejši agregat nacionalnih računov ter najboljše merilo celotne ekonomske aktivnosti. Zaradi svoje obsežnosti je BDP kazalec, ki je najpogosteje uporabljen pri ugotavljanju ekonomske moči in razvojnih razlik med državami ali regijami. Pri izračunu BDP se uporabljajo trije pristopi. *Proizvodni pristop* meri BDP kot vsoto dodanih vrednosti rezidenčnih proizvodnih enot v osnovnih cenah in neto davkov na proizvode in storitve. *Izdatkovni pristop* meri BDP kot vsoto izdatkov za končno potrošnjo, bruto investicij ter razlike med izvozom in uvozom proizvodov. BDP merjen po *dohodkovni metodi* je enak vsoti primarnih dohodkov, razdeljenih rezidenčnim proizvodnim enotam (SURS, metodološka pojasnila).

Ko primerjamo BDP med regijami je potrebno upoštevati, da moramo med seboj primerjati BDP na prebivalca, kajti le-ta nam pokaže življenjsko raven prebivalcev neke regije. Osnova za primerjanje BDP med različnimi državami oziroma drugimi področji je prostorska in

časovna skladnost v izračunu BDP. Pri primerjavah BDP med različnimi državami ali regijami se srečujemo s tremi osnovnimi problemi :

- a) razlike v opredelitvi in sami metodologiji bruto domačega proizvoda
- b) BDP je izražen v denarni enoti, običajno v nacionalni valuti
- c) raven cen je različna med posameznimi državami in regijami

Pri prostorskih primerjavah, kot je primerjava BDP med državami, je problem enakosti opredelitve in metodologije BDP načeloma že rešen, saj za obračun nacionalnega BDP veljajo mednarodni standardi SNA 93 in ESA 95. Drugi in tretji problem pa bi lahko rešili s konceptom paritete kupne moči (PKM) ali v angleškem jeziku purchasing power parity (PPP). PKM je pretvornik, ki lahko istočasno odpravi oba problema, to je razlike v valutah in razlike v ravni cen med državami. Rezultat pretvorbe BDP s PKM imenujemo BDP po kupni moči, realni BDP ali BDP v PKM. Paritete kupne moči so opredeljene kot pretvorniki valut, ki izenačujejo kupno moč valut tako, da izločijo razlike v ravni cen med državami. So posebni indeksi cen, ki izražajo razmerje v ravni cen med državami in izenačujejo kupno moč različnih valut ter imajo na nek način vlogo deflatorja. PKM izračunavamo po posebnih metodoloških postopkih, ki temeljijo na teoriji indeksnih števil, tehnične temelje pa je v sedemdesetih letih vzpostavil International Comparison Project (ICP projekt). ICP projekt se v Evropi izvaja od leta 1980 kot skupni evropski program primerjav (ECP), Slovenija pa je vanj vključena od 1993 leta dalje (Bregar, Repotočnik, 2004, str. 3-4).

Osnovni namen izračunavanja PKM je zagotoviti mednarodno primerljive agregatne podatke, kar pomeni izračun PKM za skupine proizvodov oziroma storitev, na različnih stopnjah potrošnje BDP. Mnogim se postavlja konkretno vprašanja, zakaj potrebujemo izračun BDP v PKM in kako je mogoče razložiti ta podatek. Dejstvo je, da ima ta podatek velik pomen pri načrtovanju ukrepov ekonomske politike ter v snovanju razvojne strategije. Konkretno je pri Evropski komisiji 25% proračuna namenjenega strukturnim skladom, njihova razdelitev pa je odvisna od velikosti BDP na prebivalca v PKM (mejna vrednost za upravičenost do sredstev je 75%).

Na področju regionalnih primerjav BDP v PKM je zahtevano, da se za preračun zbranih cen na nacionalne povprečne cene zagotovijo še ustrezni prostorski koeficienti cen. O le-teh poročajo zgolj velike, regionalizirane države, saj so raziskave razlik v cenah zelo zahtevne in drage. Naš statistični urad o prostorskih koeficientih ne poroča, zato je uporabljena predpostavka, da je prostorski koeficient enak 1, kar pomeni da razlik med povprečnimi nacionalnimi cenami in cenami v Ljubljani ni. To pa še ne pomeni, da v Sloveniji ne obstajajo razlike v cenah (Bregar, Repotočnik, 2004, str. 1).

Poskušala bom ugotoviti medregionalne razlike v bruto domačem proizvodu na prebivalca in jih preverila s pomočjo koeficienta variacije. Koeficient variacije je relativna mera variabilnosti, ki pove koliko znaša standardni odklon aritmetične sredine. Večji kot je koeficient variacije, večja je variabilnost proučevane spremenljivke (Rovan, 1997, str. 10).

Ko merimo proizvodnjo različnih gospodarskih dejavnosti dejansko merimo njihovo dodano vrednost. Dodana vrednost je razlika med proizvodnjo v osnovnih cenah in vmesno potrošnjo v kupčevih cenah. Dodana vrednost pomeni razliko med vrednostjo proizvedenega blaga in storitev in vrednostjo inputov, ki so bili pri tej proizvodnji potrošeni v proizvodnem procesu. Regionalna bruto dodana vrednost se izračunava v regiji, kjer je sedež subjekta, tam kjer pa enote poslujejo v eni ali več regijah, pa ni na voljo neposrednih izračunov za posamezne regije.

Eden izmed glavnih pokazateljev življenjskih razmer je zagotovo povprečna bruto plača na zaposlenega, ki kaže kupno in varčevalno moč prebivalstva. SURS definira bruto plačo kot izplačilo zaposleni osebi za delo v polnem delovnem času ter krajšem in daljšem delovnem času od polnega. V plači so zajeta tudi vsa druga plačila kot so: nadomestilo za letni dopust, plačani dopust do 7 dni, državni prazniki, bolniške odsotnosti do 30 dni, strokovna izobraževanja, zastoji pri delu brez krivde zaposlenih oseb, plačane odsotnosti, zaostala izplačila plač, prejemki za minulo delo, stimulativni dodatki, nagrade. Neto plača pa je bruto plača, zmanjšana za prispevke za socialno varnost in akontacijo davka od osebnih prejemkov. Povprečna mesečna plača v regiji je povprečni znesek, ki ga kot plačilo za mesec dela prejemajo zaposlene osebe v neki regiji.

Zakon o dohodnini (ZDoh, 2005) določa sistem obdavčitve dohodkov fizičnih oseb v Republiki Sloveniji. Dohodnina je sintetični davek, kar pomeni, da je obdavčenih več vrst dohodkov. V zakonu je natančno določeno od katerih davkov se plačuje dohodnina. V obdavčitev je načeloma zajet vsak dohodek fizične osebe, ki je določen kot vir dohodnine - načelo splošne obdavčitve davčne obveznosti. Načelo horizontalne enakosti na katerem tudi temelji dohodnina pa pomeni, da so enako visoki dohodki enako obremenjeni z davkom. Dohodnina na prebivalca v regiji je merjena po stalnem prebivališču. Regionalna osnova za dohodnino na prebivalca je temeljni kazalec s katerim ugotavljamo ekonomsko moč prebivalstva neke regije.

Analizirala bom spreminjanje vrednosti regionalnega BDP v obdobju 2000-2003 s pomočjo indeksov, kjer bo celotna Slovenija stalna osnova za nadaljnje preračune (indeks Slo=100). Predstavila bom tudi sektorsko strukturo bruto dodane vrednosti ter ugotovila, katere regije imajo največjo in najmanjšo bruto dodano vrednost v letu 2003. Uporabila bom revidirane podatke BDP in dodane vrednosti, ki jih objavlja SURS. Sedaj objavljeni podatki se razlikujejo predvsem zaradi posredno merjenih storitev finančnega posredništva, ki so razporejeni končnim uporabnikom teh storitev. Tu gre za metodološko novost, ki so jo morali statistični uradi v skladu z Evropskim sistemom računov 1995 uvesti v letu 2005. Njen učinek na regionalni ravni se kaže v nekoliko drugačni distribuciji bruto dodane vrednosti med dejavnostmi in skupaj z BDP, tudi med regijami. Na podlagi podatkov, ki jih je zbral SURS v zbirki Portret občin in regij 2005, bom prikazala povprečne mesečne plače v letu 2004 po posameznih regijah, glede na slovensko povprečje s pomočjo histograma. Nato bom s pomočjo podatkov Davčne uprave Republike Slovenije in Statističnega urada analizirala

gibanje bruto osnove za dohodnino na prebivalca oziroma zavezanca po regijah v letih 2001, 2002 in 2003 glede na povprečje Slovenije. Glavni vir osnove za dohodnino predstavljajo osebni prejemki–plače. Ker je dohodnina na zavezanca soroden kazalec kot plače na zaposlenega, ju bom skupno primerjala po regijah v letu 2003.

6.3 Trg dela, človeški kapital in razvoj

Novi trendi, kot so sprememba delavske populacije, ekonomska rast, neuravnoteženost znanj, regijske variacije in spremembe načina pridobivanja novih delavcev, so pripeljali do drugačne obravnave delavcev oziroma do zavedanja pomena človeškega kapitala. Neopredmeteno premoženje podjetja bi lahko poimenovali tudi intelektualni kapital. Le-ta se razvršča na tistega, ki izvira iz zunanjega okolja, kot so potrošniki ter lokalna skupnost in na tistega, ki izvira iz notranje infrastrukture in organizacije ter na tistega, ki predstavlja človeški kapital. Človeški kapital in tovrstno premoženje preslabo razumemo, slabo merimo in nato še slabše upravljamo, meni starosta sodobnega menementa Peter Drucker (Gruban, 2002, str. 1).

Človeški kapital je v lasti zaposlenih, ki ga zaposleni posojajo ves čas dokler so v nekem podjetju zaposleni. To je kapital, ki ga ni treba komu vrniti in ga ne štejemo za obveznost podjetja. Mnogokrat slišimo frazo, da so ljudje naše največje premoženje, v resnici pa se pogosteje dogaja, da se delavec obravnava le kot strošek, ki ga zlahka lahko pogrešamo. Za človeški kapital je značilna precejšnja negotovost, saj zaposleni lahko svobodno in prostovoljno kadarkoli zapustijo združbo, s tem pa se kapital izgubi, saj ga združba nima v lasti (Pučko, 1998, str. 559). Uradna definicija človeškega kapitala po OECD pravi, da je človeški kapital znanje, ki ga posamezniki dobijo v življenju in uporabljajo za ustvarjanje proizvodov, storitev ali idej v tržnih ali netržnih okoliščinah.

Slovenija mora poleg razumne rabe prostora in uporabe fizičnega kapitala, skrbno uveljavljati tudi potenciale, za katerimi stojijo njeni prebivalci. Nenehni razvoj zahteva vedno manj zaposlenih, kar lahko privede do manjših socialnih in ekonomskih kriz. Zato je potrebno razvoj usmeriti k večji stopnji delovne aktivnosti vseh starostnih skupin, kjer bodo ljudje spodbujani k lastni socialni varnosti in hkrati bodo zagotovljena kakovostna delovna mesta. Dejstvo je, da hitra gospodarska rast v največji meri vzpodbudi zaposlenost ter je najboljšo sredstvo za zagotavljanje socialne varnosti ter družbene vključenosti prebivalstva. Na področju človeškega kapitala se Slovenija srečuje s težavami predvsem na trgu dela, kjer je značilna prevelika togost in strukturna neskladja, prenizka izobrazbena raven in prevelik delež nezahtevnih delovnih mest (Svetlik, 2005, str. 1).

S polnopravnim članstvom Slovenije v EU je uresničevanje strateških ciljev Lizbonskega Evropskega sveta postalo ključni cilj slovenske politike zaposlovanja, ki temelji na polni zaposlenosti, izboljšanju kvalitete in produktivnosti dela ter na socialni povezanosti in vključenosti. V letu 2004 je bil sprejet Nacionalni akcijski program zaposlovanja (NAP

2004), ki temelji na strateških ciljih Nacionalnega programa razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006 in Evropski strategiji zaposlovanja. NAP 2004 upošteva tudi SRRS iz leta 2001 v kateri je posebej poudarjen dvig zaposlenosti in izboljšanje človeškega kapitala v vseh slovenskih regijah ter ustrzena nacionalna organiziranost. Pri tem je potrebno ustvariti razvojno mrežo organizacij na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, ki bo s kombiniranjem državnih in civilno družbenih organizacijskih struktur sposobna celovitega usmerjanja razvojnih potencialov v regije in povezati razvoj regij z nacionalnimi in mednarodnimi razvojnimi programi in projekti. Glavna cilja politike zaposlovanja in razvoja človeških virov na regionalni ravni sta (Nacionalni akcijski program zaposlovanja 2004, str. 3-4, 31):

- Razvoj in povečanje konkurenčnosti gospodarstva, krepitev socialnega kapitala ter inovacijske sposobnosti v vseh razvojnih regijah
- Zniževanje stopnje brezposelnosti v razvojnih regijah oziroma povečanje zaposlenosti in odprava strukturnih neskladij na trgu dela.

Delovno sposobno prebivalstvo so prebivalci stari 15 let in več ter ga delimo na aktivno in neaktivno prebivalstvo. Aktivno prebivalstvo sestavljajo delovno aktivni prebivalci (zaposlene, samozaposlene osebe in pomagajoči družinski člani) ter brezposelne osebe. K delovno aktivnemu prebivalstvu sodijo zaposlene osebe, ki so v delovnem razmerju pri podjetju, družbi, zavodu, podružnici tujega podjetja ali pri osebi, ki opravlja gospodarsko dejavnost ter samozaposlene osebe, ki opravljajo gospodarsko ali pridobitno dejavnost (samostojni podjetniki) in osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost kot edini ali glavni poklic (npr. samostojni raziskovalci). Delovno razmerje je lahko sklenjeno za določen ali nedoločen čas, s polnim delovnim časom ali z delovnim časom, krajšim od polnega.

Stopnja zaposlenosti oziroma stopnja delovne aktivnosti je odstotni delež delovno aktivnih prebivalcev v delovno sposobnem prebivalstvu (vse osebe stare 15 let in več). Stopnja aktivnosti nam pove odstotni delež aktivnih prebivalcev v delovno sposobnem prebivalstvu. Ti dve stopnji nista mednarodno primerljivi, kajti pri tem uporabljamo podatke o delovno aktivnih osebah, katerih status je formalno urejen.

Stopnja brezposelnosti je odstotni delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu. Brezposelnost lahko spremljamo na 2 načina in sicer registrsko spremljanje ter anketno spremljanje brezposelnosti. Razlike med podatki v anketnem in registrskem spremljanju brezposelnosti nastanejo zaradi različnega načina zbiranja podatkov in različnih definicij, vendar pa kažejo problem z različnih vidikov, kar omogoča večjo zanesljivost pri ugotavljanju zaposlenosti in reševanju problema brezposelnosti. Registrirano brezposelne osebe so tiste osebe, ki so prijavljene na Zavodu za zaposlovanje in ustrezajo merilom brezposelnosti, določenimi s strani zavoda. Prednost registrskega spremljanja brezposelnosti je v ažurnosti in mesečni razpoložljivosti podatkov, kjer ja zaradi popolnega zajetja brezposelnosti mogoče prikazovati tudi podatke razčlenjene na ožja teritorialna območja. Registrska brezposelnost kaže le formalni status posameznika, ki je zelo občutljiv na spremembe v zakonodaji. Glavna slabost prikazovanja podatkov registrske brezposelnosti je v njeni mednarodni

neprimerljivosti (Bregar, Ograjenšek, Bavdaž 1999a, str. 22). Stopnja registrirane brezposelnosti se izračunava na podlagi števila delovno aktivnih iz registra zdravstvenih zavarovancev ter mesečne statistične raziskave o zaposlenih v podjetjih (ZAP-M). Vir podatkov o brezposelnih osebah je register iskalcev zaposlitve, ki ga vodi Zavod za zaposlovanje (Bregar, Ograjenšek, Bavdaž 1999b, str. 121). Anketno spremljanje brezposelnosti odpravlja temeljni problem registrirane brezposelnosti, kar pomeni, da so ti podatki mednarodno primerljivi. Tovrstno spremljanje podatkov nam kaže celovito sliko na trgu dela ter dejanski status, ki ga ima delovna sila na trgu dela. Anketna brezposelnost je tudi v skladu z definicijo ILO (International Labour Organisation) in za brezposelne osebe šteje tiste, ki izpolnjujejo vse izmed spodaj naštetih pogojev:

- a) oseba je brez zaposlitve med referenčnim tednom v času ankete
- b) oseba je pripravljena sprejeti delo v času dveh tednov
- c) oseba aktivno išče zaposlitev v zadnjih štirih tednih

Tovrstne podatke spremljamo s pomočjo ankete, katero pri nas četrtletno izvaja Statistični urad Republike Slovenije. Anketa temelji na statističnem vzorcu, vendar je ocena teh kar pri sedmih regijah nezanesljiva, zato teh podatkov ni smiselno uporabiti za medregionalno primerjavo.

Izobrazba je najvišja dosežena javnoveljavna izobrazba, ki si jo je oseba pridobila, ko je končala izobraževanje po veljavnih programih v redni šoli, v šoli, ki nadomešča redno šolo (izobraževanje ob delu), s tečaji, izpiti oziroma na drug način, ki je skladen s predpisi, ki urejajo pridobitev javnoveljavne izobrazbe (Popis 2002). Povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva je najcelovitejši kazalec, ki kaže na izobrazbeno raven prebivalstva. Izračunamo ga kot tehtano aritmetično sredino let šolanja, ki so potrebna za dosego določene stopnje izobrazbe.

Na začetku preučevanja kazalcev trga dela bom preučila strukturo delovno aktivnega prebivalstva Slovenije po regijah in število delovnih mest na 1000 prebivalcev. Uporabila bom razpoložljive podatke za leto 2004, ki jih objavlja Statistični urad Republike Slovenije. Predstavila bom tudi indeks dnevne migracije na histogramu, ki nam pokaže število delovnih mest glede na delovno aktivno prebivalstvo, po posameznih regijah v obdobju 2000-2004. Nato bom analizirala kazalec stopnje delovne aktivnosti za leta 2002, 2003 ter 2004 in razložila gibanje med posameznimi regijami Slovenije, pri tem pa uporabila razpoložljive podatke Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva, ki jih objavlja SURS. Za obdobje 2000-2005 bom preučila stopnje registrirane brezposelnosti v posameznih statističnih regijah Slovenije in le-te primerjala s pomočjo histograma. Nato bom prikazala tudi strukturo registrirane brezposelnosti in ugotovila katere vrste brezposelnosti so najbolj problematične in katere osebe so težje zaposljive po posameznih regijah. Osnovni vir podatkov je Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije ter Statistični urad. Predstavila bom tudi medregionalne razlike v stopnji brezposelnosti s pomočjo koeficienta variacije, za obdobje 2000-2005, ki je

definiran kot razmerje med standardnim odklonom in aritmetično sredino, pri čemer upoštevamo še različno velikost regij.

Na področju kazalcev človekovega razvoja bom predstavila stopnjo dosežene izobrazbe prebivalcev po regijah Slovenije v letu 2004, ter prikazala še bolj primeren kazalec, ki nam kaže izobrazbo in sicer povprečno število let šolanja prebivalstva.

6.4 Okolje in splošne življenjske razmere

Ugodne življenjske razmere omogočajo normalno življenje in delovanje prebivalstva na nekem določenem območju. Seveda se razmere glede na posamezno območje lahko precej razlikujejo, zato bom analizirala nekaj izbranih kazalcev, ki bodo pokazali kakšno je stanje po posameznih regijah Slovenije.

Okolje in ohranjanje okolja dandanes vse bolj pridobiva na pomenu. Zagotavljanje trajnostnega razvoja je eno temeljnih načel Strategije razvoja Slovenije, zato so tudi varovana območja v Sloveniji utemeljena kot razvojni potencial slovenskih regij. Ta območja lahko v veliki meri vplivajo na razvoj dejavnosti, saj bi lahko bolj izkoristili vire na teh območjih. Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, katerih osnovni cilj je ohraniti biotsko raznovrstnost za bodoče rodove. Ohranjena območja omogočajo, da skrbimo za okolje, vključno s čisto pitno vodo ter nudijo možnost za razvoj eko-turizma v Sloveniji. Natura 2000 lahko prispeva tako k skupni blaginji kot tudi k tržni priložnosti za razvoj nekaterih področij gospodarstva kot tudi nekaterih manj razvitih področij (Projekt Natura 2000, 2003).

Za Slovenijo je značilna specifično razdrobljena poselitev, posebej pomembne pa so tiste doline, kjer je prisotna še intenzivna kmetijska proizvodnja, kjer so tudi največje zaloge podtalnice. Precejšen del predstavljajo kraška območja, brez površinskih odvodnikov hkrati pa so določeni predeli tudi naravovarstveno zaščiteni, namenjeni kopanju in turistični dejavnosti. Sanacija odpadnih voda je postala tako tudi eden izmed prednostnih ciljev okoljske direktive o varstvu voda.

Stanovanje je nujna življenjska dobrina, ki omogoča normalno življenje. Stanovanje ima lahko eno sobo ali več z ustreznimi pomožnimi prostori (kuhinja, kopalnico, straniščem, predsobo, shrambo) ali pa je brez pomožnih prostorov in ima vsaj en poseben vhod.

Prikazala bom delež površin po regijah, ki so v območju Natura 2000 in delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo. Zadnje razpoložljive podatke sem pridobila iz Popisa 2002 ter programskega dokumenta Nature 2000. Za konec bom predstavila še strukturo velikosti stanovanj po regijah in uporabila podatke Statističnega letopisa 2003.

7 ANALIZA RAZVOJA SLOVENSКИH REGIJ Z IZBRANIMI KAZALCI

Medregionalne razlike in razvoj regij bom preučila s pomočjo različnih kazalcev demografskega in gospodarskega razvoja, kazalcev trga dela in človeškega kapitala ter kazalcev okolja in splošnih življenjskih razmer.

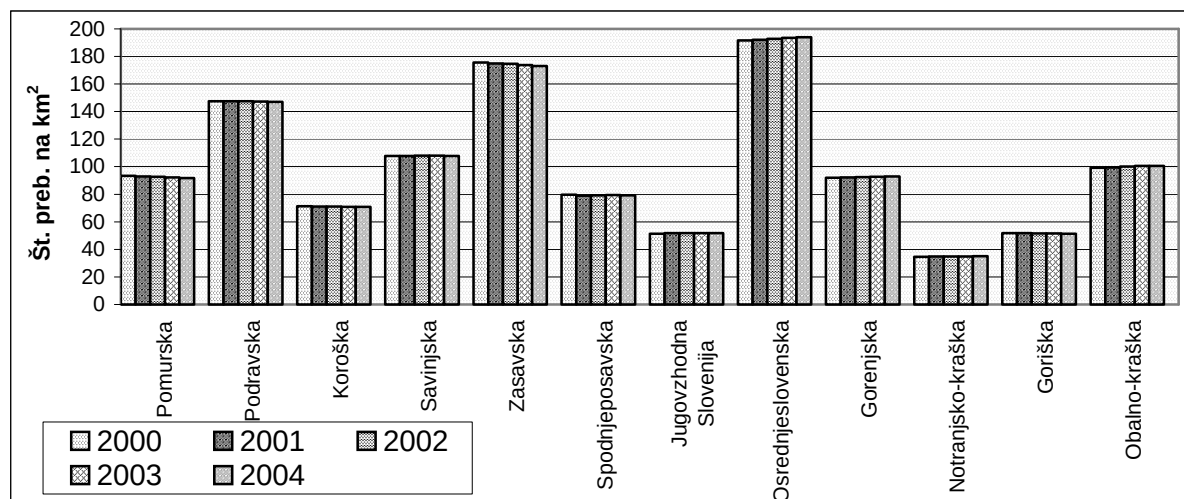
7.1 Kazalci demografskega razvoja

Iz podatkov za leto 2004 je razvidno, da je Osrednjeslovenska regija največja statistična regija po številu prebivalstva, ki predstavlja kar 24,8% prebivalstva celotne Slovenije, najmanjša regija po številu prebivalstva pa je Zasavska z 2,3% celotnega prebivalstva.

7.1.1 Gostota naseljenosti v regijah

Kazalec gostote naseljenosti nam kaže, da je Osrednjeslovenska regija tista, ki ima največje število prebivalcev na kvadratni kilometer (194 na km² v letu 2004).

Slika 1: Gostota naseljenosti po statističnih regijah Slovenije v obdobju 2000-2004

Vir: Statistični letopisi 2000, 2001, 2002, 2003, 2004.

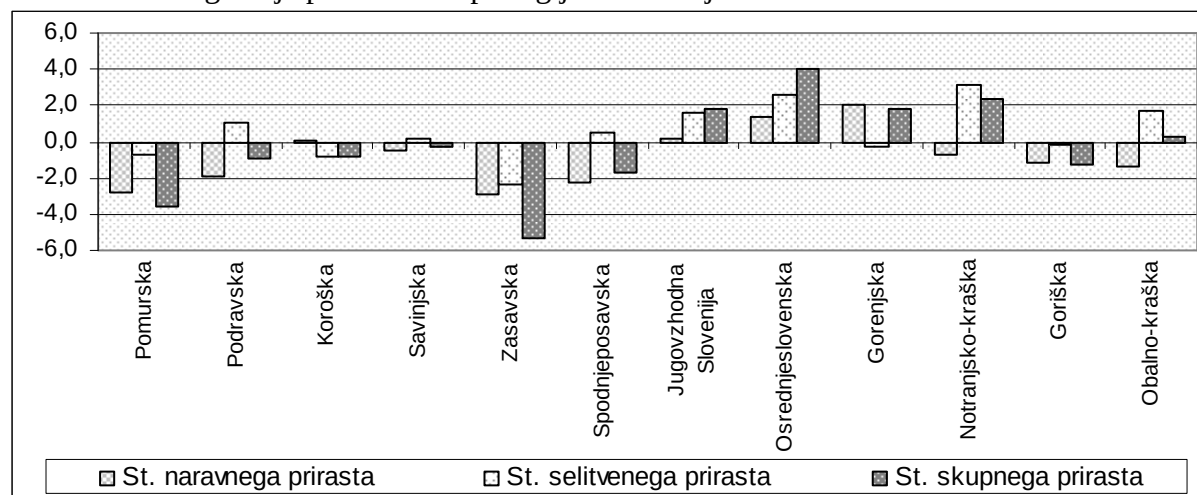
Povprečna gostota naseljenosti Slovenije znaša približno 98,5 prebivalcev na kvadratni kilometer, kar pomeni, da Osrednjeslovenska regija dvakratno presega to povprečje. Kljub temu, da je Zasavska regija ena najmanjših glede števila prebivalstva, je gostota naseljenosti v tej regiji ena izmed najvišjih (173 na km² v letu 2004). Pod slovenskim povprečjem gostote naseljenosti so Notranjsko-kraška, Goriška, Jugovzhodna Slovenija, Spodnjeposavska, Gorenjska in Koroška regija. Notranjsko-kraška regija ima najnižjo gostoto prebivalstva v letu 2004, le 35 prebivalcev na kvadratni kilometer (glej Priloga 1, Tabela 1).

V Obdobju 2000-2004 (glej Slika 1 na str. 20) je upad gostote prebivalstva najbolj zaznamovan v Zasavski, Pomurski, Goriški in Podravski regiji, v Osrednjeslovenski, Gorenjski ter Obalno-kraški regiji pa je razvidno najhitrejše naraščanje števila prebivalstva. V ostalih regijah se gostota naseljenosti ni spreminjala z večjimi odstopanji. Večje razlike med posameznimi območji v gostoti naseljenosti lahko v veliki meri pomenijo tudi večje razlike v njihovi razvitosti.

7.1.2 Stopnja naravnega in selitvenega prirasta v regijah

Prebivalstvo v letu 2004 glede na predhodno leto (glej Priloga 1, Tabela 2) je naraščalo v Osrednjeslovenski, Notranjsko-kraški, Gorenjski, Jugovzhodni Sloveniji ter Obalno-kraški regiji, upad prebivalstva pa so zabeležile vse preostale regije, največji pa je značilen za Zasavsko regijo. Vzrok za zmanjšanje prebivalstva v regijah je tako v zmanjšanem naravnem kot tudi v selitvenem prirastu.

Slika 2: Prikaz gibanja prebivalstva po regijah Slovenije za leto 2004

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

Za celotno Slovenijo je značilna negativna stopnja naravnega prirasta, kar je značilno tudi za večino statističnih regij. Največji negativni naravni prirast v letu 2004 je prikazan v Zasavski (-3,0), Pomurski (-2,9), Spodnjeposavski (-2,2) in Podravski regiji (-1,9), pozitiven naravni prirast pa opazno kažeta le Gorenjska (2,1) in Osrednjeslovenska (1,4) ter v manjši meri tudi Jugovzhodna Slovenija (0,2) ter Koroška regija (0,1).

Naj pri tem omenim, da je za razvita območja značilna precej nizka stopnja natalitete, ki je marsikje že tako nizka, da je naravni prirast celo že negativen, kar ni prav nič spodbudno za obstoj nekega naroda. Prav s tem problemom se mnoge razvite države in njene regije soočajo že zadnjih nekaj let.

Med stopnjami selitvenega prirasta statističnih regij je opazna malce večja raznolikost. Med najbolj priljubljene regije, kamor se priseli največ ljudi tako iz tujine, kot tudi iz drugih regij,

spadajo Notranjsko-kraška (3,1), Osrednjeslovenska (2,6) ter Obalno-kraška regija (1,7), med najmanj zanimive regije za priselitev pa spadajo Zasavska (-2,4), Koroška (-0,8) in Pomurska regija (-0,7), ki so beležile negativen selitveni prirast.

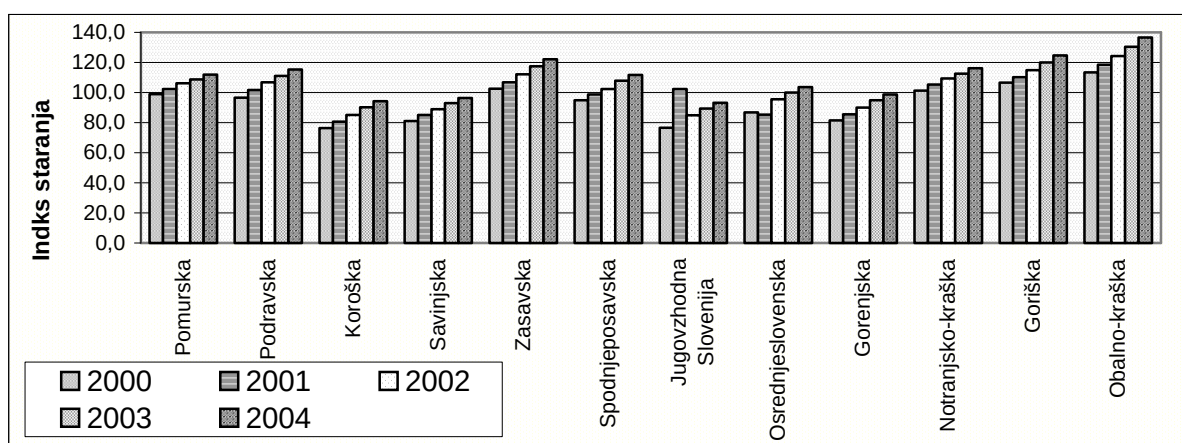
Stopnja selitvenega prirasta s tujino je v večini regij pozitivna, pri tem izstopata le Pomurska in Zasavska regija, iz katerih se več prebivalcev odseli v tujino, kot pa se jih priseli v omenjeni regiji. Največ oseb iz tujine se je priselilo v Obalno-kraško regijo in sicer kar 8,7 prebivalca na 1000 prebivalcev ter v Spodnjeposavsko in Osrednjeslovensko regijo. Prebivalci se gibajo tudi med samimi regijami znotraj Slovenije. Največ priselitev iz drugih regij je značilno za Notranjsko-kraško, Obalno-kraško ter Osrednjeslovensko regijo, najmanj pa za Goriško regijo, kar pomeni le 1,9 prebivalca na 1000 prebivalcev. Iz Zasavske regije v druge regije Slovenije se odseli največ ljudi, 5,9 na 1000 prebivalcev, najmanj pa se jih odseli iz Podravske regije, le 2,1 na 1000 prebivalcev.

V večini regij je odselitev več kot priselitev, zato je selitveni prirast med regijami pozitiven le med petimi regijami. Selitveni razlogi so največkrat ekonomskega značaja, predvsem pa gre tu za možnosti zaposlitve.

7.1.3 Indeks staranja v regijah

Za Slovenijo je značilna negativna stopnja naravnega prirasta (-0,3 v letu 2004), kar pomeni, da se povečuje delež starega prebivalstva (od 64 let naprej) in zmanjšuje delež mladega prebivalstva (od 0 do 14 let) v celotnem prebivalstvu Slovenije. Gre torej za proces staranja prebivalstva, ki je prizadel že dobro večino regij in ga določamo z indeksom staranja (glej Priloga 1, Tabela 3).

Slika 3: Indeks staranja v statističnih regijah Slovenije v obdobju 2000-2004

Vir: Statistični letopisi 2000, 2001, 2002, 2003, 2004; Lastni preračuni.

Slika 3 na strani 22 nam kaže, da se je v obdobju 2000-2004 indeks staranja po vseh statističnih regijah postopoma povečeval ne glede na začetno izhodišče v letu 2000. Ta slika

nam nakazuje na resen problem staranja, ki ga je potrebno zaustaviti s čim večjim spodbujanjem rodnosti. Indeks staranja, ki je nižji od 100 pomeni večji delež mladih prebivalcev glede na stare prebivalce. Sem se v letu 2004 uvrščajo Koroška (94,3), Savinjska (96,4), Jugovzhodna Slovenija (93,3) in zaenkrat še Gorenjska regija (98,7). Le te regije imajo še dokaj velik delež mladega prebivalstva, vendar je potrebno poudariti, da če se bo trend staranja nadaljeval še naprej v enaki meri, bodo tudi te regije kmalu presegle mejo indeksa 100 in dohitele ostale regije. Obalno-kraška regija (136,6) je regija z najstarejšim prebivalstvom, sledi ji Goriška (124,8), za njo pa Zasavska regija (122,1). Regije z značilno starim prebivalstvom so v veliki meri povezane z izseljevanjem in praznjenjem na teh območjih, kjer predvsem mladi bežijo v mesta in večja središča, z namenom pridobitve boljše zaposlitve in drugih boljših življenjskih pogojev. Posledica tega je, da se število prebivalcev v regijah z boljšimi zaposlitvenimi možnostmi povečuje, kar pomeni, da se povečuje tudi gostota prebivalstva na kvadratni kilometer.

Regije z visokim indeksom staranja imajo tudi najvišjo povprečno starost prebivalstva. V letu 2004 je imela najvišjo povprečno starost prebivalstva Goriška regija in znaša 42 let, najnižjo 39 let, pa je imela Jugovzhodna Slovenija (glej Priloga 1, Tabela 3).

7.2 Kazalci gospodarskega razvoja

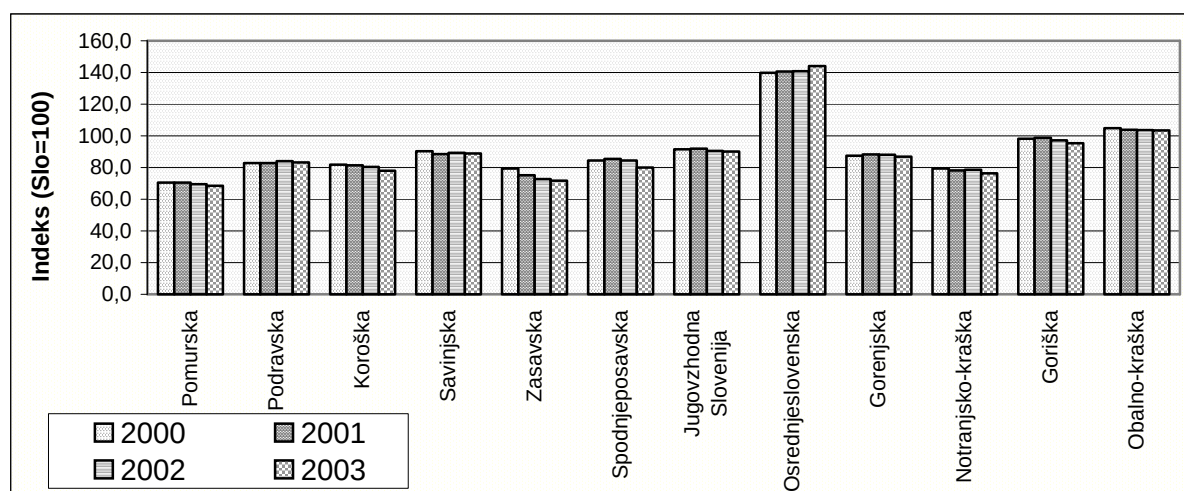
Proučevani kazalci gospodarskega razvoja kažejo, da bolj ali manj izstopa Osrednjeslovenska regija, med ostalimi regijami pa razlike niso tako velike.

7.2.1 Regionalni bruto domači proizvod na prebivalca

Iz Tabele 4 v Prilogi 2 je razvidno, da imata v letu 2003 le dve regiji v Sloveniji regionalni bruto domači proizvod na prebivalca nadpovprečen, glede na povprečje celotne Slovenije. To sta Osrednjeslovenska regija (indeks znaša 144,1) in Obalno-kraška regija (indeks je 103,4). Najnižji BDP na prebivalca v letu 2003 sta zabeležili Pomurska (indeks je 68,5) in Zasavska regija (indeks je 71,7). To pomeni, da je bil v letu 2003 BDP na prebivalca v Osrednjeslovenski regiji 1,4 krat večji glede na povprečje Slovenije, v Pomurski regiji pa 0,685 krat manjši od povprečja Slovenije.

V obdobju 2000-2003 lahko opazimo zelo neenakomerno gibanje BDP na prebivalca po regijah Slovenije (glej Slika 4 na str. 24). V proučevanem obdobju je bil v treh regijah prisoten trend upadanja tega kazalca in sicer v Pomurski, Koroški in Zasavski regiji. Največji padec kazalca je beležila Zasavska regija in je bil v letu 2003 glede na leto 2000 manjši za 7,6 indeksnih točk. V ostalih regijah, z izjemo Osrednjeslovenske regije, pa je ta kazalec naraščal in nato padel ali pa obratno. Osrednjeslovenska regija je edina regija, v kateri je BDP na prebivalca v omenjenem obdobju stalno naraščal in se je v letu 2003 glede na leto 2000 povečal za 4,4 indeksne točke.

Slika 4: Prikaz regionalnega BDP na prebivalca v obdobju 2000-2003 (indeks Slo=100)

Vir: Prva statistična objava: Nacionalni računi št. 292, 2005; Lastni preračuni.

Kljub temu, da je Obalno-kraška regija v proučevanem obdobju presegala slovensko povprečje BDP na prebivalca, je le-ta vseskozi upadal. V letu 2000 je presegala povprečje za 4,9%, v letu 2001 za 3,9%, v letu 2002 za 3,7% in v letu 2003 le še za 3,4%, kar pomeni, da se je v tem obdobju BDP na prebivalca zmanjšal za 1,5 indeksne točke. Povprečju BDP na prebivalca se je močno približala tudi Goriška regija, najbolj v letu 2001 (indeks je 98,7), vendar je kazalec v letu 2003 spet padel (indeks je 95,4).

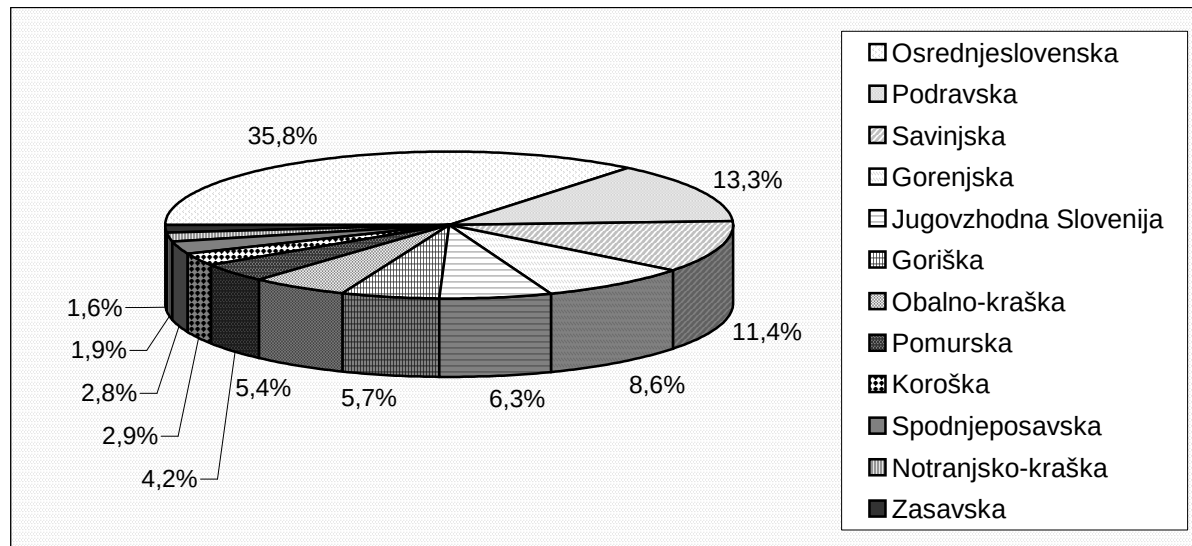
Razlika v BDP na prebivalca med Osrednjeslovensko regijo in povprečjem Slovenije je večja kot razlika med povprečjem Slovenije in Pomursko regijo. Medregionalne razlike v BDP na prebivalca lahko merimo s pomočjo koeficienta variacije. Koeficient variacije je v letu 2000 znašal 23,8%, v letu 2001 24,4 % in v letu 2002 25,2%. To pomeni, da so se medregionalne razlike v omenjenih letih povečale. Če bi iz izračunov izvzeli Osrednjeslovensko regijo, koeficienti variacije niso več tako različni, kar nam pove, da ima omenjena regija zelo močno ekonomsko vlogo, ki ima pomemben vpliv na medregionalne razlike v Sloveniji (Regionalni BDP, 2004, str. 23).

Z regionalno bruto dodano vrednostjo merimo proizvodnjo in ne kupne moči prebivalstva. BDV merimo po mestu zaposlitve, kupna moč pa se meri v regiji, tam kjer neka oseba živi. Posledično je v regijah, kjer je zaposlenih več oseb kot pa jih tam živi, bruto dodana vrednost na prebivalca večja kot pa je kupna moč regije in obratno, v regijah, kjer je prebivalstvo zaposleno drugje kot pa prebiva, je kupna moč večja kot je BDV na prebivalca.

Slika 5 na strani 25 prikazuje, da je bilo v letu 2003 več kot tretjina vse bruto dodane vrednosti ustvarjene v Osrednjeslovenski regiji (35,8%). Zanimiv je podatek, da je skupno malce več kot osem regij z najnižjo bruto dodano vrednostjo doseglo isto BDV kot jo je Osrednjeslovenska regija. Podravska (13,3%), Savinjska (11,4%) in Gorenjska regija (8,6%) pa skupaj dosegajo še zadnjo tretjino dosežene BDV v letu 2003. Najnižji delež bruto dodane

vrednosti je ustvarjen v Zasavski (1,6%), Notranjsko-kraški (1,9%) in Spodnjeposavski regiji (2,8%), sledijo Koroška (2,9%), Pomurska (4,2%), Obalno-kraška (5,45%), Goriška (5,7%) ter Jugovzhodna Slovenija (6,3%).

Slika 5: Prikaz regionalne bruto dodane vrednosti po regijah za leto 2003

Vir: Nacionalni računi, 2005.

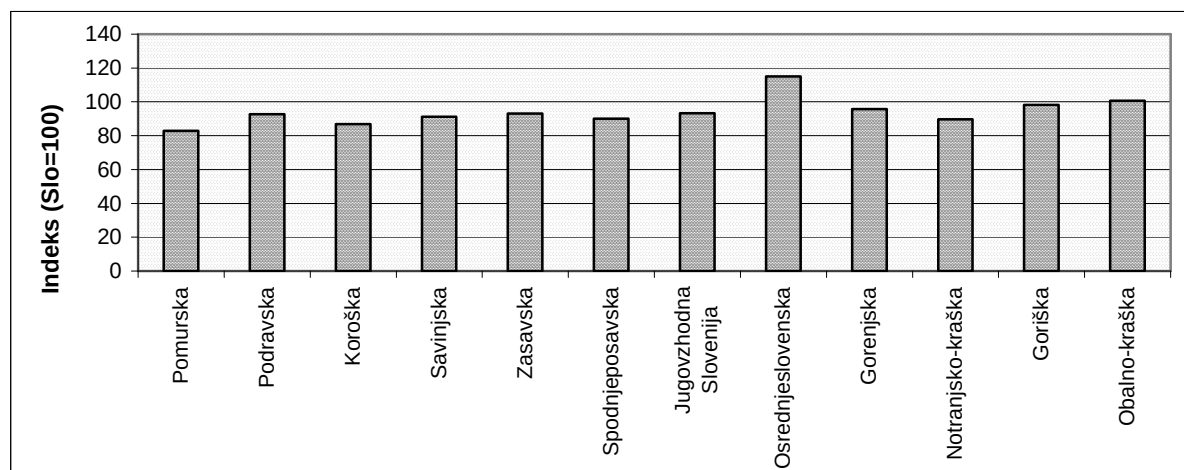
Tako kot se regije med seboj razlikujejo po samem obsegu bruto dodane vrednosti, se razlikujejo tudi po strukturi BDV (glej Priloga 2, Tabela 6). Največji delež kmetijstva v letu 2003 je bil ustvarjen v Pomurski regiji s kar 8,1% deležem v celotni strukturi BDV, sledi ji Spodnjeposavska (5,6%) in Notranjsko-kraška regija (5,5%). V sekundarnih dejavnostih v največji meri izstopata Jugovzhodna Slovenija (42,2%) in Koroška regija (42%), dokaj velik delež te dejavnosti pa je zabeležen tudi v Zasavski regiji (37%). Storitveni sektor je najbolj prisoten v Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji, kar kaže na določeno raven visoke razvitosti teh dveh regij. Osrednjeslovenska regija ima največji delež na področju nepremičnin, najema in poslovnih storitev (18,3%), v Obalno-kraški regiji pa je poleg te dejavnosti v večji meri prisoten še promet, skladiščenje in trgovina, med vsemi regijami pa ima tudi največji delež gostinstva, kar lahko pripišemo ugodni sredozemski legi te regije. V oskrbi z električno energijo močno prevladuje Spodnjeposavska regija, v gradbeništvu pa Notranjsko-kraška regija.

7.2.2 Regionalna povprečna mesečna bruto plača na zaposlenega

Tudi med povprečnimi mesečnimi bruto plačami v letu 2004 v regijah Slovenije lahko zaznamo razlike (glej Priloga 2, Tabela 7), vendar manjše kot pri regionalnem bruto domačem proizvodu. Tudi pri tem kazalcu v večji meri izstopa Osrednjeslovenska regija, ki ima povprečno bruto plačo nad povprečjem Slovenije (indeks znaša 118,5). To je posledica boljše plačanih delovnih mest v Ljubljani, kar pomeni tudi višjo izobrazbeno strukturo glede na ostale regije. V Ljubljani je tudi večina nadpovprečno plačanih delovnih mest v

negospodarstvu kot so področje javne in državne uprave (ministrstva, uradi, skladi,...), sodniki, zdravniki in ostala delovna mesta z nadpovprečnimi bruto plačami. Malce nad povprečjem Slovenije je tudi Obalno-kraška regija (indeks je 100,65), zelo blizu povprečja pa je še Goriška regija (indeks je 98,28).

Slika 6: Prikaz regionalne povprečne mesečne bruto plače (indeks Slo=100) za leto 2004

Vir: Portret regij in občin 2005, 2006; Lastni preračuni.

Ostale regije imajo malce nižjo povprečno bruto plačo, vendar v nobeni izmed preostalih regij indeks ne pade pod 82. Pomurska regija je tudi pri povprečni mesečni bruto plači na dnu lestvice, saj ima le-ta najnižjo in sicer indeks dosega vrednost 82,91. Nizke plače so posledica predvsem neugodne industrijske strukture (tekstilna, predelovalna industrija) ter na drugi strani dokaj visokega deleža prebivalstva, ki so zaposleni v kmetijstvu. Omeniti je potrebno še razliko med plačo v gospodarstvu in negospodarstvu, kjer gre višja plača v prid gospodarskega, predvsem zasebnega sektorja.

Razlika med regijo z najvišjo in najnižjo povprečno mesečno bruto plačo je 35,59 indeksnih točk, kar je veliko manj kot pa v primerjavi z razliko BDP na prebivalca. V Sloveniji je v nekaj zadnjih letih mogoče zaznati trend povečevanja razlik v višini plače tako znotraj posameznih regij, kot tudi med regijami samimi.

7.2.3 Osnova za dohodnino na prebivalca po regijah

Dohodnina zajema poleg plač še ostale dohodkovne vire, ki jih pridobivajo prebivalci posamezne regije. Kljub velikim dnevnim migracijam prebivalcev iz ene regije v druga velika regionalna središča povečujejo dohodnino na prebivalca v tisti regiji, kjer ima prebivalec stalno prebivališče.

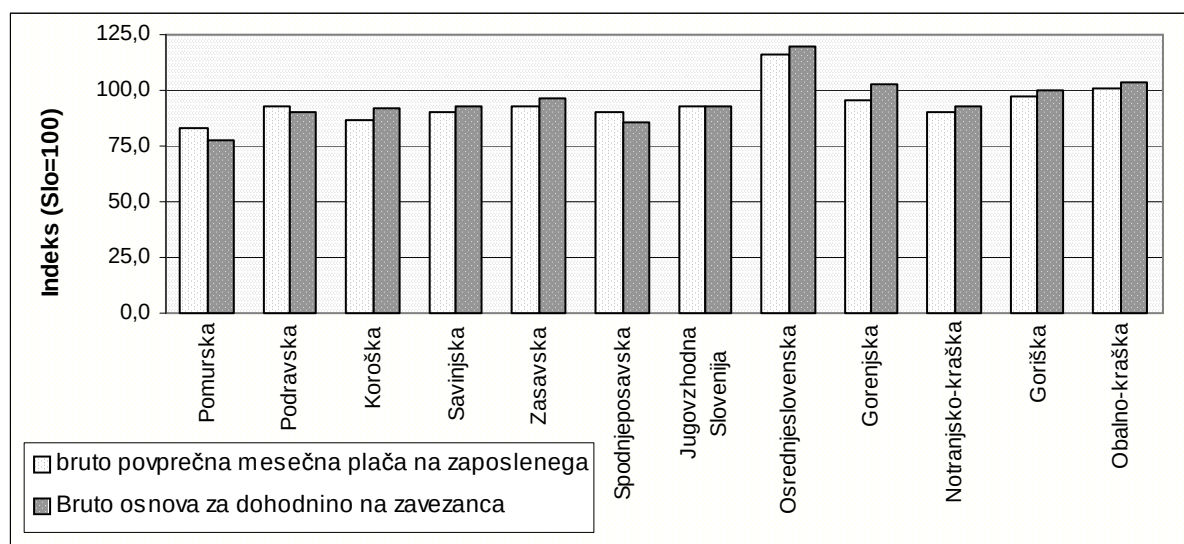
Najvišjo osnovo za dohodnino na prebivalca (glej Priloga 2, Tabela 8) v obdobju 2001-2003 je imela Osrednjeslovenska regija in je v letu 2003 presegla slovensko povprečje za 19,1%. Slovensko povprečje so v letu 2003 presegle poleg Osrednjeslovenske regije še Obalno-

kraška (za 11,3%), Goriška (za 9,3%), Gorenjska (za 3,2%) in Notranjsko-kraška regija (za 1,1%). Izmed vseh omenjenih regij, ki imajo ta kazalec nad slovenskim povprečjem, ga je v obdobju 2001-2003 uspelo vseskozi povečevati le Notranjsko-kraški regiji in sicer za 1,3 indeksne točke, medtem ko je v Osrednjeslovenski regiji le-ta upadel kar za 3,2 indeksne točke. Najnižjo osnovo za dohodnino na prebivalca je vseskozi beležila Pomurska regija, ki je v letu 2003 dosegla le 74,6 odstotka slovenskega povprečja. Kljub povišanju kazalca v letu 2002 na 80,3 odstotka, je ta v letu 2003 spet padel in to kar za 5,7 indeksnih točk. Dokaj nizko osnovo za dohodnino na prebivalca glede na slovensko povprečje v letu 2003 izkazujejo tudi Spodnjeposavska (85,9%), Koroška (86,9%) in Podravska regija (86,9%).

Zanimivo je, da na podlagi podatkov, ki prikazujejo dohodnino na prebivalca po regijah lahko Slovenijo razdelimo na dva dela. Na Zahodno–bolj razvito in na Vzhodno–manj razvito Slovenijo. Osrednjeslovenska, Gorenjska, Notranjsko-kraška, Goriška in Obalno-kraška regija dosegajo nadpovprečne vrednosti kazalca, med tem ko regije v Vzhodni Sloveniji izkazujejo kazalec pod povprečjem Slovenije.

Osnova za dohodnino na prebivalca nam kaže, da so razlike med regijami precej manjše, kot pa je to pokazal kazalec regionalnega BDP. Koeficient variacije je v letu 2003 znašal 15% in se tudi v preteklih letih ni bistveno spreminjal (Pečar, 2005, str. 93).

Slika 7: Primerjava bruto povprečnih plač na zaposlenega in bruto osnove za dohodnino na zavezanca po regijah v letu 2003

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

Razlog za relativno majhne medregionalne razlike v osnovi za dohodnino je predvsem v politiki plač. Plačna politika Slovenije je usmerjena k preprečevanju povečevanja neenakosti in sicer z določanjem minimalnih plač tako v javnem kot tudi v zasebnem sektorju. Do razlik med regijami prihaja predvsem zaradi različnih gospodarskih dejavnosti po regijah, izobrazbene strukture zaposlenih in posledično splošne razvitosti regij (Pečar, 2005, str. 94).

Slika 7 na str. 27 nam kaže, da so medregionalne razlike v dohodnini na zavezanca večje kot pa so razlike v bruto plačah med regijami. Pri osnovi za dohodnino na davčnega zavezanca (glej Priloga 2, Tabela 9) slovensko povprečje presegajo kar štiri regije (Osrednjeslovenska, Gorenjska, Goriška in Obalno-kraška regija), medtem ko pri bruto plačah na zaposlenega povprečje presegata le dve regiji (Osrednjeslovenska in Obalno-kraška regija). To nam pove, da ima prebivalstvo v bolj razvitih regijah (predvsem v Zahodni Sloveniji) poleg osnovnega dohodka (plača) tudi ostale dohodke (iz dejavnosti, kapitalski,..), ki pa so precej višji kot pa na nerazvitih področjih. Razlike izhajajo tudi iz metodoloških opredelitev, kjer je bruto osnova za dohodnino vezana na stalno prebivališče davčnega zavezanca, bruto plača na zaposlenega pa na sedež podjetja, kjer je delavec zaposlen.

Največje odstopanje med kazalcema je opazno v Gorenjski, Koroški in Zasavski regiji (bruto osnova za dohodnino na zavezanca je večja kot bruto povprečna mesečna plača na zaposlenega) in v Pomurski regiji, kjer je bruto plača na zaposlenega večja kot bruto osnova za dohodnino. Poleg tega lahko ocenjujemo še vključitev dohodkov, ki niso nikjer prikazani (siva ekonomija) in bi bili verjetno še višji v razvitejših kot pa v nerazvitih regijah.

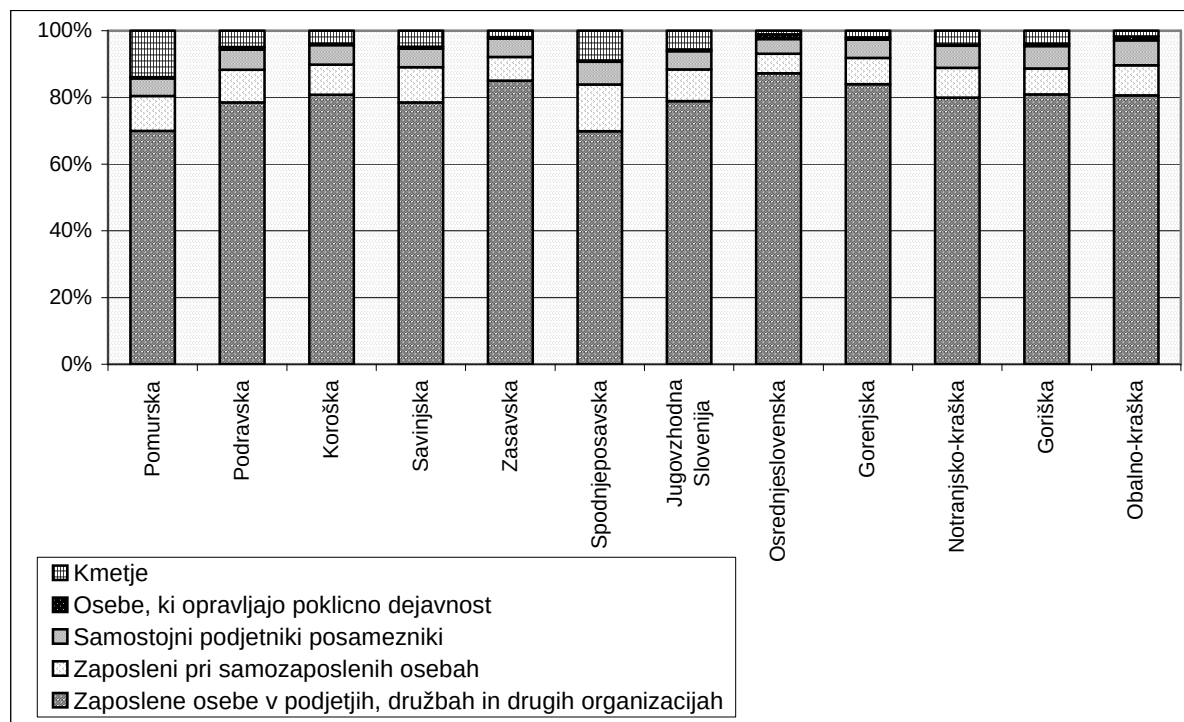
7.3 Kazalci trga dela in človeškega kapitala

7.3.1 Regionalna struktura delovno aktivnega prebivalstva

Struktura delovno aktivnega prebivalstva (glej Priloga 3, Tabela 10) nam kaže, da je bilo v letu 2004 največ oseb v Sloveniji zaposlenih v podjetjih, družbah in drugih organizacijah (81,4%). Prav takšno sliko lahko vidimo tudi na regionalni ravni, kjer še posebej izstopajo posamezne regije, ki imajo delež prebivalstva zaposlenega v podjetjih in družbah še precej višji. Te regije so Gorenjska (84%), Zasavska (85%) ter Osrednjeslovenska, katera jih zaposluje največ (87,2%). Najnižji delež sta zabeležili Spodnjeposavska regija, saj je v te regiji zaposlenih v podjetjih in družbah le 69,9% ter Pomurska regija s 70%.

Največ oseb zaposlenih pri samozaposlenih osebah (samostojni podjetniki posamezniki, osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost in kmetje) je v Spodnjeposavski regiji in sicer 14%. Pod slovenskim povprečjem so le Osrednjeslovenska (5,9%), Zasavska (7,1%) Gorenjska in Goriška regija (obe 7,8%), ostale regije pa so imele delež samozaposlenih nad povprečjem Slovenije. Obalno-kraška regija je imela v proučevanem letu 7,5% samostojnih podjetnikov posameznikov, sledi ji Spodnjeposavska, Goriška, Notranjsko-kraška, Podravska, Koroška in Savinjska regija. Najmanj samostojnih podjetnikov posameznikov ima Osrednjeslovenska regija le 4,4%. Najnižji delež v vseh regijah predstavljajo osebe, ki samostojno opravljajo poklicno dejavnost (odvetniki, kulturniki, umetniki). Največ tovrstnih zaposlitev je v Osrednjeslovenski regiji (1,3%), Obalno-kraški (1,1%) ter v Podravski regiji (0,8%), saj so v teh regijah tudi največja slovenska mesta in centri, kjer je razvoj kulture, umetnosti in samostojne dejavnosti večji, kot pa je v manjših mestih in krajih Slovenije.

Slika 8: Struktura delovno aktivnega prebivalstva po regijah Slovenije v letu 2004

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

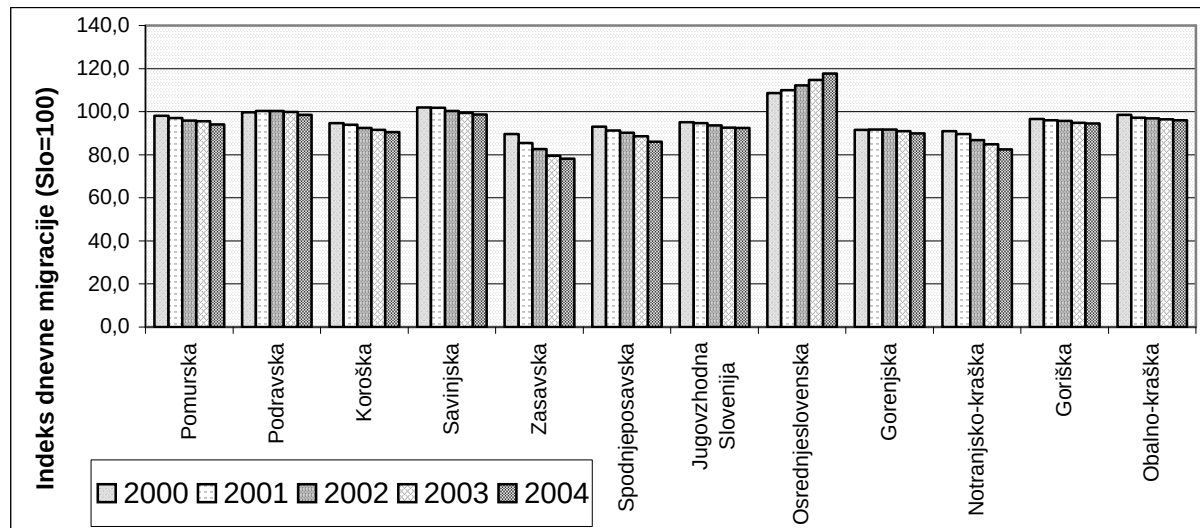
Slika 8 kaže, da ima Pomurska regija daleč najvišji delež kmetov (13,9%), tako kot je bilo že ugotovljeno pri analizi bruto dodane vrednosti, da ima kmetijstvo v omenjeni regiji precejšen pomen. To pomeni, da je v Pomurski regiji več kot trikrat toliko kmetov kot znaša slovensko povprečje (3,8%). Precejšen delež kmetov je tudi v Spodnjeposavski, Jugovzhodni Sloveniji, Podravske, Koroške, Savinjske, Notranjsko-kraške in Goriške regiji. Najmanj kmetov je v Osrednjeslovenski (1,2%), Obalno-kraški (1,8%), Zasavski (1,9%) in Gorenjski regiji (2%). Ti podatki kažejo na to, da je največji delež kmetov v tistih regijah, ki imajo najnižji delež zaposlenih v podjetjih in organizacijah. Razumljivo je tudi to, da so bolj kmetijske regije tiste, ki imajo predvsem najbolj ugodne naravne razmere za tovrstno dejavnost, kar pomeni kvalitetne kmetijske površine (Pomurska, Podravska, Spodnjeposavska ter Savinjska regija).

7.3.2 Število delovnih mest v regijah

Število delovnih mest na 1000 prebivalcev (glej Priloga 3, Tabela 11) se med slovenskimi regijami kar precej razlikuje. Podatki za leto 2004 nam kažejo, da jih je Osrednjeslovenska regija ponudila največ in sicer 482 na tisoč prebivalcev in pomeni, da je edina regija z nadpovprečnim številom delovnih mest na 1000 prebivalcev. V Osrednjeslovenski regiji je tako 30,5% vseh zaposlenih. Vse ostale regije so pod slovenskim povprečjem. Skoraj 100 delovnih mest manj kot Osrednjeslovenska regija sta imeli Obalno-kraška (386) in Savinjska regija (384). Najmanj delovnih mest v proučevanem letu je imela Zasavska regija, le 290 delovnih mest na 1000 prebivalcev, kar predstavlja 1,7 % vseh zaposlenih. Največ delovnih mest ponujajo večja mestna središča kot so Ljubljana, Maribor, Novo mesto, Koper, Kranj,

zato je za posamezno regijo značilna tudi precejšna raznolikost v številu delovnih mest znotraj posamezne regije, med posameznimi občinami regije.

Slika 9: Delovna mesta na formalno delovno aktivno prebivalstvo-indeks dnevne migracije za leto 2000, 2001, 2002, 2003 in 2004

Vir: Pečar, 2005, str. 56.

Takrat ko je na nekem območju število delovnih mest enako številu tam živečega delovno aktivnega prebivalstva, pomeni da je tam dnevni migracij malo, ker se prebivalstvo lahko zaposli v regiji, kjer ima stalno prebivališče. Takrat, ko je delovnih mest v neki regiji premalo, si morajo tam živeči poiskati delovno mesto v neki drugi regiji in migracij je več. Takšno regijo lahko zato imenujemo tudi »bivalna regija« in obratno, regije, ki imajo presežek delovnih mest glede na delovno aktivno prebivalstvo imenujemo »delovna regija« (Vrišer 1990, str. 7).

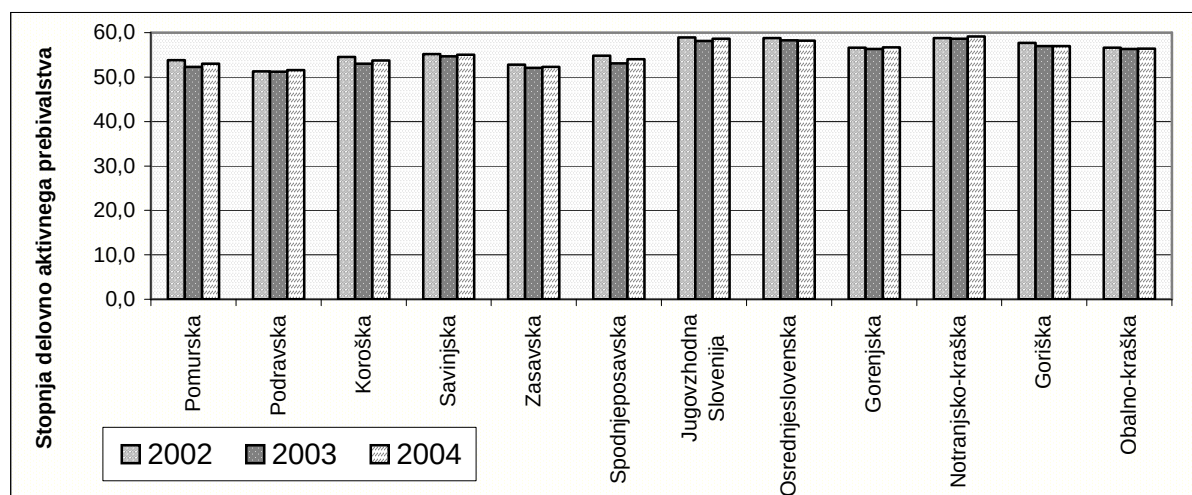
Najvišji indeks dnevne migracije v celotnem proučevanem obdobju ima Osrednjeslovenska regija, v letu 2004 je le-ta znašal 117,7. To pomeni, da je imela Osrednjeslovenska regija največji presežek delovnih mest nad tam živečim formalno aktivnim prebivalstvom. Zasavska regija je imela v celotnem obdobju najnižji indeks dnevne migracije, kar pomeni, da je vseskozi primanjkovalo delovnih mest glede na delovno aktivno prebivalstvo. Slovensko povprečje sta poleg Osrednjeslovenske regije presegli le Savinjska v letu 2000, 2001 in 2002 ter Podravska regija v letu 2001 in 2002, vse ostale regije pa so imele v tem obdobju indeks dnevne migracije pod povprečjem.

V celotnem obdobju je značilen upad indeksa v vseh slovenskih regijah, razen v Osrednjeslovenski, ki je v letu 2004 glede na leto 2000 narasel za 9,1 indeksnih točk, najbolj pa je upadel v Zasavski regiji in sicer za kar 11,4 indeksnih točk. Pomanjkanje delovnih mest v neki regiji lahko pomeni tako vsakdanje delovne migracije kot tudi visoko stopnjo brezposelnosti.

7.3.3 Regionalna stopnja aktivnosti in delovne aktivnosti prebivalstva

Stopnja delovno aktivnega prebivalstva oziroma stopnja zaposlenosti nam pove kolikšen je delež zaposlenih v celotnem delovno sposobnem prebivalstvu. Na podlagi slike 10 na strani 31 lahko rečem, da se stopnje delovno aktivnega prebivalstva med regijami v Sloveniji ne razlikujejo v tako veliki meri.

Slika 10: Stopnja delovne aktivnosti prebivalstva po regijah Slovenije v obdobju 2002-2004

Vir: Portret občin in regij, 2006.

V proučevanem obdobju je povprečje Slovenije v stopnji delovne aktivnosti presegla kar polovica regij (glej Priloga 3, Tabela 12) in sicer Notranjsko-kraška, Jugovzhodna Slovenija, Osrednjeslovenska, Goriška, Gorenjska in Obalno-kraška regija, vse ostale regije pa ne dosegajo slovenskega povprečja. Najvišjo stopnjo zaposlenosti v letu 2004 je imela Notranjsko-kraška regija 59,1%, najnižjo v tem letu pa je dosegla Podravska regija in sicer 51,6%. Za omenjeno obdobje je značilno zelo neenakomerno gibanje, stopnja zaposlenosti v letu 2004 glede na leto 2002 se je povečala le v treh regijah, v Podravski in Notranjsko-kraški regiji (v obeh za 0,3 odstotne točke) ter v Gorenjski regiji (za 0,1 odstotne točke), v vseh ostalih regijah pa se je stopnja zaposlenosti zmanjšala, najbolj v Pomurski in Spodnjeposavski regiji (v obeh za 0,8 odstotne točke).

Stopnja aktivnosti nam pove dejansko izkoriščenost delovnega potenciala, saj so v aktivno prebivalstvo vključene tudi brezposelne osebe. To pomeni, da je stopnja aktivnosti običajno višja kot pa je stopnja delovne aktivnosti prebivalstva. Primerjava med slovenskimi regijami v stopnji aktivnega prebivalstva (glej Priloga 3, Tabela 12) nam kaže manjše razlike, kot pa primerjava stopenj delovne aktivnosti prebivalstva. Med najvišjo in najnižjo stopnjo delovne aktivnosti je 7,5 odstotnih točk, med stopnjo aktivnosti prebivalstva pa le 4 odstotne točke. Najvišjo stopnjo aktivnosti v letu 2004 je dosegla Notranjsko-kraška regija (64,4%), slovensko povprečje pa so v tem letu presegle še Jugovzhodna Slovenija, Osrednjeslovenska, Savinjska ter Pomurska regija. Najnižjo stopnjo aktivnosti v omenjenem letu je dosegla

Podravska regija s 60,4%. Podpovprečno stopnjo aktivnosti so dosegale predvsem regije z visoko stopnjo brezposelnosti (Podravska, Koroška, Zasavska in Spodnjeposavska regija), nizko stopnjo aktivnosti pa je moč zaslediti tudi v regijah z relativno nizko brezposelnostjo (Goriška, Obalno-kraška in Gorenjska regija), kar je posledica predvsem premajhnega deleža delovno aktivne populacije ter tudi prezgodnjega upokojevanja po letu 1990 (Pečar, 2005, str. 55).

Stopnja aktivnosti v letu 2004 glede na leto 2002 se je v vseh regijah zmanjšala in kaže večja odstopanja v medletnih primerjavah kot pa stopnja zaposlenosti. V tem obdobju se je stopnja aktivnosti najbolj zmanjšala v Spodnjeposavski regiji (za 2 odstotni točki), najmanj pa v Gorenjski in Notranjsko-kraški regiji (v obeh za 0,3 odstotne točke).

Če želimo v gospodarstvu povečati rast zaposlenosti, je osnovni pogoj ustrezna stopnja gospodarske rasti, ki mora ustvariti zadostno število novih delovnih mest. Osnovni pogoj za doseganje Lizbonskih ciljev je utemeljen tudi v Strategiji razvoja Slovenije do leta 2013 in zahteva ustrezno visoko, hitrejšo in vzdržno gospodarsko rast, ki lahko pozitivno vpliva na področje trga dela in zaposlovanja.

7.3.4 Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah

V obdobju 2000-2005 lahko opazimo, da je v Sloveniji prisoten trend upadanja registrirane stopnje brezposelnosti, vendar s precejšnjimi medregionalnimi razlikami.

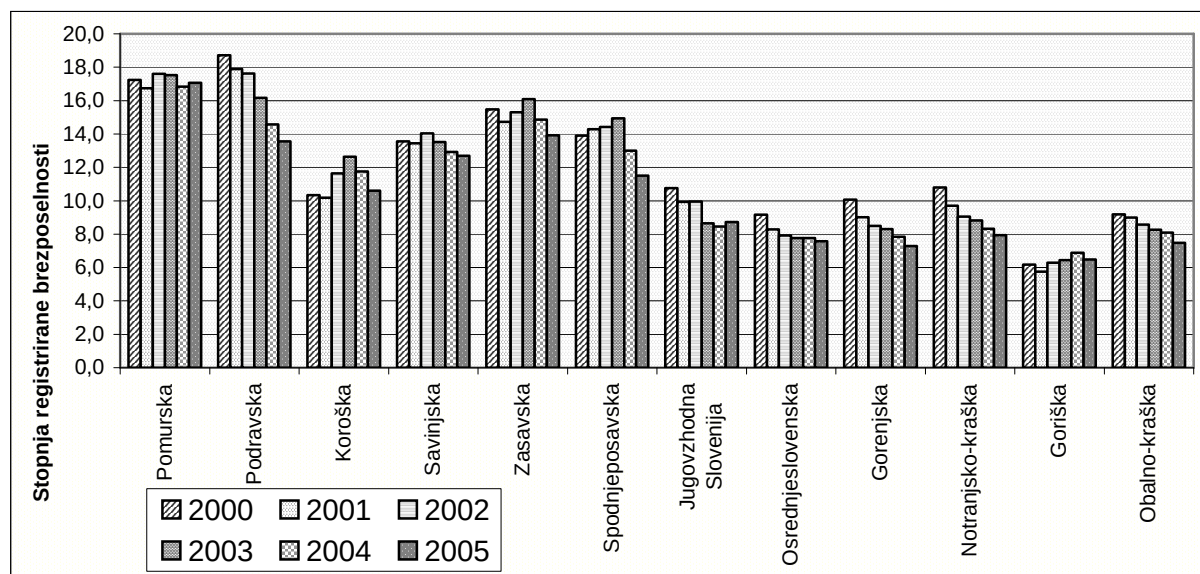
Najvišjo registrirano stopnjo brezposelnosti v proučevanem obdobju (glej Priloga 3, Tabela 13) je imela Podravska regija v letu 2000 in sicer 18,7%, vendar ji jo je do leta 2005 uspelo znižati za 5,1 odstotne točke, kot tudi večini izmed ostalih regij. Zmanjšanje stopnje brezposelnosti je posledica predvsem zmanjšanja števila brezposelnih oseb, zaradi večje ponudbe števila delovnih mest, kar pomeni večje število delovno aktivnega prebivalstva v regijah.

V letu 2005 glede na leto 2000 je stopnja brezposelnosti narasla le v dveh regijah, v Koroški in Goriški regiji, v obeh za 0,3 odstotne točke. V omenjenih regijah je tudi gibanje stopnje brezposelnosti dokaj nespremenljivo z manjšimi pozitivnimi oziroma negativnimi odstopanji. Vse ostale regije so stopnjo brezposelnosti znižale, najbolj Podravska, Notranjsko-kraška (za 2,9 odstotne točke), Gorenjska (za 2,8 odstotne točke) in Spodnjeposavska regija (za 2,4 odstotne točke).

Najvišjo stopnjo brezposelnosti v letu 2005 je imela Pomurska regija (17,1%), kar je skoraj za 70% več od slovenskega povprečja. Zelo visoko stopnjo brezposelnosti izkazujejo še Zasavska (13,9%), Podravska (13,6%), Savinjska (12,7%), Spodnjeposavska (11,5%) in Koroška regija (10,6%). Tako kot že v preteklih letih proučevanega obdobja je tudi v letu

2005 imela Goriška regija najnižjo stopnjo brezposelnosti 6,5%, kljub zviševanju le-te v preteklih letih, jo je v letu 2005 glede na leto 2004 ponovno znižala za 0,4 odstotne točke.

Slika 11: Prikaz stopnje registrirane brezposelnosti po regijah za obdobje 2000-2005

Vir: Pečar 2005, str. 42; Trg dela, 2006; Lastni preračuni.

V letu 2005 stopnja brezposelnosti v najslabši Pomurski regiji za 2,6 krat oziroma za 10,6 odstotnih točk presega stopnjo v najboljši, Goriški regiji.

7.3.5 Struktura registrirane brezposelnosti po regijah

Glavni problem na trgu dela v Sloveniji je že nekaj let strukturno neravnovesje, ki se odraža v vrzeli med povpraševanjem delodajalcev in ponudbo na trgu dela. Strukturna neskladja med posameznimi regijami se precej razlikujejo, tudi v regijah s podpovprečno stopnjo brezposelnosti (glej Priloga 3, Tabela 14).

Največja neskladja na trgu dela (glej Priloga 3, Slika 1) se pojavljajo v veliki meri zaradi prenizke stopnje izobrazbe iskalcev zaposlitve oziroma zaradi njihove neustrezne usposobljenosti. Največji delež brezposelnih z nizko stopnjo izobrazbe v letu 2004 so imele Jugovzhodna Slovenija (54,4%), Pomurska (51,4%), Zasavska (45,4%) ter Spodnjeposavska regija (44,1%). Največji delež brezposelnih s poklicno in srednjo izobrazbo predstavlja problem v Podravski (57,8%), Koroški (56,2%) in v Savinjski regiji (55 %). V zadnjem času se je začel kazati problem brezposelnosti tudi na strani visoko izobraženih kadrov, predvsem v Osrednjeslovenski (11,6%), Goriški (10,7%), Obalno-kraški (10,1%) ter Notranjsko-kraški regiji (9,4%).

Problematično skupino brezposelnih oseb predstavljajo tudi osebe stare nad 40 let, katerih delež je bil v letu 2004 največji v Gorenjski (49,3%), ter Spodnjeposavski regiji (48,7%).

Razveseljiv je podatek, da se je ta delež v letu 2004 glede na leto 2002 znižal v vseh regijah, najbolj v Podravski in sicer za kar 12,2 odstotni točki (glej Priloga 3, Slika 2).

Posebej problematična je tudi skupina brezposelnih oseb, ki jo lahko uvrstimo tako med starejše kot tudi med dolgotrajno brezposelne, njihova zaposljivost pa je še dodatno zmanjšana zaradi nezadostne ali neustrezne izobrazbe ter drugih, s strani delodajalca nezaželenih lastnosti (različne zdravstvene, socialne omejitve, pomanjkanje določenih dodatnih znanj, nefleksibilnost, pomanjkanje motivacije za delo).

Kljub temu, da se stopnja brezposelnosti v večini regij znižuje, ostaja stopnja brezposelnosti žensk (glej Priloga 3, Slika 3) še vedno precej višja kot stopnja brezposelnosti moških. Najvišji delež brezposelnih žensk v letu 2004 so imele Zasavska (57,6%), Spodnjeposavska (55,5%), Gorenjska (55,1%), Koroška (54,8%) ter Podravska in Gorenjska regija (obe nad 54%), kar je predvsem posledica stečajev v tekstilni industriji, ki v največji meri zaposlujejo žensko delovno silo.

Zaradi stečaja je delež brezposelnih (glej Priloga 3, Slika 4) nadpovprečno velik v Koroški regiji v celotnem obdobju 2002-2004 ter je v letu 2004 znašal 16,3%, sicer pa v vseh ostalih regijah delež brezposelnih zaradi stečaja podjetja v proučevanem obdobju upada.

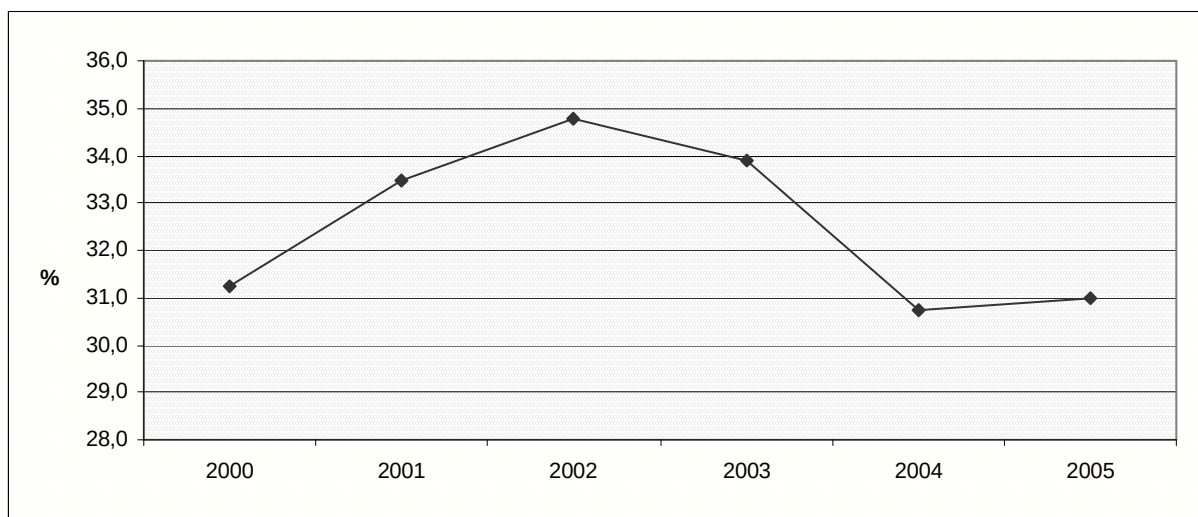
Delež mladih med brezposelnimi osebami (glej Priloga 3, Slika 5) se v nekaterih regijah vztrajno zvišuje. Največ mladih brezposelnih so v letu 2004 imele Zasavska (27,7%), Savinjska in Pomurska (25,4%) ter Notranjsko-kraška regija (24,2%), kar pomeni, da je brezposelnih približno petina mladih, ki so mlajši od 25 let. Ta problem je največkrat povezan tudi s problemom iskanja prve zaposlitve (glej Priloga 3, Slika 6), saj se je v letu 2004 glede na predhodna leta, delež mladih iskalcev prve zaposlitve v vseh regijah povišal. Največji delež iskalcev prve zaposlitve imajo Zasavska (29,7%), Pomurska (29,4%) in Jugovzhodna Slovenija (30%) in pomeni regije, ki imajo hkrati tudi najvišji delež mladih med brezposelnimi. Brezposelnost ima zelo velik vpliv na kvaliteto življenja posameznika ter tudi celotne družine, kajti plača je eden izmed najpomembnejših elementov, ki predstavlja standard neke družbe.

Program ukrepov Aktivne politike zaposlovanja (APZ) v letu 2006 je usmerjen predvsem na naslednja prioriteta področja (Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leto 2006, 2005):

- Spodbujanje in podpora brezposelnim, da aktivno rešujejo problem brezposelnosti
- Izboljšanje zaposlitvenih možnosti težje zaposljivih oseb (osebe starejše od 55 let, invalidi, mladi, osebe z zaposlitvenimi ovirami, osebe brez izobrazbe, osebe s poklici, kjer je ponudba večja od povpraševanja delodajalcev in jim bo omogočena prekvalifikacija poklica)

- Zmanjševanje strukturnih neskladij na trgu dela s prilagoditvijo delovne sile potrebam na trgu dela ter spodbujanje vseživljenjskega učenja
- Zmanjševanje razlik med regijami, predvsem v tistih z nadpovprečno stopnjo brezposelnosti. Tem bo namenjeno 70 % vseh razpoložljivih sredstev za APZ
- Pospeševanje razvoja novih programov in poklicev, predvsem v storitvenih dejavnostih in na področju dejavnosti, ki pomenijo širitev ponudbe socialnih storitev
- Zagotavljanje dostopa do zaposlitve in usposabljanja v celotnem aktivnem obdobju (posebna pozornost je namenjena mladim do 26. leta starosti, iskalcem prve zaposlitve ter starejšim od 55 let)
- Zagotavljanje enakih možnosti dostopa do trga dela in zaposlitev, kjer bo posebna pozornost namenjena tudi ženskam, kar omogoča ohranjanje uravnotežene spolne strukture zaposlenih

Slika 12: Koeficient variacije regionalne brezposelnosti v obdobju 2000-2005

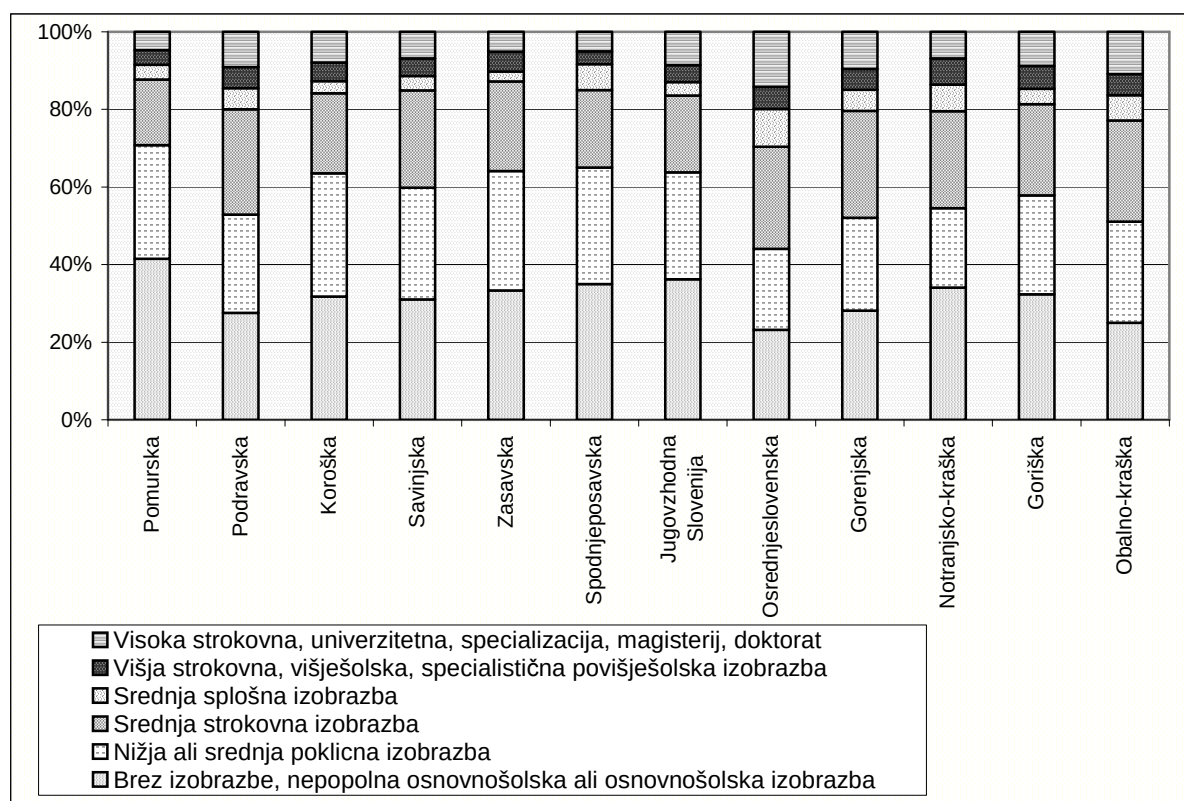
Vir: Poročilo o razvoju 2005, str. 51; Lastni preračuni.

Koeficient variacije je najboljši pokazatelj razlik v brezposelnosti med regijami. V obdobju 2000-2005 je koeficient variacije dosegel najvišjo vrednost v letu 2002 (34,8%), nato je začel padati in v letu 2004 dosegel najnižjo vrednost (30,7%), vendar je v letu 2005 ponovno narasel. V letu 2005 glede na leto 2004 so se medregionalne razlike ponovno malce povečale, kljub temu, da se je stopnja registrirane brezposelnosti Slovenije v letu 2005 zmanjšala.

7.3.6 Regionalna stopnja izobrazbe in povprečno število let šolanja

Največji delež prebivalcev starih nad 15 let z najnižjo stopnjo izobrazbe ima Pomurska regija in sicer kar 42%, skoraj polovico prebivalstva te regije. Nizka stopnja izobrazbe lahko vpliva tudi na višjo stopnjo brezposelnosti, kajti danes je vse bolj pomembno znanje, učenje in napredek, delavce v proizvodnjah so zamenjali stroji, kar pomeni, da se zaposlenost delavcev z najnižjo stopnjo izobrazbe zmanjšuje (glej Priloga 3, Tabela 15).

Slika 12: Struktura dosežene stopnje izobrazbe prebivalstva po regijah Slovenije v letu 2004

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

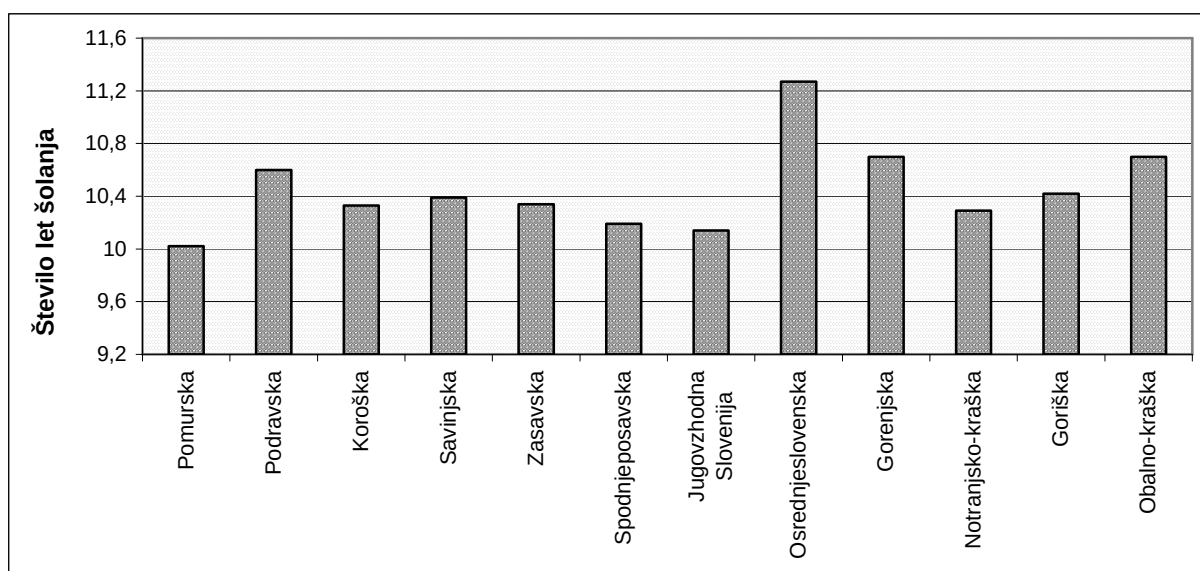
Nadpovprečni delež nizko izobraženih prebivalcev imajo še Jugovzhodna Slovenija (36%), Spodnjeposavska (35%), Notranjsko-kraška (34%), Zasavska (33%), Goriška, Koroška (32%) ter Savinjska regija (31%). Najmanjše razlike med regijami se kažejo pri srednješolski izobrazbi. Regije so najbolj izenačene v deležu nižje ali srednje poklicne izobrazbe (okoli 25%) ter v deležu srednje splošne izobrazbe (okoli 25%). Malce bolj opazen je večji delež prebivalcev s srednjo splošno izobrazbo v Osrednjeslovenski regiji z 10%, največji delež prebivalcev glede na povprečje s srednjo strokovno izobrazbo ima Gorenjska regija (28%), Koroška regija pa ima glede na povprečje največji delež prebivalcev z nižjo ali srednjo poklicno izobrazbo (32%). Delež prebivalstva z višješolsko izobrazbo je nadpovprečen v Notranjsko-kraški (7%) ter Osrednjeslovenski in Goriški regiji (6 %), podpovprečno število prebivalcev s tovrstno izobrazbo ima Spodnjeposavska regija, le 3%. Osrednjeslovenska regija je regija z največjim deležem najbolj izobraženega prebivalstva, kar 14%, sledi ji Obalno-kraška (11%) ter Gorenjska (10%). Vse ostale regije imajo delež tovrstne izobrazbe pod povprečjem, čemur lahko pripišemo tudi lokacijski pomen.

Bolj izobraženi so v večjih središčih, kjer je večja bližina ter tudi izbira fakultet (Ljubljana, Koper, Maribor). Potencial višješolskega izobraževanja pa je odvisen tudi od splošne dostopnosti srednješolskega izobraževanja, izobraževalnih ambicij populacije ter od populacijskih gibanj (Zgaga, 2004, str. 7). Najmanjši delež najbolj izobraženih prebivalcev glede na slovensko povprečje imajo Pomurska, Zasavska in Spodnjeposavska regija, in sicer le 5 %.

Izobrazbena raven nam omogoča, da lahko med seboj primerjamo kvalitete človeškega kapitala. Ankete, ki jih izvaja Zavod RS za zaposlovanje kažejo, da se izobrazbena struktura zaposlenih izboljšuje in da delodajalci vedno več vlagajo v znanje in usposobljenost svojih delavcev. Tudi zato se delež zaposlenih brez izobrazbe iz leta v leto zmanjšuje, v prid rasti zaposlovanja delavcev s poklicnimi kvalifikacijami oziroma znanji ter zaposlovanju visoko usposobljenih, strokovnih kadrov.

Povprečno število let šolanja (glej Priloga 3, Tabela 16) je kazalec, ki nam pokaže celovito sliko o izobraženosti prebivalstva v regijah. Daljša kot je doba izobraževanja, bolj izobraženo naj bi bilo neko prebivalstvo. Prebivalstvo Osrednjeslovenske regije staro nad 15 let se je v letu 2002 v povprečju šolalo kar 11,27 let in pomeni tudi povprečno najvišje število let šolanja glede na ostale regije Slovenije.

Slika 13: Povprečno število let šolanja prebivalstva starega nad 15 let po regijah Slovenije

Vir: Popis 2002, 2002.

Nad slovenskim povprečjem sta le še Gorenjska in Obalno-kraška regija, obe imata povprečno 10,7 let šolanja prebivalstva, blizu povprečja pa je še Podravska regija z 10,6 let. Glede na povprečno število let šolanja prebivalstva lahko sklepamo, da so v povprečju najmanj izobraženi prebivalci Pomurske regije, saj je njihovo povprečno število let šolanja le 10,02 let, precej nizko povprečno število let šolanja pa ima še Jugovzhodna Slovenija in sicer 10,14 let.

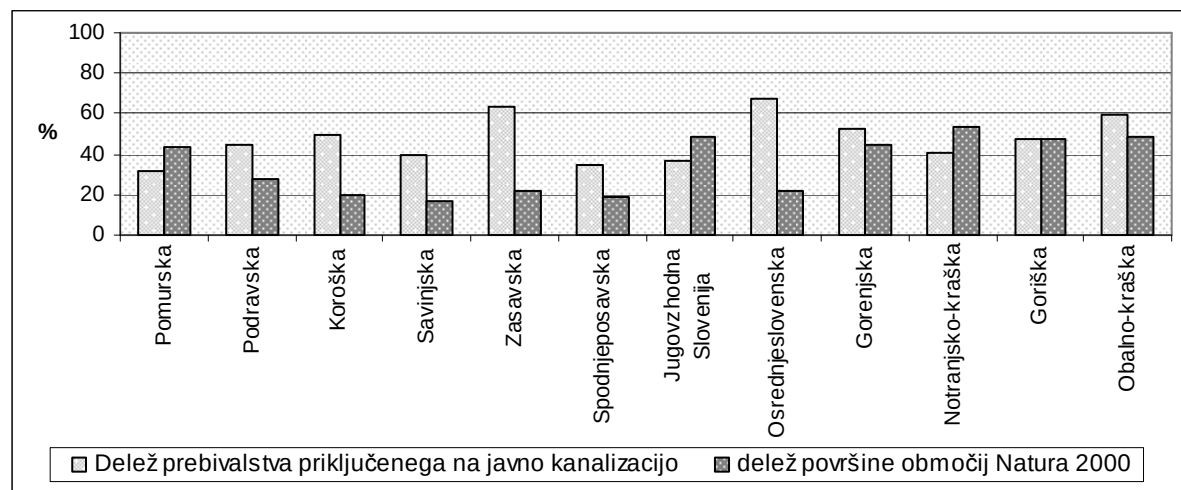
7.4 Kazalci okolja in splošnih življenjskih razmer

Kazalcev, ki nam kažejo razmere na področju okolja in splošnih življenjskih razmer je mnogo, zato bom zaradi omejitve prikazala le nekaj izmed njih.

7.4.1 Delež površine območij Natura 2000 po regijah

Slika 14 prikazuje kolikšen delež posamezne regije je vključen v območje Nature 2000 (glej Priloga 4, Tabela 17). Vidimo lahko, da ima Notranjsko-kraška regija največji delež površine vključene v Naturo 2000 in sicer več kot polovico, kar 53,6% celotne površine.

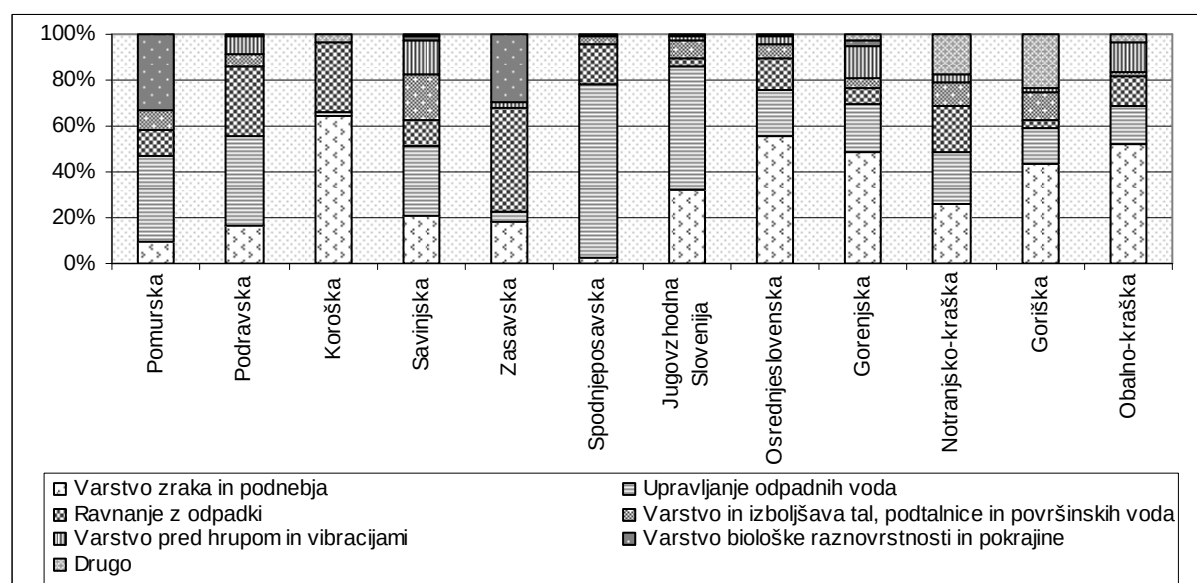
Slika 14: Delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo in delež površine območij Natura 2000

Vir: Popis 2002, 2002; Natura 2000, 2003.

Takoj za njo sledijo Jugovzhodna Slovenija z 48,4% površine, Obalno-kraška z 48,2%, Goriška z 47,1% površine, Gorenjska z 44,3% površine in Pomurska regija z 43,5% površine. Ostale regije imajo nižji delež površine območij v Naturi 2000, najmanjšega ima Spodnjeposavska le 18,5% površine in Koroška regija 19,5% površine.

Slika 15: Struktura investicij v varstvo okolja po regijah v letu 2003

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

Struktura investicij v okolje (glej Priloga 4, Tabela 18) med posameznimi regijami Slovenije se močno razlikuje. To lahko pripišemo tako različnim problemom, s katerimi se srečujejo v posameznih regijah ali pa tudi medsebojni neusklajenosti med regijami v Sloveniji.

V letu 2003 v večini regij predstavljajo največji delež investicije v varstvo zraka in podnebja, največ v Koroški in Osrednjeslovenski regiji in sicer čez 50% vseh investicij v okolje. V regijah, kjer ni velikega deleža investicij v varstvo zraka in podnebja, pa je večji delež investicij v varstvo upravljanja odpadnih voda. Te regije so Spodnjeposavska s kar 75,7% vseh investicij in Jugovzhodna Slovenija z 53,7% vseh investicij namenjenih v okolje. Najmanjši delež teh investicij je v Koroški regiji, le 1,4% in v Zasavski regiji 5,1% vseh investicij. V vseh regijah investirajo v ravnanje z odpadki, največ v Zasavski, Koroški in Podravski regiji, največ investicij proti hrupom in vibracijam pa namenjajo v Savinjski in Gorenjski regiji. V Pomurski in Zasavski regiji večji delež investicij namenjajo varstvu biološke raznovrstnosti pokrajine, v Goriški in Notranjsko-kraški regiji pa predstavljajo velik delež tudi ostale investicije.

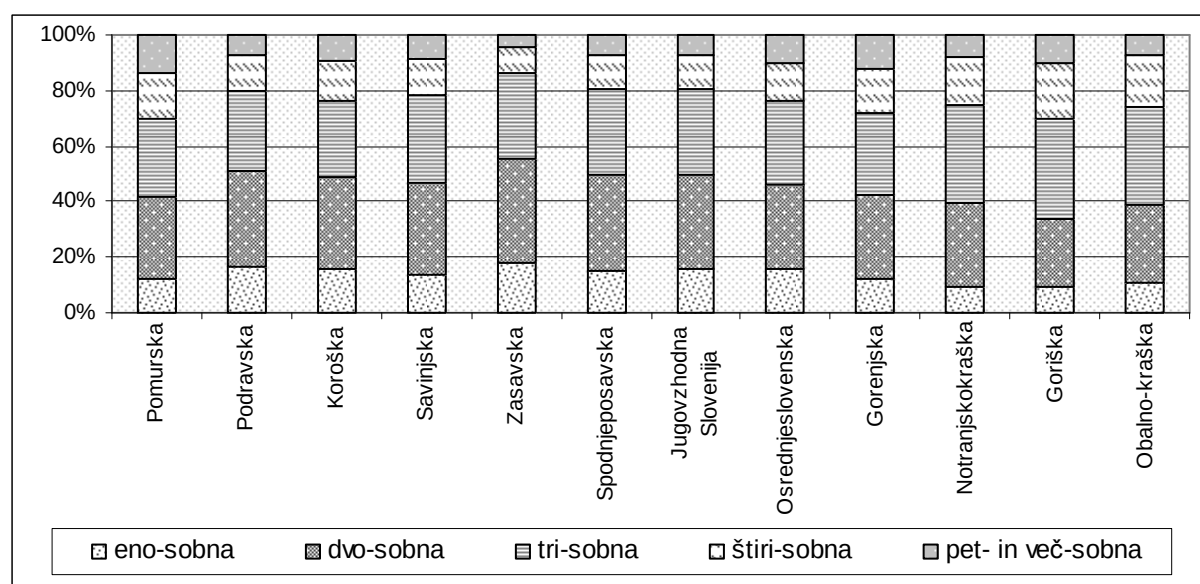
7.4.2 Delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo

Iz slike 14 na strani 38 je razvidno, kako močno niha delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo med občinami. Najmanjši delež prebivalcev priključenih na javno kanalizacijo je v Pomurski regiji, le 31,2% prebivalstva, Spodnjeposavski 34,2%, Jugovzhodni Sloveniji 36,8% in Savinjski regiji 39,4%. Največji delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo imata Osrednjeslovenska 66,9% in Zasavska regija 63,5%. Ta kazalec ima na splošno za Slovenijo majhne vrednosti in bi ga bilo potrebno zviševati. Začetne ukrepe lahko vidimo tudi v Sliki 15 na strani 38, kjer Spodnjeposavska, Jugovzhodna Slovenija, Pomurska in Savinjska regija velik delež investicij v okolje namenjajo ravno upravljanju odpadnih voda. Ne glede na to, da imajo nekatere regije večji delež priključkov na javno kanalizacijo, to ni zadosten delež, kajti veliki problemi na tem področju so prisotni tudi znotraj bolj razvitih regij.

7.4.3 Struktura velikosti stanovanj po regijah

Razlike v velikosti stanovanj med regijami (glej Priloga 4, Tabela 19) so majhne, kar nam kaže tudi Slika 16 na strani 40. V celotni Sloveniji v letu 2003 predstavljajo največji delež dvo-sobna stanovanja, kar velja tudi za večino izmed regij, razen za Goriško, Obalno-kraško in Notranjsko-kraško regijo, kjer imajo največji delež tro-sobnih stanovanj. Največji delež eno-sobnih (18%) in dvosobnih stanovanj (37%) ima Zasavska regija, hkrati pa ima zato najnižji delež pet- in več-sobnih stanovanj (4%). Obalno-kraška regija ima največji delež tro-sobnih stanovanj (36%), Goriška regija pa štiri-sobnih stanovanj (20%). Največ pet- in več-sobnih stanovanj imata Pomurska (13%) in Gorenjska regija (12%).

Slika 16: Struktura velikosti stanovanj po regijah, 31.12. 2003

Vir: Statistični letopis 2003, 2004; Lastni preračuni.

Razmere na trgu nepremičnin so odvisne od dveh strani, od ponudbe in povpraševanja, zato bi lahko stanje v regijah razložili tudi na ta način. Cene na trgu nepremičnin v zadnjih letih počasi naraščajo, kar se vse bolj odraža tudi na številu in velikosti stanovanjskih površin. Ta problem v Sloveniji iz leta v leto narašča, zato je potrebna ustrezna politika na tem področju, ki bo zajela te težave. Posledično lahko pričakujemo zmanjšanje velikosti stanovanj.

8 RAZVRSTITEV RAZVOJNIH REGIJ PO STOPNJAH RAZVITOSTI

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja v 34. členu določa, da se za razvrščanje regij po stopnji razvitosti uporablja **indeks razvojne ogroženosti (IRO)**² in sicer za programsko obdobje Državnega razvojnega programa 2007-2013. Indeks razvojne ogroženosti pomeni relativni kazalec razvitosti razvojne regije in se izračuna na podlagi utežitve kazalcev razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti. Namen izračunavanja indeksa razvojne ogroženosti je v pogojih in merilih dodeljevanja regionalnih spodbud, poleg izvedbenih načrtov regionalnih razvojnih programov in določil kohezijske politike EU.

V prejšnjem poglavju diplomskega dela sem analizirala in razložila kazalce po lastnem izboru. Ti prikazujejo razvojne možnosti po posameznih regijah Slovenije v zadnjih obdobjih. Večino izmed opisanih kazalcev pa se uporablja tudi za izračun indeksa razvojne ogroženosti,

² IRO se izračuna kot navadna aritmetična sredina iz standardiziranih vrednosti kazalcev na osnovi zadnjih razpoložljivih podatkov. Izračun temelji na podlagi ponderacije kazalcev razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti.

ki jih je določil Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007-2013.

8.1 Kazalci za izračun Indeksa razvojne ogroženosti

Izbira kazalcev za izračun IRO temelji predvsem na treh pomembnih predpostavkah: razpoložljivosti, sprejemljivosti in primerljivosti. Pri kazalcih je pomembno, da so na eni strani primerljivi med razvojnimi regijami, na drugi strani pa je zelo pomembna tudi mednarodna primerljivost.

I. Kazalci razvitosti:

- a. Bruto domači proizvod na prebivalca
- b. Bruto dodana vrednost na zaposlenega
- c. Bruto osnova za dohodnino na prebivalca
- d. Število delovnih mest na število aktivnega prebivalstva

II. Kazalci ogroženosti

- a. Indeks staranja prebivalstva
- b. Stopnja registrirane brezposelnosti
- c. Stopnja zaposlenosti

III. Kazalci razvojnih možnosti

- a. Povprečno število let šolanja
- b. Opremljenost s komunalno infrastrukturo
- c. Delež območij Natura 2000
- d. Poseljenost

Bistvenega pomena pri izračunu IRO je tudi teža kazalcev. Največja teža je dana regionalni razvitosti in razvojnim možnostim (4 kazalci), manjša teža je dana trgu dela (2 kazalca), najmanjša teža pa je dana prebivalstvu in izobrazbi (po 1 kazalec). Najmanjšo težo za ugotavljanje razvitosti torej predstavljajo kazalci ogroženosti.

8.2 Indeks razvojne ogroženosti

Izračun indeksa razvojne ogroženosti, ki je prikazan v Tabeli 3 na strani 42 kaže precejšnje medregionalne razlike v Sloveniji. Največja odstopanja se kažejo med najmočnejšo Osrednjeslovensko regijo, kjer indeks razvojne ogroženosti znaša 8,7 in najšibkejšo Pomursko regijo, kjer indeks razvojne ogroženosti znaša kar 159,5. To pomeni, da je indeks razvojne ogroženosti v Pomurski regiji za 18,3 krat večji kot je v Osrednjeslovenski regiji. Poleg Pomurske regije se med najbolj razvojno ogrožene regije uvrščajo še Notranjsko-kraška

(127), Podravska (116,8), Spodnjeposavska (116,8), Zasavska (113,9), Koroška (103,9) in Jugovzhodna Slovenija (101,7). Najmanj razvojno ogrožene regije glede na indeks razvojne ogroženosti so poleg Osrednjeslovenske regije še Obalno-kraška, Gorenjska, Savinjska in Goriška regija. Večje razlike so opazne tudi med najmočnejšo regijo in ostalimi regijami, ki so pod povprečjem Slovenije. Obalno-kraška regija ima indeks razvojne ogroženosti za 9,4 krat večji od Osrednjeslovenske regije.

Če izvzamemo Osrednjeslovensko in Pomursko regijo lahko vidimo, da so razlike v indeksu razvojne ogroženosti med preostalimi regijami precej manjše. V Notranjsko-kraški regiji je indeks razvojne ogroženosti za 1,5 krat večji kot pa je v Obalno-kraški regiji.

Tabela 3: Indeks razvojne ogroženosti

	Indeks Slo=100	Rang
Slovenija	100	
Pomurska	159,5	1
Notranjsko-kraška	127	2
Podravska	116,8	3
Spodnjeposavska	116,8	4
Zasavska	113,9	5
Koroška	103,9	6
Jugovzhodna Slovenija	101,7	7
Goriška	93,8	8
Savinjska	92,3	9
Gorenjska	83,1	10
Obalno-kraška	82,4	11
Osrednjeslovenska	8,7	12

Vir: Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007-2013, 2005, str. 10.

8.2.1 Razvrstitev razvojnih regij

Na osnovi indeksa razvojne ogroženosti³ lahko naredimo seznam razvojnih regij v liste A, B, C in D s smiselnim grupiranjem regij, ki so na podobni stopnji ogroženosti.

Tabela 4: Razvrstitev razvojnih regij po listah

Lista A	Pomurska, Notranjsko-kraška, Podravska, Spodnjeposavska, Zasavska
Lista B	Savinjska, Jugovzhodna Slovenija, Koroška
Lista C	Obalno-kraška, Gorenjska, Goriška
Lista D	Osrednjeslovenska

Vir: Razvoj orodij za oblikovanje in spremljanje politike regionalnega razvoja, Indeks razvojne ogroženosti, 2005, str. 8.

³ Metodologija IRO=Območja s posebnimi razvojnimi problemi (ORM)+BDV/prebivalca. IRO je izračunan na podlagi ponderacije dveh kazalnikov: deleža prebivalstva v območjih s posebnimi razvojnimi problemi v okviru regije in sintezne ocene razvojnih možnosti regije.

9 KAZALCI RAZVOJA REGIJ DANES IN KAZALCI RAZVOJA REGIJ V PRETEKLOSTI

Pomen in izbira kazalcev, ki kažejo na razvoj posamezne regije se je v preteklosti pa vse do danes spreminjala. Razlogov za spreminjanje je bilo več, tako je šlo za notranje spremembe v metodologijah ali je šlo za zunanje spremembe, kot je bil vstop Slovenije v Evropsko unijo ali pa je šlo za splošno razpoložljivost podatkov.

Večji razkorak med regijami je bil opazen takoj po osamosvojitvi Slovenije. Regije so se novim razmeram, ki jih je prineslo tržno gospodarstvo, različno prilagajale. Prilagodljivost je bila odvisna predvsem od stopnje razvitosti regije ter od obstoječe gospodarske strukture. Tranzicija slovenskega gospodarstva je tako prinesla nove pogoje in nova pravila za vsako izmed regij. Najbolje so spremembe prenesle regije z višjo stopnjo razvitosti, perspektivno gospodarsko strukturo ter pozitivno ocenjenimi razvojnimi potenciali, ostale regije pa so na račun sprememb lahko svoj zaostanek v razvitosti še povečale.

Pospeševanje skladnejšega razvoja v Sloveniji je prisotno že dobrih 30 let. V začetku je bil regionalni razvoj usmerjen le v manj razvita območja, predvsem agrarna območja. Konec 90-ih let pa je prinesel preusmeritev regionalnega razvoja na demografsko ogrožena območja. V tem obdobju sta imela bistven pomen dva kazalca in sicer:

- Indeks staranja
- Indeks rasti prebivalstva

Delež območij, ki so srečevali z demografskimi težavami, se je postopoma večal, vendar pa je učinkovitost regionalne politike počasi slabela. Regionalna politika je bila vse bolj v ozadju, kajti pomembnejše je bilo oblikovanje nove države, novih inštitucij in premagovanje ovir, ki jih je prinesla tranzicija.

Glede na slabe rezultate, ki jih je prinesla regionalna politika v preteklosti je bila potrebna sprememba na tem področju. Opredeljena je bila nova regionalna politika, ki bo sledila skladnejšemu regionalnemu razvoju. Poleg preteklih napak pri oblikovanju regionalne politike je bilo potrebno upoštevati še standarde EU in skupno kohezijsko politiko. Sprememba politike je bila predvsem v tem, da pomoči niso bila deležna le manj razvita območja, ampak naj bi se regionalna politika izvajala na celotnem ozemlju RS Slovenije. Posebna pozornost je bila namenjena problemskim območjem, ki so imeli za merilo predvsem naslednje kazalce:

- Bruto osnova za dohodnino
- Indeks rasti prebivalstva
- Stopnja registrirane brezposelnosti
- Delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu glede na celotno prebivalstvo

Dodatne zahteve in pogoji, ki bi spodbudili dodaten razvoj in zmanjševanje razlik v regijah, so prinesli nove spremembe in na ta način tudi nove pomembne opredelitve kazalcev.

1. Področje regionalne razvitosti

- BDP na prebivalca
- Bruto osnova za dohodnino na prebivalca
- Število delovnih mest na delovno aktivno prebivalstvo
- Bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega

2. področje trga dela

- Stopnja registrirane brezposelnosti
- Stopnja registrirane zaposlenosti

3. Področje prebivalstva

- Indeks staranja prebivalstva

4. Področje izobrazbe

- Povprečno število let šolanja

5. okolje

- Opremljenost s komunalno infrastrukturo
- Delež območij Natura 2000
- Poseljenost območja

Iz tega je moč razbrati, da v zadnjem času na pomenu pridobivajo poleg ekonomskega področja, tudi vsa ostala področja, ki so pomembna za življenje. Poleg tega, da se na regionalni ravni rešuje probleme skladnejšega razvoja in zmanjševanja razvojnih razlik, je pomembno, da se ob vsem tem spodbuja tudi konkurenčnost gospodarstva. Cilj regionalne politike je tudi povečanje blagostanja prebivalstva. Novost na tem področju je tudi pomen trajnostnega razvoja, ki omogoča vsaj enako dobro življenje tudi prihodnjim generacijam. Na pomenu vse bolj pridobiva tudi socialni in človeški kapital ter spodbujanje vseživljenjskega učenja. To pomeni, da je izobrazba postala temeljna komponenta razvoja tudi na področju regij in strmi k zviševanju izobrazbene ravni prebivalstva. Vse bolj je pomembno tudi zavedanje na področju varstva okolja, varstva pred naravnimi nesrečami, kar posledično vpliva tudi na naše zdravje. Lahko rečem, da v največji meri zdravje predstavlja pomembno lastnost, ki vpliva na kakovost življenja in bi se ga morali vse bolj zavedati.

10 SKLEP

Smernice regionalne politike so se in se bodo še naprej nenehno spreminjale glede na probleme, ki se pojavljajo znotraj države. Do reform regionalne politike pride po analizi regionalnih razlik v državi, analizi obstoječe regionalne politike ter po primerjavi slovenske regionalne politike z primerjavo regionalnih politik razvitih držav. Ravno to je v Sloveniji privedlo do novih sprememb na tem področju. V letu 2005 je bil sprejet nov Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-1), ki naj bi pripomogel k zmanjševanju razvojnih razlik med regijami ter naj bi preprečil nastanek novih območij z večjimi razvojnimi problemi. Sprejetje novega zakon je bilo povezano tudi z vstopom Slovenije v Evropsko unijo, kar je pomenilo uskladitev politik, predvsem kohezijske politike.

Slovenija se še vedno srečuje s problemom ustanavljanja regij, predvsem na ravni NUTS-2. ZSRR-1 je določil uvedbo kohezijskih regij, ki so potrebne za vključitev Slovenije v kohezijsko politiko. Le na ta način bodo v spodbujanje skladnega regionalnega razvoja pritegnjena tudi sredstva Evropske unije, ki bodo le dopolnila sredstva državnega proračuna za posebne ukrepe regionalne politike. Vlada Republike Slovenije je zato novembra 2005 sprejela predlog teritorialne členitve ozemlja Republike Slovenije na ravni NUTS-2, ki določa 2 kohezijski regiji in sicer Vzhodna Slovenija in Zahodna Slovenija. Uvedeni regiji predstavljata pomemben korak v smeri zagotavljanja regionalnega razvoja in decentralizacije.

Analiza kazalcev razvoja Slovenskih regij je pokazala, da se razlike med regijami na nekaterih področjih razvoja počasi povečujejo, najbolj prizadete pa so še vedno manj razvite regije. Najboljše rezultate je pokazala Osrednjeslovenska regija, ki je največja tudi po številu prebivalstva. Osrednjeslovenska regija najbolj izstopa po višini BDP na prebivalca ter v ustvarjeni bruto dodani vrednosti, saj je bilo v te regiji v letu 2003 ustvarjene kar 35,8% celotne BDV. Tudi ostali opisani kazalci kažejo, da Osrednjeslovenska regija dosega rezultate, ki so nad povprečjem Slovenije. Na drugi strani Osrednjeslovenske regije je Pomurska regija, ki kaže ravno nasprotno rezultate. V veliki večini izbranih kazalcev je ta regija dosegla podpovprečne vrednosti glede na Slovenijo. Pomurska regija izstopa po gospodarski nerazvitosti ter po nizki izobrazbeni strukturi prebivalstva. K najmanj razviti regiji se uvrščajo še Notranjsko-kraška, Podravska, Spodnjeposavska in Zasavska regija. V malce bolj razvite regije se uvrščajo Jugovzhodna Slovenija, ki ima sicer dokaj mlado prebivalstvo in visoko stopnjo zaposlenosti, vendar na drugi strani neugodno strukturo brezposelnih. Sem se uvrščata še Savinjska regija z večjim številom delovnih mest kot pa je število delovno aktivnih ter Koroška regija, ki izkazuje pri vseh kazalnikih vedno večje razvojne probleme, kljub relativno mlademu prebivalstvu. Med razvitejše regije se uvršča Obalno-kraška regija, ki je po razvitosti takoj za Osrednjeslovensko regijo, problem je le precej staro prebivalstvo. Sledi ji Goriška regija, ki ima med vsemi regijami najnižjo stopnjo brezposelnosti, vendar neugodna demografska gibanja ter Gorenjska regija, ki je v večini kazalnikov nad slovenskim povprečjem.

Pomen in izbira kazalcev se je skozi zgodovino spreminjala. Danes so kazalci, ki kažejo razvoj slovenskih regij številčnejši in mnogo bolj raznoliki. Vse bolj na pomenu pridobivajo kazalci socialnega in človeškega kapitala, izobrazba ter tudi kazalci, ki kažejo na kulturno identiteto. Vse večji pomen pridobiva ohranjanje in varstvo okolja. Dolgoročno pa se vse bolj oziramo k doseganju visokega življenjskega standarda in kvaliteti življenja ter k izboljšanju zdravja vseh prebivalcev.

LITERATURA

1. Aljančič, Bogdanovič: Regionalna politika. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2000. 68 str.
2. Armstrong Harvey, Taylor Jim: Regional economics and policy. New York : Harvester Wheatsheaf, 2000. 401 str.
3. Bregar Lea et al.: Mednarodne časovne primerjave bruto domačega proizvoda v paritetah kupne moči : Ekonomska fakulteta, Statistični inštitut, 2004. 36 str.
4. Bregar Lea et al.: Ekonomska statistika, poslovna statistika. Primeri rešenih izpitnih nalog. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999a. 65 str.
5. Bregar Lea et al.: Ekonomska statistika 2000. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999b. 292 str.
6. Kavaš Damjan et al.: Razvoj orodij za oblikovanje in spremljanje politike regionalnega razvoja. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2005. 11 str.
7. Kukar Stanka: Ocena dosedanjega sistema pospeševanja hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih SR in SAP Kosovo in predlog za spremembe oziroma dopolnitve. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1989. 158 str.
8. Majcen Boris et al.: Priprava strokovnih podlag za strategijo regionalnega razvoja Slovenije. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2000. 302 str.
9. Pečar Janja: Regije 2005–Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 199 str.
10. Pečar Janja: Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1997. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 1998. 167 str.
11. Pučko Danijel: Poslovođenja znanja in vplivi na strateško poslovanje ter analizo. Kranj, Organizacija, 1998. 559 str.
12. Ribičič Ciril: Regionalizem v Sloveniji. Ljubljana : Uradni list Republike Slovenije, 1998. 284 str.
13. Rovan Jože, Košmelj Blaženka: Statistični obrazci in tabele. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1997. 76 str.
14. Senjur Marjan: Razvojna ekonomika. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 717 str.
15. Strmšnik Igor: Prenova regionalne politike. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 1998. 38 str.
16. Svetlik Ivan et al.: Človeški kapital, delovna sila, trg dela in delovna razmerja. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 6 str.
17. Vrišer Ivan: Ekonomsko geografska regionalizacija Republike Slovenije. Geografski zbornik št. 30. Ljubljana : Znanstveno raziskovalni center SAZU, Geografski inštitut Antona Melika, 1990. 30 str.

VIRI

1. Nomenclature of territorial units for statistics (NUTS). European Commission.
[URL: http://europa.eu.int/comm/eurostat/ramon/nuts/basicnuts_regions_en.html], 2003.
2. Regionalni BDP. Ekonomsko ogledalo, Ljubljana, 2004, 7, 24 str.
3. Gruban Brane: Upravljanje človeškega kapitala podjetij.
[URL: <http://www.dialogos.si/slo/objave/clanki/intelektualnikapital/index.print.html>], 6.6.2002.
4. Nacionalni akcijski program zaposlovanja 2004, 2003, 42 str.
[URL: http://www.sigov.si/mddsz/doc/nap04_05.pdf], 15.7.2005.
5. Popis 2002. Ljubljana : SURS, 2002.
6. Poročilo o razvoju 2005. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2005, 172 str.
[URL: <http://www.umar.gov.si/projekti/pr/2005/pr2005.pdf>], 10.3.2006.
7. Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja.
[URL: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2005122&stevilka=5564>], 12.4.2006.
8. Projekt Natura 2000. [URL: <http://www.natura2000.gov.si/>], 5.4.2006.
9. Nacionalni računi. Prva statistična objava št. 292.
[URL: http://www.stat.si/doc/vsebina/02/portret/REGIJE/Nacionalni%20racuni/Bruto_domac_proizvod_2000-2003.xls], december 2005.
10. Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007-2013 (Uradni list RS, št. 23/06).
11. Statistični letopis RS 2000. Ljubljana : SURS, 2001.
12. Statistični letopis RS 2001. Ljubljana : SURS, 2002.
13. Statistični letopis RS 2002. Ljubljana : SURS, 2003.
14. Statistični letopis RS 2003. Ljubljana : SURS, 2004.
15. Statistični letopis RS 2004. Ljubljana : SURS, 2005.
16. Statistični letopis RS 2005. Ljubljana : SURS, 2006.
17. Strategija regionalnega razvoja Slovenije. Ljubljana : Agencija RS za regionalni razvoj, 2001. 53 str., 3 pril.
18. Trg dela. Statistične informacije 7, Ljubljana, 2006, 22, 23 str.
19. Uredba o podrobnejših merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 59/00).
20. Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (Uradni list RS, št. 28/00).
21. Portret regij in občin 2005. Trg dela. Ljubljana : SURS, 2006.
22. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja ZSRR (Uradni list RS, št. 60/99, 52/02).
23. Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 70/05).
24. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 93/05).

PRILOGA

Priloga 1

Tabela 1: Gostota naseljenosti Slovenije po statističnih regijah. za obdobje 2000-2004 na dan 30.6.

	2000	2001	2002	2003	2004
Slovenija	98,2	98,3	98,4	98,5	98,5
Pomurska	93,3	92,8	92,6	92,2	91,8
Podravska	147,4	147,4	147,4	147,2	147,1
Koroška	71,2	71,1	71,1	70,9	70,9
Savinjska	107,7	107,8	108,1	108	107,8
Zasavska	175,6	175	174,6	173,8	173
Spodnjeposavska	79,7	78,9	79,2	79,4	79,2
Jugovzhodna Slovenija	51,4	51,7	51,7	51,9	51,9
Osrednjeslovenska	191,7	192,2	192,9	193,4	194
Gorenjska	92,1	92,2	92,4	92,6	92,8
Notranjsko-kraška	34,7	34,8	34,9	34,9	35
Goriška	51,7	51,7	51,6	51,5	51,4
Obalno-kraška	99,3	99,5	100,1	100,6	100,6

Vir: Statistični letopisi 2000, 2001, 2002, 2003, 2004.

Tabela 2: Prikaz naravnega in selitve,nega gibanja prebivalstva Slovenije po regijah na dan 30.6.2004

30.06.04	Prebivalstvo	Naravno gibanje prebivalstva			Selitveno gibanje prebivalstva							Prirast SKUPAJ
		St. natalitete	St. mortalitete	St. naravnega prirasta	St. imigriranja			St. emigriranja			St. selitvenega prirasta	
					Skupaj	Iz drugih regij	Iz tujine	Skupaj	V druge regije	V tujino		
Slovenija	1997004	9	9,3	-0,3	8,4	3,3	5,1	7,4	3,3	4,1	1	0,7
Pomurska	122879	8,4	11,2	-2,9	3,5	2,3	1,2	4,2	2,7	1,5	-0,7	-3,6
Podravska	319186	8	9,9	-1,9	5,5	2,3	3,2	4,5	2,1	2,5	1	-0,9
Koroška	73816	9,3	9,2	0,1	4,2	2,1	2,2	5,1	3,2	1,8	-0,8	-0,7
Savinjska	257105	9,1	9,6	-0,5	8,5	2,4	6,2	8,4	2,9	5,4	0,2	-0,3
Zasavska	45660	7,9	10,9	-3	7,5	4,1	3,4	9,9	5,9	4	-2,4	-5,4
Spodnjeposavska	70117	8,6	10,9	-2,2	10,8	3,9	6,9	10,3	4,5	5,8	0,5	-1,7
Jugovzhodna Slovenija	138851	9,3	9,2	0,2	8,7	4,1	4,6	7,1	3,6	3,5	1,6	1,8
Osrednjeslovenska	495663	9,6	8,2	1,4	10,7	4,2	6,6	8,2	3,6	4,5	2,6	4
Gorenjska	198275	10,2	8,1	2,1	7,4	3,5	3,9	7,7	3,7	3,9	-0,3	1,8
Notranjsko-kraška	50937	8,9	9,7	-0,7	11,9	5,8	6	8,7	4,2	4,6	3,1	2,4
Goriška	119532	8,6	9,8	-1,2	7,9	1,9	6	8	3	5	-0,2	-1,4
Obalno-kraška	104983	8	9,3	-1,4	13,5	4,9	8,7	11,8	3,9	7,9	1,7	0,3

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

Tabela 3: Prikaz regijske povprečne starosti in indeksa staranja za obdobje 2000-2004 in starostnih skupin za leto 2004

31.12	2000		2001		2002		2003		2004				
	Povprečna starost	Indeks staranja	Povprečna starost	Indeks staranja	Povprečna starost	Indeks staranja	Povprečna starost	Indeks staranja	Starostna skupina			Povprečna starost	Indeks staranja
									0-14	15-64	65 in več		
Slovenija	38,9	89,8	39,3	94,1	39,6	98,5	40	103	286678	1404428	306484	40	106,9
Pomurska	39,3	98,8	39,7	102,4	40,0	106,1	40	108,8	16906	86899	18912	41	111,9
Podravska	39,5	96,6	39,9	101,7	40,3	106,7	41	111,1	43040	226477	49597	41	115,2
Koroška	37,9	76,3	38,3	80,7	38,7	85,1	39	90,3	10884	52692	10263	40	94,3
Savinjska	38,2	81,1	38,6	85,2	38,9	88,9	39	93	38015	182080	36657	40	96,4
Zasavska	39,8	102,6	40,1	106,7	40,5	112,1	41	117,5	5946	32341	7260	41	122,1
Spodnjeposavska	39,2	94,8	39,4	98,7	39,7	102,3	40	107,8	10065	48517	11244	40	111,7
Jugovzhodna Slovenija	37,7	76,5	38,0	102,4	38,3	84,9	39	89,3	22031	96513	20551	39	93,3
Osrednjeslovenska	38,9	86,7	39,2	85,4	39,6	95,5	40	99,9	72817	348349	75509	40	103,7
Gorenjska	38,3	81,4	38,6	85,6	39,0	90,1	39	94,8	30485	137775	30082	40	98,7
Notranjsko-kraška	39,6	101,3	39,9	105,4	40,2	109,4	40	112,6	7212	35447	8373	41	116,1
Goriška	40,0	106,7	40,3	110,1	40,7	114,9	41	120	16466	82614	20542	41	124,8
Obalno-kraška	40,4	113,5	40,8	118,5	41,1	124,4	41	130,4	12811	74724	17494	42	136,6

Vir: Statistični letopisi 2000, 2001, 2002, 2003, 2004; Lastni preračuni.

Priloga 2

Tabela 4: Prikaz regionalnega BDP v obdobju 2000-2003 s pomočjo indeksov (Slo=100)

BDP	2000		2001		2002		2003	
	Na prebivalca (EUR)	Indeks (Slo=100)	Na prebivalca (EUR)	Indeks (Slo=100)	Na prebivalca (EUR)	Indeks (Slo=100)	Na prebivalca (EUR)	Indeks (Slo=100)
Slovenija	10,543	100,0	11,094	100,0	11,866	100,0	12,461	100,0
Pomurska	7,443	70,6	7,832	70,6	8,242	69,5	8,535	68,5
Podravska	8,731	82,8	9,198	82,9	9,979	84,1	10,382	83,3
Koroška	8,623	81,8	9,046	81,5	9,538	80,4	9,723	78,0
Savinjska	9,518	90,3	9,814	88,5	10,595	89,3	11,062	88,8
Zasavska	8,362	79,3	8,329	75,1	8,634	72,8	8,937	71,7
Spodnjeposavska	8,908	84,5	9,469	85,4	10,016	84,4	9,961	79,9
Jugovzhodna Slovenija	9,662	91,6	10,191	91,9	10,739	90,5	11,234	90,2
Osrednjeslovenska	14,732	139,7	15,595	140,6	16,718	140,9	17,954	144,1
Gorenjska	9,220	87,4	9,792	88,3	10,443	88,0	10,830	86,9
Notranjsko-kraška	8,372	79,4	8,681	78,2	9,331	78,6	9,523	76,4
Goriška	10,350	98,2	10,949	98,7	11,522	97,1	11,892	95,4
Obalno-kraška	11,060	104,9	11,523	103,9	12,309	103,7	12,882	103,4

Vir: Nacionalni računi, 2005; Lastni preračuni.

Tabela 5: Sektorska struktura bruto dodane vrednosti po regijah Slovenije za leto 2003 (v %)

v %	Slovenija	Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Spodnje- posavska	Jugovzhodna Slovenija	Osrednje- slovenska	Gorenjska	Notranjsko- kraška	Goriška	Obalno- kraška
Dejavnosti skupaj	100	4,2	13,3	2,9	11,4	1,6	2,8	6,3	35,70	8,6	1,9	5,7	5,4
A+B Kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo	100	13,5	16,2	3,8	14	1	6,2	11,5	14,6	6,2	4,2	6,1	2,8
C+D Rudarstvo in predelovalne dejavnosti	100	4,4	12,9	4,5	15	2,2	2,4	9,8	24,5	12	2,5	6,4	3,3
E Oskrba z elektriko, plinom in vodo	100	2,2	12,9	5	19,4	4,3	18,9	3,3	20,6	4,7	1	5,1	2,6
F Gradbeništvo	100	5,1	15,2	2,1	13,3	1,3	3,3	6,9	31	7,1	2,5	6,7	5,6
G Trgovina, popravila motornih vozil	100	3	11,4	1,9	10,5	1,1	1,7	4	46,9	8,1	1,2	4,4	5,7
H Gostinstvo	100	7,6	11,2	1,8	14,2	1	3,4	4,3	23,2	11,1	1,7	7,9	12,7
I Promet, skladiščenje in zveze	100	3,4	11,2	2,1	8,1	0,7	1,5	4,5	40,9	9,2	2	4,6	11,7
J Finančno posredništvo	100	2,6	15,5	1,6	6,9	1,2	1,3	3	51	4,9	1,2	4,7	6,3
K Nepremičnine, najem in poslovne storitve	100	4,1	14,6	2,2	9,4	1,8	2,4	5	41,7	7,6	1,6	4,4	5,1
L Javna uprava, obvezno soc. zav.	100	4,1	10,8	2	6,7	0,8	2,4	4,9	51,4	5,6	2,3	4,3	4,8
M Izobraževanje	100	4,6	16,6	2,9	10,3	1,5	2,4	5,7	36,5	7,8	2	5	4,8
N Zdravstvo in socialno varstvo	100	5	16,6	3,2	10,8	1,8	2,4	6,3	34,6	7,3	1,4	5,4	5,2
O+P Druge javne, skupne in osebne storitve; zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	100	1,7	10,2	1,2	6,5	1,1	1,2	2,3	41,3	6,8	0,5	16,4	10,8

Vir: Nacionalni računi, 2005.

Tabela 6: Sektorska struktura bruto dodane vrednosti po regijah Slovenije za leto 2003 (v %)

v %		Slovenija	Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Spodnje- posavska	Jugovzhodna Slovenija	Osrednje- slovenska	Gorenjska	Notranjsko- kraška	Goriška	Obalno- kraška
Dejavnosti skupaj		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
A+B	Kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo	2,6	8,1	3,1	3,3	3,1	1,6	5,6	4,7	1	1,8	5,5	2,7	1,3
C+D	Rudarstvo in predelovalne dejavnosti	27	28	26	42	35	37	22,8	42,2	18,5	38	34,9	30	16
E	Oskrba z elektriko, plinom in vodo	2,9	1,5	2,8	5	5	7,7	19,7	1,5	1,7	1,6	1,6	2,6	1,4
F	Gradbeništvo	5,8	6,9	6,6	4,1	6,7	4,7	6,7	6,3	5	4,7	7,3	6,7	6
G	Trgovina, popravila motornih vozil	12	8,3	10	7,7	11	8,2	7,2	7,5	15,4	11	7,5	9	12
H	Gostinstvo	2,3	4,1	1,9	1,5	2,9	1,3	2,8	1,6	1,5	3	2,1	3,2	5,4
I	Promet, skladiščenje in zveze	7,1	5,7	6	5,2	5,1	3,2	3,9	5,1	8,2	7,7	7,3	5,7	15
J	Finančno posredništvo	4,4	2,7	5,1	2,4	2,7	3,1	2,1	2,1	6,3	2,5	2,6	3,6	5,1
K	Nepremičnine, najem in poslovne storitve	16	15	17	12	13	18	13,3	12,5	18,3	14	13,2	12	15
L	Javna uprava, obvezno soc. zav.	6,6	6,4	5,3	4,5	3,9	3,3	5,6	5,1	9,5	4,3	7,7	4,9	5,9
M	Izobraževanje	5,7	6,2	7,1	5,7	5,1	5,1	4,8	5,2	5,9	5,2	5,9	5	5
N	Zdravstvo in socialno varstvo	5	5,9	6,2	5,6	4,7	5,5	4,2	5	4,8	4,3	3,6	4,7	4,8
O+P	Druge javne, skupne in osebne storitve; zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	3,3	1,4	2,5	1,3	1,9	2,2	1,5	1,2	3,8	2,6	0,9	9,5	6,6

Vir: Nacionalni računi, 2005.

Tabela 7: Prikaz povprečne mesečne bruto plače na zaposlenega po regijah za leto 2004

	Povprečna mesečna bruto plača na zaposlenega	Povprečna mesečna bruto plača na zaposlenega (indeks Slo=100)
Slovenija	267.571	100
Pomurska	221.851	82,91
Podravska	247.809	92,61
Koroška	232.131	86,75
Savinjska	244.165	91,25
Zasavska	249.022	93,07
Spodnjeposavska	241.028	90,08
Jugovzhodna Slovenija	249.674	93,31
Osrednjeslovenska	307.934	115,08
Gorenjska	256.334	95,80
Notranjsko-kraška	239.791	89,62
Goriška	262.965	98,28
Obalno-kraška	269.308	100,65

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

Tabela 8: Prikaz osnove za dohodnino na prebivalca in zavezanca po regijah za leta 2001, 2002 in 2003, indeks (Slo=100)

	Osnova za dohodnino na prebivalca			Osnova za dohodnino na zavezanca		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Slovenija	100	100	100	100	100	100
Pomurska	74,0	80,3	74,6	79,1	78,9	77,5
Podravska	84,5	85,5	86,9	90,1	90,6	90,4
Koroška	86,4	85,5	86,9	93,3	92,2	92,2
Savinjska	90,2	86,8	91,2	92,7	92,9	92,8
Zasavska	92,7	91,5	91,9	97,3	96,6	96,8
Spodnjeposavska	86,0	85,6	85,9	86,4	86,3	86,1
Jugovzhodna Slovenija	94,2	95,0	96,0	93,6	93,3	92,5
Osrednjeslovenska	122,3	122,3	119,1	116,7	117,4	119,4
Gorenjska	102,2	101,8	103,2	102,6	102,8	103,0
Notranjsko-kraška	99,8	100,6	101,1	93,5	93,9	92,9
Goriška	110,4	108,8	109,3	102,2	100,9	100,0
Obalno-kraška	111,5	111,4	111,3	105,4	104,2	103,6

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

Tabela 9: Prikaz bruto povprečne mesečne plače na zaposlenega in bruto osnove za dohodnino na zavezanca po regijah v letu 2003, indeks (Slo=100)

Indeks Slo=100	Bruto povprečna mesečna plača na zaposlenega	Bruto osnova za dohodnino na zavezanca
Slovenija	100	100
Pomurska	83,0	77,5
Podravska	92,5	90,4
Koroška	86,4	92,2
Savinjska	90,4	92,8
Zasavska	92,8	96,8
Spodnjeposavska	89,8	86,1
Jugovzhodna Slovenija	92,7	92,5
Osrednjeslovenska	116,3	119,4
Gorenjska	95,7	103
Notranjsko-kraška	90,3	92,9
Goriška	97,5	100
Obalno-kraška	100,9	103,6

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

Priloga 3

Tabela 10: Struktura delovno aktivnega prebivalstva Slovenije po regijah in delovna mesta v letu 2004

Leto 2004	Zaposlene osebe v podjetjih, družbah in drugih organizacijah	Zaposleni pri samozaposlenih osebah	Samostojni podjetniki posamezniki	Osebe, ki samostojno opravljajo poklicno dejavnost	Kmetje	Delovna mesta na 1000 prebivalcev
Slovenija	81,4	8,4	5,5	0,8	3,8	392
Pomurska	70	10,4	5,3	0,4	13,9	353
Podravska	78,5	9,8	6	0,8	4,9	361
Koroška	80,8	9	5,8	0,4	4	347
Savinjska	78,5	10,5	5,6	0,5	4,8	384
Zasavska	85	7,1	5,4	0,5	1,9	290
Spodnjeposavska	69,9	14	6,9	0,4	8,9	322
Jugovzhodna Slovenija	78,8	9,6	5,5	0,4	5,7	375
Osrednjeslovenska	87,2	5,9	4,4	1,3	1,2	482
Gorenjska	84	7,8	5,5	0,6	2	354
Notranjsko-kraška	80	8,9	6,6	0,4	4,1	339
Goriška	80,9	7,8	6,7	0,7	3,9	373
Obalno-kraška	80,6	9	7,5	1,1	1,8	386

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

Tabela 11: Delovna mesta na formalno delovno aktivno prebivalstvo-indeks dnevne migracije za leto 2000, 2001, 2002, 2003 in 2004

	Indeks dnevne migracije				
	2000	2001	2002	2003	2004
Slovenija	100	100	100	100	100
Pomurska	98,1	97,1	95,8	95,5	94,1
Podravska	99,8	100,3	100,4	99,9	98,5
Koroška	94,6	94,0	92,5	91,5	90,5
Savinjska	101,9	101,8	100,4	99,4	98,6
Zasavska	89,6	85,5	82,6	79,5	78,2
Spodnjeposavska	93,1	91,3	90,3	88,5	86,1
Jugovzhodna Slovenija	95,1	94,6	93,6	92,5	92,5
Osrednjeslovenska	108,6	110,0	112,3	114,7	117,7
Gorenjska	91,6	91,7	91,7	90,9	89,9
Notranjsko-kraška	90,9	89,6	86,7	84,8	82,5
Goriška	96,6	96,0	95,7	94,8	94,6
Obalno-kraška	98,5	97,2	96,9	96,4	96,0

Vir: Pečar, 2005, str. 56.

Tabela 12: Prikaz stopnje aktivnosti in stopnje delovne aktivnosti po regijah Slovenije v letu 2002, 2003 in 2004

	2002		2003		2004	
	St. aktivnosti	St. delovne aktivnosti	St. aktivnosti	St. delovne aktivnosti	St. aktivnosti	St. delovne aktivnosti
Slovenija	63,3	56	62,4	55,4	62,3	55,7
Pomurska	65,2	53,8	63,3	52,3	63,7	53
Podravska	62,3	51,3	61	51,2	60,4	51,6
Koroška	61,7	54,5	60,7	53	60,9	53,7
Savinjska	64,3	55,2	63,3	54,7	63,1	55
Zasavska	62,3	52,8	62,1	52,1	61,4	52,3
Spodnjeposavska	64	54,8	62,5	53,1	62	54
Jugovzhodna Slovenija	65,4	58,9	63,6	58,1	63,9	58,6
Osrednjeslovenska	63,8	58,8	63,2	58,3	63,1	58,2
Gorenjska	61,8	56,6	61,4	56,3	61,5	56,7
Notranjsko-kraška	64,7	58,8	64,3	58,6	64,4	59,1
Goriška	61,6	57,7	60,9	57	61,2	57
Obalno-kraška	61,9	56,6	61,4	56,3	61,4	56,4

Vir: Portret občin in regij 2005, 2006.

Tabela 13 : Stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji in regijah za obdobje 2000-2005

%	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Slovenija	12,2	11,6	11,6	11,2	10,6	10,1
Pomurska	17,2	16,7	17,6	17,5	16,8	17,1
Podravska	18,7	17,9	17,6	16,2	14,6	13,6
Koroška	10,3	10,2	11,6	12,6	11,7	10,6
Savinjska	13,6	13,5	14,0	13,5	12,9	12,7
Zasavska	15,5	14,7	15,3	16,1	14,9	13,9
Spodnjeposavska	13,9	14,3	14,4	14,9	13,0	11,5
Jugovzhodna Slovenija	10,8	9,9	9,9	8,6	8,5	8,7
Osrednjeslovenska	9,2	8,3	7,9	7,8	7,8	7,6
Gorenjska	10,1	9,0	8,5	8,3	7,8	7,3
Notranjsko-kraška	10,8	9,7	9,1	8,8	8,3	7,9
Goriška	6,2	5,8	6,3	6,4	6,9	6,5
Obalno-kraška	9,2	9,0	8,6	8,3	8,1	7,5

* Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti od januarja 2005 do novembra 2005

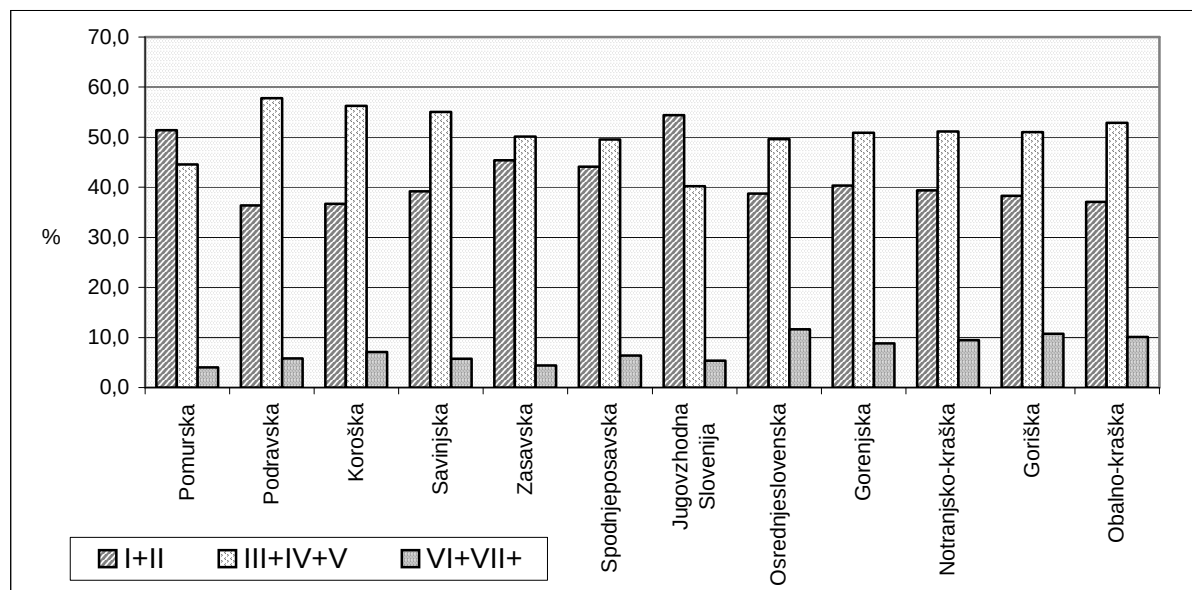
Vir: Pečar 2005, str. 42; Trg dela, 2006; Lastni preračuni.

Tabela 14: Strukturne značilnosti registrirane brezposelnosti po regijah Slovenije

v %	Delež brezposelnih z doseženo stopnjo izobrazbe v letu 2004			Delež žensk med brezposelnimi			Delež dolgotrajno brezposelnih oseb			Delež mladih med brezposelnimi			Delež iskalcev prve zaposlitve			Delež brezposelnih, ki so stari nad 40 let			Delež brezposelnih zaradi stečaja		
	I+II	III+IV+V	VI+VII+	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
SLOVENIJA	41,0	51,7	7,3	51,6	52,4	52,7	54,4	48,6	48,9	21,0	22,7	22,5	19,6	23,2	25,2	49,4	44,1	42,8	9,0	6,5	5,7
Pomurska	51,4	44,6	4,0	46,0	45,1	46,3	54,2	52,8	49,4	27,3	26,9	25,4	27,9	28,9	29,4	43,2	40,0	41,3	10,8	7,2	6,4
Podravska	36,4	57,8	5,8	52,7	54,2	54,6	59,3	53,4	49,9	21,1	22,4	22,9	21,0	24,1	25,8	52,6	43,6	40,4	9,2	5,4	4,5
Koroška	36,7	56,2	7,1	49,7	50,7	54,8	50,9	44,4	49,4	22,0	22,9	22,5	17,0	19,3	22,9	49,1	45,4	44,3	13,3	17,1	16,3
Savinjska	39,2	55,0	5,8	52,9	54,1	54,3	55,2	52,0	49,8	24,8	26,3	25,4	21,1	24,6	25,5	46,6	40,2	39,6	9,4	7,0	6,9
Zasavska	45,4	50,1	4,4	57,2	57,7	57,6	53,1	48,0	49,6	28,6	27,7	27,7	24,7	26,9	29,7	42,6	40,9	40,6	7,0	9,3	7,1
Spodnjeposavska	44,1	49,5	6,4	53,2	56,0	55,5	56,2	51,3	50,5	19,0	19,1	18,2	18,8	20,6	22,5	50,6	47,5	48,7	7,8	7,0	5,8
Jugovzhodna Slovenija	54,4	40,2	5,4	51,3	53,4	53,4	59,5	53,3	50,4	15,9	22,7	23,4	17,6	27,2	30,1	44,8	45,1	42,9	10,1	5,3	3,4
Osrednjeslovenska	38,8	49,6	11,6	50,3	51,4	50,9	50,5	43,2	47,4	17,6	18,6	19,1	17,3	21,2	24,3	52,7	47,3	45,5	6,7	4,7	4,7
Gorenjska	40,3	50,9	8,8	53,9	53,9	55,1	47,0	38,5	46,1	16,7	20,2	20,6	12,5	17,3	19,7	54,7	51,2	49,3	8,2	5,9	4,4
Notranjsko-kraška	39,4	51,2	9,4	54,7	55,6	54,2	52,9	41,4	47,0	22,6	24,6	24,2	16,7	24,0	25,9	47,4	42,7	41,7	7,9	2,8	2,4
Goriška	38,3	51,0	10,7	50,9	48,3	49,8	48,0	44,6	47,1	18,0	20,5	20,8	14,8	19,2	21,5	44,4	43,5	42,3	9,8	8,5	7,5
Obalno-kraška	37,0	52,8	10,1	50,8	50,8	50,6	51,2	42,5	47,6	20,9	21,3	20,9	17,2	19,8	21,3	49,0	43,7	42,8	10,1	4,8	3,5

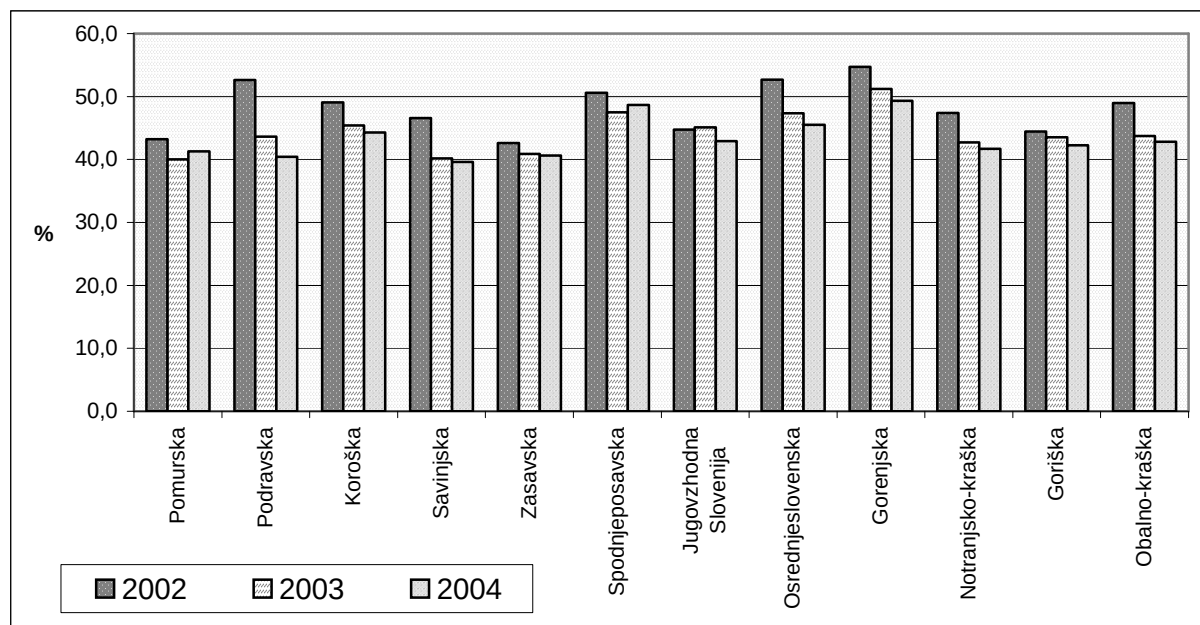
Vir: Pečar, 2005, str. 43-45; Portret regij in občin 2005, 2006.

Slika 1: Prikaz deleža brezposelnih oseb po stopnji izobrazbe v posameznih regijah v na dan 31.12. 2004

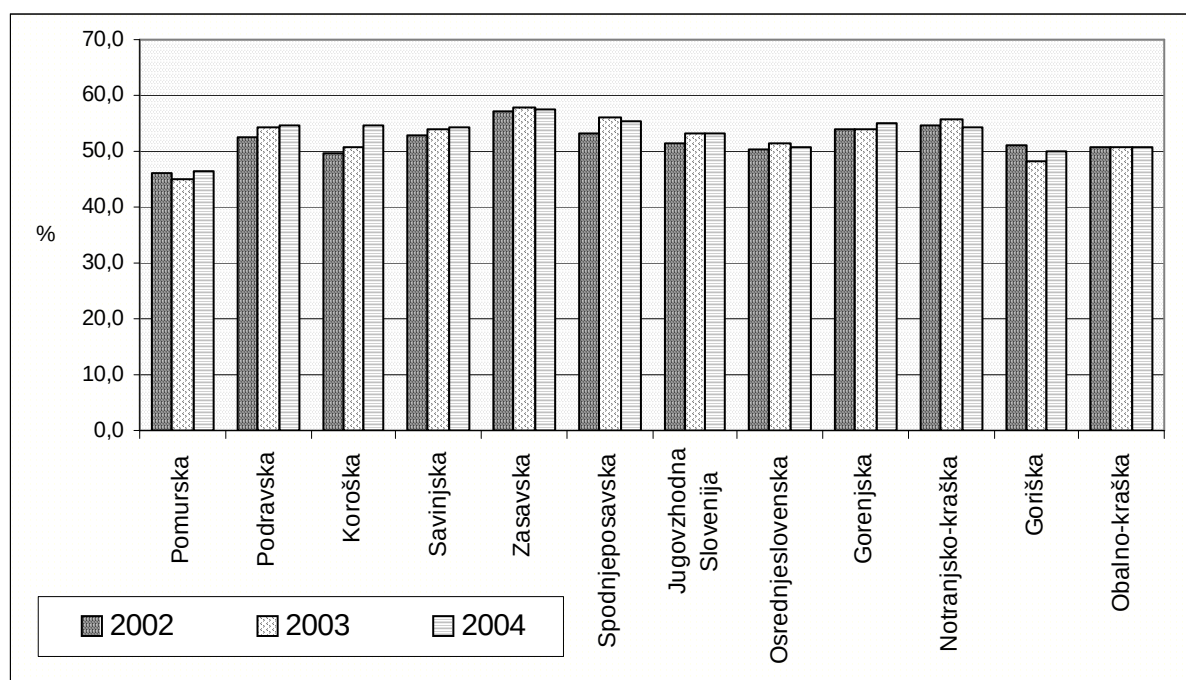
Vir: Portret regij in občin 2005, 2006.

Slika 2: Prikaz deleža brezposelnih starih nad 40 let v posameznih regijah za leto 2002, 2003 in 2004

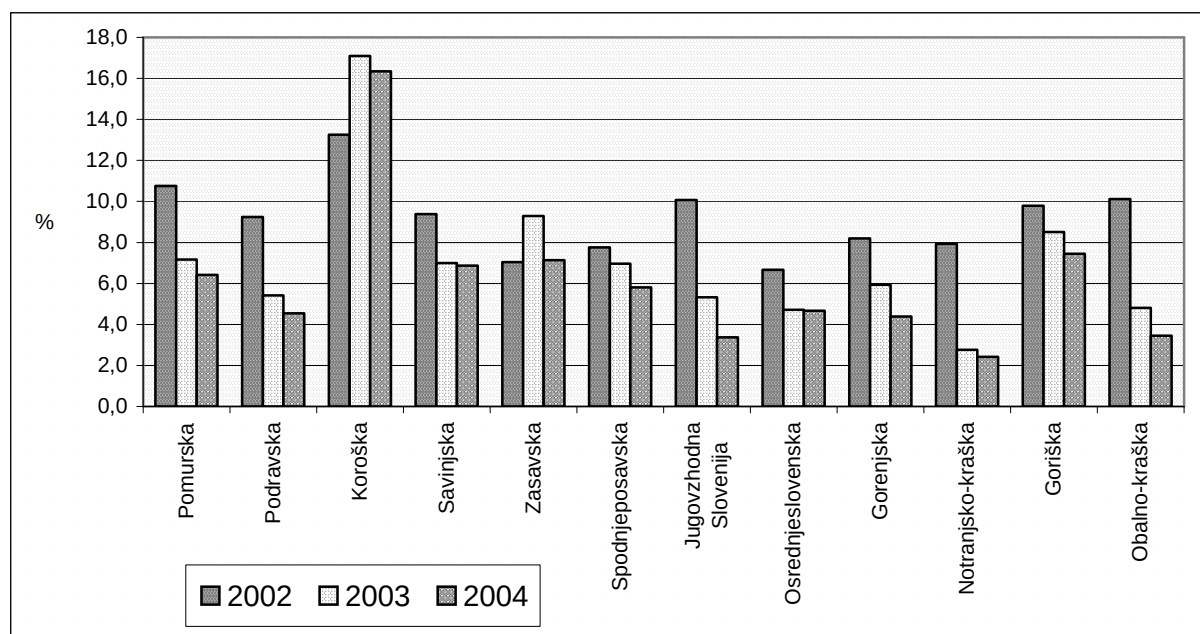
Vir: Pečar, 2005, str. 45.

Slika 3: Prikaz deleža brezposelnih žensk po regijah Slovenije za leta 2002, 2003 in 2004

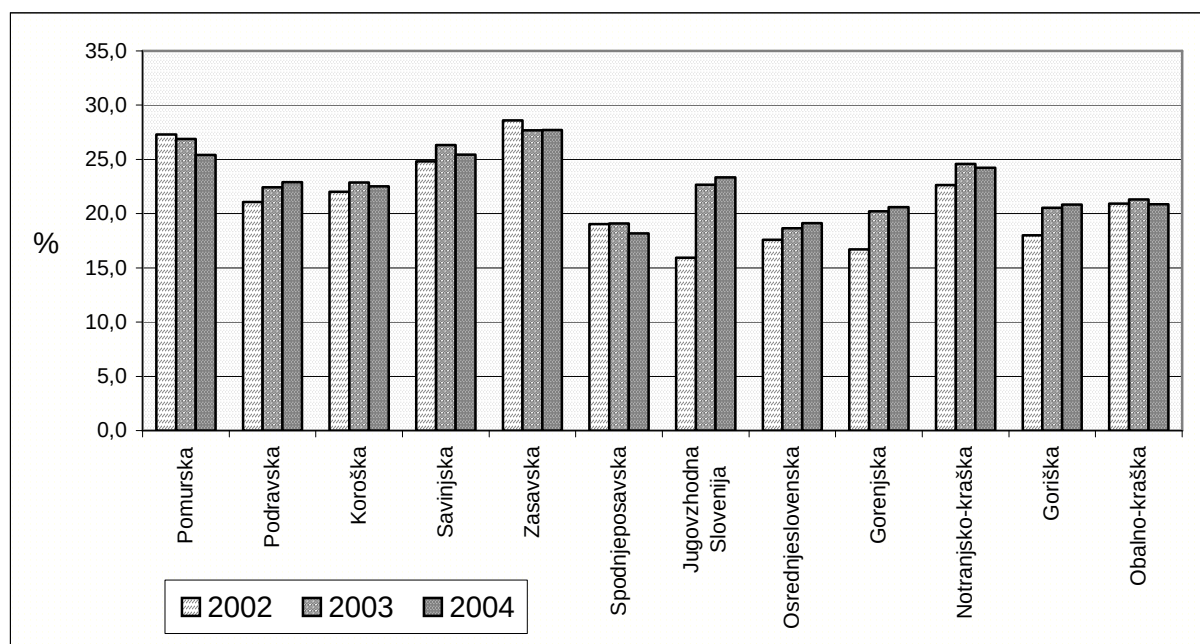
Vir: Portret regij in občin 2005, 2006.

Slika 4: Prikaz deleža brezposelnih zaradi stečaja podjetja po regijah Slovenije za leta 2002, 2003 in 2004

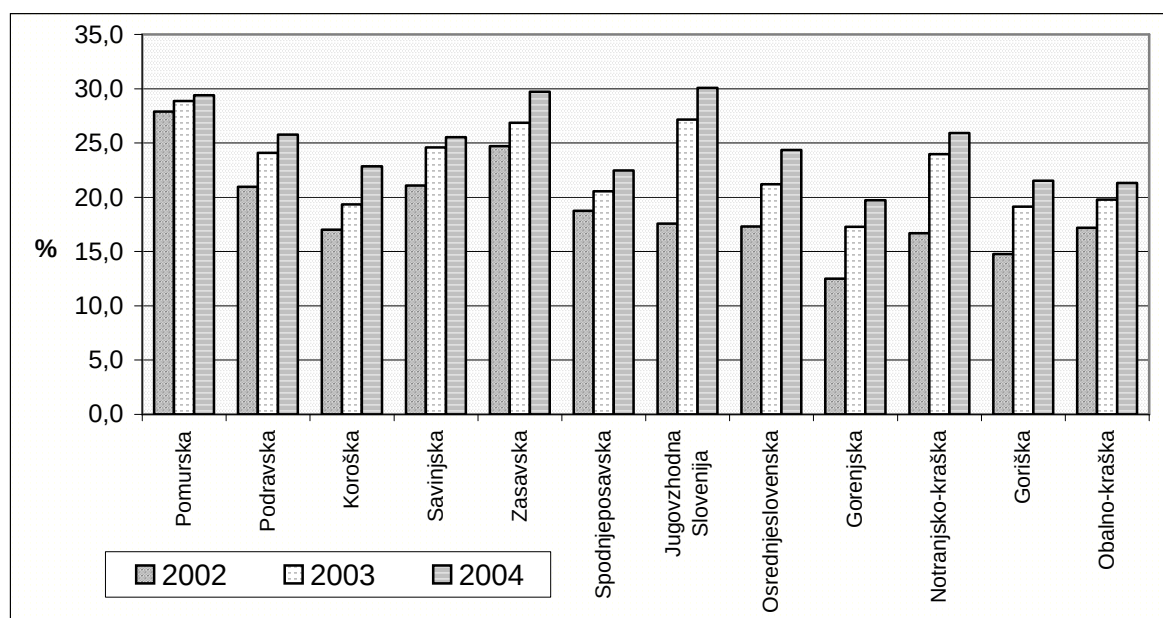
Vir: Pečar, 2005, str. 45.

Slika 5: Prikaz deleža mladih med brezposelnimi po regijah Slovenije za leta 2002, 2003 in 2004

Vir: Pečar, 2005, str. 44.

Slika 6: Prikaz deleža iskalcev prve zaposlitve med brezposelnimi po regijah Slovenije za leta 2002, 2003 in 2004

Vir: Pečar, 2005, str. 44.

Tabela 15: Struktura dosežene stopnje izobrazbe prebivalstva starega od 15 let naprej po regijah Slovenije v letu 2004

2004	Skupaj	Brez izobrazbe, nepopolna osnovnošolska ali osnovnošolska izobrazba	Nižja ali srednja poklicna izobrazba	Srednja strokovna izobrazba	Srednja splošna izobrazba	Višja strokovna, višješolska, specialistična, povišješolska izobrazba	Visoka strokovna, univerzitetna, specializacija, magisterij, doktorat
Slovenija	100	29	25	25	6	5	10
Pomurska	100	42	29	17	4	4	5
Podravska	100	28	25	27	5	5	9
Koroška	100	32	32	21	3	5	8
Savinjska	100	31	29	25	4	5	7
Zasavska	100	33	31	23	3	5	5
Spodnjeposavska	100	35	30	20	7	3	5
Jugovzhodna Slovenija	100	36	28	20	3	4	9
Osrednjeslovenska	100	23	21	26	10	6	14
Gorenjska	100	28	24	28	5	5	10
Notranjsko-kraška	100	34	20	25	7	7	7
Goriška	100	32	25	24	4	6	9
Obalno-kraška	100	25	26	26	7	5	11

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

Tabela 16: Povprečno število let šolanja prebivalstva starega 15 let in več po regijah Slovenije

	Povprečno število let
Slovenija	10,64
Pomurska	10,02
Podravska	10,6
Koroška	10,33
Savinjska	10,39
Zasavska	10,34
Spodnjeposavska	10,19
Jugovzhodna Slovenija	10,14
Osrednjeslovenska	11,27
Gorenjska	10,7
Notranjsko-kraška	10,29
Goriška	10,42
Obalno-kraška	10,7

Vir: Popis 2002, 2002.

Priloga 4

Tabela 17: Delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo in delež površine območij Natura 2000

v %	Delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo	Delež površine območij Natura 2000
Slovenija	49,9	35,5
Pomurska	31,2	43,5
Podravska	44,2	28,2
Koroška	49,3	19,5
Savinjska	39,4	16,6
Zasavska	63,5	21,8
Spodnjeposavska	34,2	18,5
Jugovzhodna Slovenija	36,8	48,4
Osrednjeslovenska	66,9	21,6
Gorenjska	52,4	44,3
Notranjsko-kraška	40,5	53,6
Goriška	47,4	47,1
Obalno-kraška	59	48,2

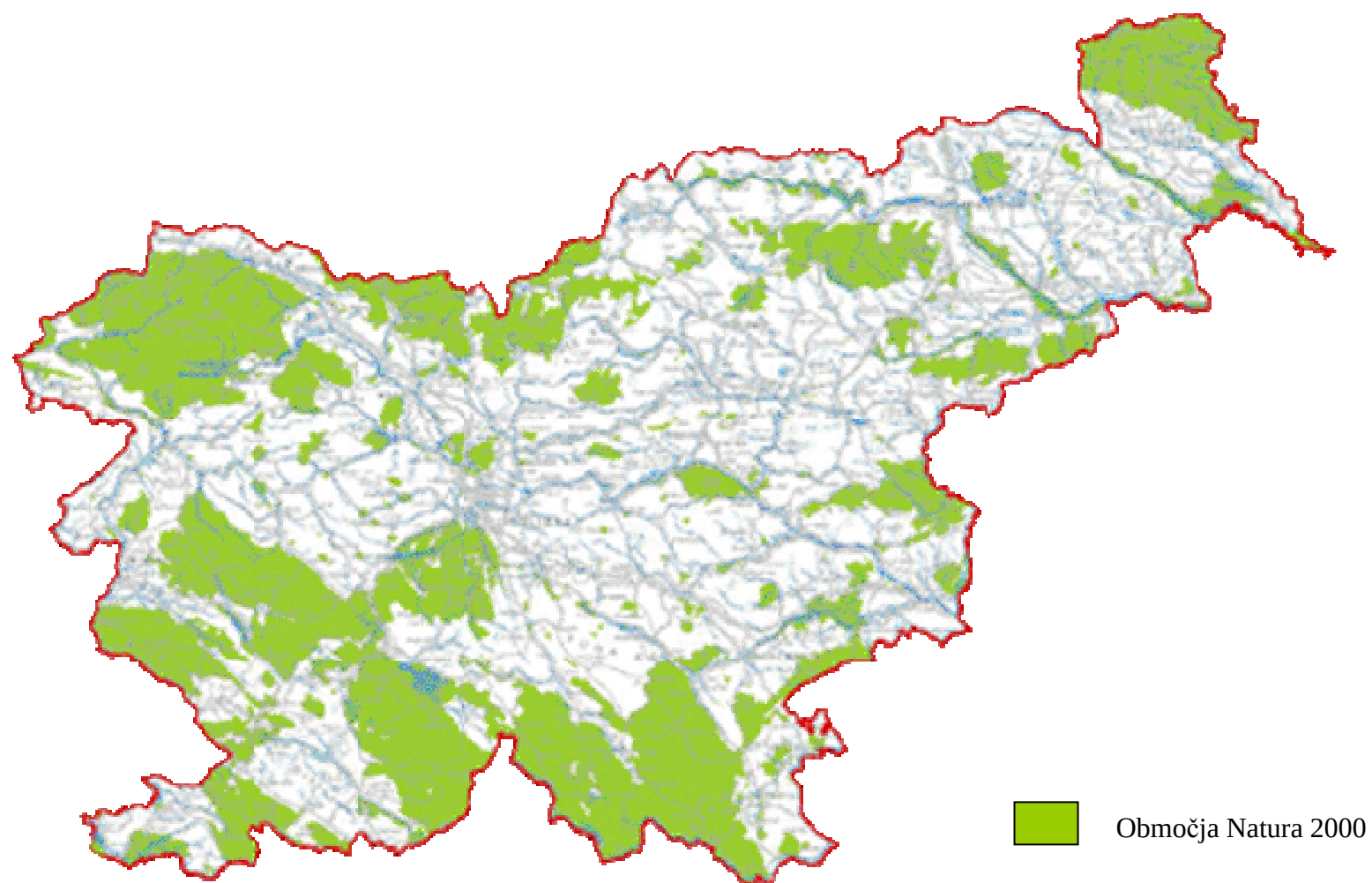
Vir: Popis 2002, 2002; Natura 2000, 2003.

Tabela 18: Investicije v varstvo okolja po regijah v letu 2003

v %	Skupaj	Varstvo zraka in podnebja	Upravljanje odpadnih voda	Ravnanje z odpadki	Varstvo in izboljšava tal, podtalnice in površinskih voda	Varstvo pred hrupom in vibracijami	Varstvo biološke raznovrstnosti in pokrajine	Drugo
Slovenija	100	23,8	41,6	16,0	9,0	6,6	1,6	1,2
Pomurska	100	9,4	37,2	11,9	8,6	0,0	32,8	0,0
Podravska	100	16,2	39,8	30,1	5,4	7,5	0,0	1,0
Koroška	100	64,4	1,4	30,6	0,0	0,1	0,0	3,6
Savinjska	100	20,6	30,3	12,0	19,9	14,7	1,5	0,9
Zasavska	100	17,8	5,1	45,1	0,0	2,4	29,5	0,2
Spodnjeposavska	100	2,3	75,7	17,6	3,9	0,4	0,0	0,0
Jugovzhodna Slovenija	100	32,1	53,7	3,7	8,1	2,0	0,1	0,4
Osrednjeslovenska	100	55,7	20,0	13,8	5,7	3,5	0,0	1,3
Gorenjska	100	48,8	20,8	6,5	5,0	14,0	2,4	2,5
Notranjsko-kraška	100	25,8	23,1	19,7	10,9	3,5	0,0	17,0
Goriška	100	43,6	15,3	3,3	12,5	1,5	0,0	23,7
Obalno-kraška	100	51,8	16,8	13,0	2,3	12,8	0,0	3,4

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.

Slika 7: Prikaz območij Natura 2000 v Sloveniji

Vir: Projekt Natura 2000, 2003.

Tabela 19: Struktura velikosti stanovanj v regijah, 31.12.2003

v %	Velikost stanovanj					
	Skupaj	Eno-sobna	Dvo-sobna	Tri-sobna	Štiri-sobna	Pet- in več-sobna
Slovenija	100	14,3	31,5	30,7	14,6	9,0
Pomurska	100	12,5	29,4	28,1	16,6	13,5
Podravska	100	16,3	34,5	28,9	13,0	7,4
Koroška	100	15,9	32,8	27,5	14,1	9,6
Savinjska	100	13,9	32,5	32,2	12,8	8,5
Zasavska	100	18,2	37,1	30,7	9,4	4,6
Spodnjeposavska	100	15,4	34,2	31,1	12,2	7,1
Jugovzhodna Slovenija	100	15,5	34,2	30,6	12,7	7,0
Osrednjeslovenska	100	15,7	30,6	29,6	14,3	9,7
Gorenjska	100	12,4	29,9	29,6	15,7	12,3
Notranjsko-kraška	100	9,4	30,2	34,9	17,5	8,0
Goriška	100	9,2	24,5	35,8	20,1	10,4
Obalno-kraška	100	10,9	27,8	35,7	18,7	7,0

Vir: Statistični letopis 2005, 2006; Lastni preračuni.